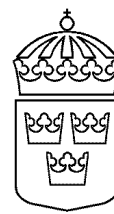

Riksdagens protokoll

1999/2000:43

Torsdagen den 9 december

Kl. 9.00 – 16.37

Protokoll
1999/2000:43

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 december.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1999/2000:91

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:91 av Ulla-Britt Hagström om ungdomstidningarnas stilbildande ansvar.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 januari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att vi inte har kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och statsrådet.

Stockholm den 26 november 1999

Kulturdepartementet

Ulrica Messing

Enligt uppdrag

Martin Holmgren

Expeditions- och rättschef

Interpellation 1999/2000:120

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:120 av Stefan Hagfeldt (m) om energibeskattningen.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 januari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att det inte finns tid för ytterligare interpellationssvar den 18 januari 2000.

Stockholm den 29 november 1999

Näringsdepartementet

Björn Rosengren

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Prot.
1999/2000:43
9 december

Interpellation 1999/2000:113

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:113 av Sten Andersson om svenska STASI-agenter.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 januari 2000.

Skälet till dröjsmålet är riksdagens juluppehåll.

Stockholm den 30 november 1999

Justitiedepartementet

Laila Freivalds

Interpellation 1999/2000:118

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:118 av Alice Åström om jäviga nämndemän.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 januari 2000.

Skälet till dröjsmålet är riksdagens juluppehåll.

Stockholm den 30 november 1999

Justitiedepartementet

Laila Freivalds

Interpellation 1999/2000:124

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:124 av Rolf Åbjörnsson om besparingar inom rättsväsendet.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 januari 2000.

Skälet till dröjsmålet är riksdagens juluppehåll.

Stockholm den 1 december 1999

Justitiedepartementet

Laila Freivalds

Interpellation 1999/2000:122

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:122 av Ingrid Näslund (kd) om arresterade iranska judar.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 januari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att det saknas besvarsdagar i december.

Stockholm den 3 december 1999

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 1999/2000:87

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:87 av Lars Hjertén om krav på fristående skolor.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 10 februari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 26 november 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Prot.

1999/2000:43

9 december

Interpellation 1999/2000:123

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:123 av Beatrice Ask om ämnet religionskunskap i grundskola.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 17 februari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 2 december 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

3 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Proposition 1999/2000:32 till arbetsmarknadsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till fredagen den 21 januari 2000.

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Socialutskottets betänkande 1999/2000:SoU1

5 § Allmän miljö- och naturvård

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000: MJU1
Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (prop. 1999/2000:1 del-
vis).

Anf. 1 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Miljön i världen har blivit bättre. Teknikutveckling, marknadsekonomi och ökade kunskaper i samhället har lett till att världen blivit en trevligare plats att leva på. Faktum är att städernas luft blir allt bättre, antalet sälar och rovfåglar runt Östersjön ökar, antalet fiskarter i våra vattendrag ökar och människan lever allt längre. Det finns anledning att vara positiv.

Marknadsekonomi har visat sig vara överlägsen andra former av system som t.ex. planekonomin när det gäller att ta hänsyn till miljövärden. En enkel kort jämförelse mellan Väst- och Östtysklands miljöpolitiska utveckling under 1900-talet är slående. Socialism, dvs. en stark övertro på statliga lösningar, skapar ett samhälle där ingen tjänar på att utveckla sina produkter på ett miljövänligt sätt, ingen köpare har möjlighet att välja den miljövänligare produkten och inget enskilt miljöengagemang premieras. Låt oss hoppas att de stora politiska projektens tid är över, fru talman, för miljöns skull.

Ett miljöarbete som byggs underifrån leder i de flesta fall till ett mycket bättre resultat. Att ett antal människor tar ett eget miljöansvar är oändligt mycket mer värdefullt än en ny lag med restriktivare regler.

Är allt därmed bra i samhället så att vi kan lägga ned miljöpolitiken? Nej, så enkelt är det inte. Det finns fortfarande en rad olika, i huvudsak lokala och regionala, miljöproblem kvar att lösa. Utsläpp av svaveloxid, kväveoxider, tungmetaller och koldioxid överstiger på många platser de nivåer som naturen långsiktigt tål.

I första hand ska miljöarbetet utgå ifrån den enskilda människans ansvar, men staten ska ta ansvar för de uppgifter som inte den enskilda människan eller marknaden kan eller bör utföra. Effektiv lagstiftning och olika typer av ekonomiska styrmedel är viktiga verktyg i detta arbete. Att stödja miljöforskning, att ansvara för miljöövervakning och kalkning av försurade sjöar och vattendrag är andra områden där staten har ett huvudansvar.

Marknadsekonomi som verktyg måste användas i större omfattning för att på ett dynamiskt sätt driva miljöarbetet framåt. Handel med utsläppsrätter bör införas för att öka måluppfyllelsen och kostnadseffektiviteten i miljöarbetet. Att sätta ett pris på miljön är viktigt för att företag och enskilda ska känna att förbättring lönar sig.

Det internationella samarbetet är också viktigt, inte minst inom ramen för EU. Det måste förstärkas. Sverige måste driva på och även ta intryck från våra grannar när det gäller de gränsöverskridande miljöproblemen.

Fru talman! Jag nämnde forskning inom miljöområdet. Det finns ett stort problem inom miljöpolitiken som oroar mig. Allmänt tyckande och förhastade slutsatser är inte ovanliga i debatten. Förföriska budskap om teoretiska modeller som saknar förankring i verkligheten förvillar folks uppfattningar. En ny tids domedagspräster sprider sitt skrämmande bud-

skap om att jorden håller på att gå under om vi inte förändrar hela vårt sätt att leva.

Livsvaldiskussionen blandas vilt med miljödiskussionen. De problem vi har förstoras och anpassas till budskapet. För mycket löst tyckande i debatter riskerar att på sikt minska trovärdigheten för de reella problemen. Det är viktigt att vetenskapligheten får styra vår problembild i en större utsträckning än i dag.

Det är viktigt att forskningen får ett ökat stöd. Det är därför vi moderater föreslår en anslagsökning till miljöforskningen med 80 miljoner kronor, dvs. 30 miljoner mer än regeringens budgetförslag. Detta har vi med i det särskilda yttrande som vi har i betänkandet.

Fru talman! Regeringens miljöpolitik präglas av en brist på helhets-syn och konsekvens. Inom områden som miljöforskning, miljöövervakning och kalkning, där staten har en viktig uppgift, har det tidigare gjorts stora neddragningar. Samtidigt har stora pengar satsats på statliga bidrag till verksamheter med liten eller ingen miljönytta alls. Begrepp som kostnadseffektivitet och miljönytta i förhållande till den insats som görs har regeringen bortsett ifrån. Det som prioriterats har varit statliga bidrag, företrädesvis till kommunala projekt.

Sverige borde vara ett föregångsland inom miljöpolitiken. Tyvärr har arbetsmarknadspolitiken suddat ut en del av vår miljöpolitiska profil. Vi moderater ser i och för sig med glädje att regeringen nu höjer anslaget till kalkning till den nivå som vi tidigare krävt, men ett större grepp behöver tas över de här frågorna.

Fru talman! I årets budget har vi moderater två reservationer. Den första handlar om att vi vill ge möjlighet till länsstyrelserna att använda en liten del av sina markanslag, dvs. de pengar som ska säkerställa en del av våra naturskogar, till att administrera ut pengarna. Med länsstyrelsernas nuvarande resurser kommer de att få svårt att leva upp till de mål som regering och riksdag ställt upp. På det sättet vill vi se till att pengarna verkligen kommer ut där de behövs.

Den andra reservationen handlar om ett bättre ledarskap för våra myndigheter. Varje gång Kemikalieinspektionen påförs nya utredningar eller andra extra arbetsuppgifter måste tillräckliga resurser tillföras så att myndigheten har en rimlig chans att klara de extra åtagandena. Detta har inte skett i önskad utsträckning. Varje extra arbetsuppgift som påförs utan att man betalar för det är en smygbesparing. Det är också orimligt att regeringens höjda kostnader för internationella åtaganden ska finansieras genom avgifter från industrin. Det är inte ett rimligt sätt att arbeta på. Vi vill därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till hur en ökad finansiering med statsbudgetens hjälp ska utformas, detta för att det ska finnas en rimlig avvägning mellan höjda ambitioner och tilldelningen av resurser.

Fru talman! Givetvis står vi bakom båda våra reservationer, men jag ber att för Moderaternas räkning få yrka bifall till reservation 2.

Anf. 2 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Nyligen, den 18 november, beslutade riksdagens majoritet om ramar för de olika utgiftsområdena. Formellt kan vi kristdemokrater inte fullfölja våra anslagsyrkanden i en reservation. Vi redovisar i stället i ett särskilt yttrande vår politik inom miljöområdet och utgiftsom-

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Allmän miljö- och
naturvård*

råde 20. Utöver det har kristdemokraterna två egna reservationer, och vi deltar också i en flerpartireservation.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

I denna reservation berör vi kalkningsverksamheten. Kalkning av sjöar och vattendrag är en viktig del i kampen mot försurningen och ett betydelsefullt instrument i bevarandet av den biologiska mångfalden. Men kalkning är bara en upprätthållande insats i avvaktan på en varaktig lösning av försurningsproblemet.

I Sverige har vi kraftigt minskat svavelutsläppen, som förut var den största orsaken till försurning. Biltrafiken är numera den största orsaken. Betydande svavelutsläpp sker fortfarande i andra länder omkring oss, och det ger försurning huvudsakligen i västra och sydöstra Götaland.

Surt vatten framstår alltmer som en hälsorisk för både människor och djur och påverkar även växtligheten. Vid lågt pH-värde går många metaller i lösning, vilket kan medverka till sjuklighet. Den biologiska mångfalden minskar. Hittills har sjöar och vattendrag kalkats för att höja pH-värdet. Mycket talar för att skogskalkning kunde vara en bra metod, särskilt där skogsförsurningen är uttalad på grund av fortsatt svavelnedfall.

Det finns dock signaler om att avgång från mark av koldioxid samt utlakning av kväve kan öka vid ökat mark-pH. Det krävs alltså systematisk forskning i större skala för att undersöka detta, och i samband med det kan det också krävas en skogskalkning i något större skala i de mest försurningsdrabbade områdena. Därför vill vi anslå 63 miljoner kronor extra för en sådan kalkning.

Det är också viktigt att samordning sker mellan kommuner, länsstyrelsen och Naturvårdsverket för att få största möjliga nytta av kalkningsverksamheten. Kalkningen ska dessutom vara långsiktig.

Vi kristdemokrater har, i likhet med flera institutioner, kritiserat att det inte klart går att utläsa ur budgeten hur mycket pengar som beräknas för kalkning. Vi har nu fått besked om att 212 miljoner disponeras för detta. Det motsvarar nuvarande sjökalkning. Utöver det vill vi kristdemokrater alltså anslå ytterligare medel för skogskalkning.

Numera råder det ett allmänt intresse för att skydda miljön. Miljöbalansen verkar också åt det hållet. I nyckeltalen som ska beskriva den gröna utvecklingen ingår antalet ISO- och EMAS-registrerade företag. De företag som i dag registrerar sig enligt ISO och EMAS är kapitalstarka företag. Det kostar nämligen en del. ISO- och EMAS-registrering kan sedan användas som konkurrensfördel. Många små och medelstora företag arbetar dock aktivt med miljöledningssystem utan att registrera sig. De kommer inte med i någon statistik. Den stora kostnad som en registrering innebär utgör alltså ett hinder för registrering. Men ett sådant företag kan ändå ha ett aktivt och levande miljöarbete.

Små och medelstora företag som arbetar med miljöledningssystem och med miljörevision kan bygga upp miljöplaner som de kan konkurrera med. Vi tycker att kommunerna kunde få i uppdrag att registrera de företag som använder sig av ett praktiskt miljöledningssystem och att de sedan får ingå i nyckeltalen, som därmed skulle bli mer rättvisande.

Kemikalieinspektionen har en viktig del i miljöarbetet. Men inspektionen hinner inte med sitt arbete i dag. Det kan ta lång tid innan nya mindre toxiska, men lika effektiva medel kan tillåtas ersätta nuvarande

mera toxiska ämnen. Regeringens förslag om tillförsel av ett engångsbe-
lopp på 3 miljoner är inte tillräckligt. Kristdemokraterna har därför före-
slagit ett årligt tillskott på 4 miljoner.

Kemikalieinspektionen förutsätter med sina godkännanden att exem-
pelvis bekämpningsmedel används var för sig. Man granskar alltså varje
medel och dess risker för sig. Rent praktiskt blandar dock t.ex. jordbru-
karen flera preparat i sin spruta och sprider det över odlingen. Doku-
mentation av vad som händer kemiskt vid sådan blandning saknas. Man
vet inte ens vilka restsubstanser man ska leta efter. För det här krävs
utökad forskning.

Vi tycker också att Kemikalieinspektionen skulle få ett utvidgat upp-
drag att undersöka även sådana här blandningar som man vet förekom-
mer i praktiken. För det krävs en samverkan mellan Kemikalieinspekt-
ionen och forskningen.

Ett aktivt miljöarbete kom i gång i kommunerna efter Riokonferen-
sen. Det lokala arbetet i Agenda 21 hjälper till att hålla liv i medveten-
heten om miljön. Det hjälper också till att ange mål och riktlinjer för att
nå en hållbar utveckling. Det är i kommunerna som det praktiska arbetet
sker, och det är viktigt med en lokal förankring.

Miljömedvetenheten symboliseras ofta av avfall. Det är så påtagligt
när sopberget växer. Man ser soporna. Ordet producentansvar kan vara
lite bedrägligt. Det låter som om producenten ansvarar för att avfallet
försvinner och som om han betalar för det. Det är konsumenten som i
dag betalar för detta arbete, utöver att han utför arbetet till en del.

Man kan säga att det är ett gott syfte och en självbevarelsedrift att få
bort sopor eftersom man ser dem. Förändringar kan man kanske se på
sikt, liksom de effekter det får på det lokala klimatet. Men det som orsa-
kar förändringarna ser man inte. Man ser inte gaser i luften. Man kan se
avgaserna från bilar. Det kan bli smog. Det kan bli inversion kalla dagar.
Det både syns och känns. Men annars ser vi inte det här.

Vi har en ökande biltrafik. Vi höjer för närvarande våra koldioxidut-
släpp. För att kunna bedriva kraftfulla åtgärder på det här planet krävs en
förankring i folkdjupet. Därför menar vi att det lokala agendaarbetet är
oerhört viktigt. Det är där vi kan bygga upp en förankring i folkdjupet.
Det är viktigt att vi då inte enbart sysslar med sådana lokala frågor som
är synbara för våra ögon utan även vidgar diskussionen till hur vi kan
påverka klimatet.

I dag har bilen kommit för att stanna. Det är bara att inse. Vi kan inte
förbjuda bilen. Det är ett viktigt medel för många familjer för att klara
sin tillvaro. Kristdemokraterna tycker att bilindustrin skulle åläggas ett
krav att framställa bilar som har nollutsläpp av koldioxid. Utvecklingen
kan drivas på. Vi vet vad som händer med katalytisk avgasrening – först
kunde man inte, sedan var det för dyrt och sedan kom allt på en gång
eftersom det blev en konkurrensfördel.

Dessutom kan man arbeta för att få mycket mer bränslesnåla bilar.
Jag läste i går att Audi gör en bil som förbrukar 0,3 liter per mil. Man
kan minska luftmotståndet så att bensinåtgången minskar. Det finns alltså
en hel del att göra. En del kostar pengar. Det är konsumenterna som får
betala. Här har vi alla i riksdagen en funktion att fylla. Vi har inget speci-
fikt yrkande om det. Vi vill i stället ha ett sekretariat för de här frågorna

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Allmän miljö- och
naturvård*

på departementet. Då kan man hela tiden följa frågorna, lista vad som görs och även vidta åtgärder.

Det viktiga är den lokala förankringen. Därför har vi yrkat på att ett nytt konto skulle inrättas, Agenda 21, och tills vidare symboliskt tillföras 5 miljoner kronor. Det är ett sätt att symboliskt börja arbetet. Sedan behövs det mer pengar. Tack.

Anf. 3 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Jag kan anföra tre skäl för att slå vakt om den biologiska mångfalden.

För det första tycker jag att det handlar om etik. Människan har inte rätt att utrota livsformer.

För det andra handlar det för mig om risk, dvs. vi vet för lite om mångfaldens betydelse för ekologisk stabilitet.

För det tredje handlar det om nytta. Arter kan i framtiden ge mänskligheten stora vinster i form av medicin, bioteknik eller, varför inte, gröda och föda.

Mot bakgrund av dessa skäl är det, tycker vi i Centerpartiet, motiverat att på alla sätt restaurera och bygga upp de naturliga systemen så att de kan fullgöra funktionen att vara grunden för vår utveckling.

Genom kalkning neutraliseras de försurande utsläppen och det försurande nedfallet som påverkar våra sjöar och vattendrag, så att en normal flora och fauna kan återskapas. Den är även av avgörande betydelse för arter som vandrar mellan t.ex. söt- och saltvattensystem, såsom lax och laxöring. Även skogskalkningen har betydelse för att minska försurningens påverkan. För att förbättra möjligheten att minska försurningen av landets sjöar och vattendrag behövs insatser utöver de regeringen anslagit. Kalkningsverksamheten bör därtill vara långsiktig. Men jag vill poängtera att den självklart inte är något mål i sig. Målet måste självklart vara att minska de försurande utsläppen så att vi inte behöver kalka vattendrag och skogar.

Fru talman! I arbetet med att bevara den biologiska mångfalden gör organisationerna verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet stora insatser. Organisationer som SNF och Sveriges hembygdsförbund är antagligen de som har den bästa bevakningen på miljöområdet. Dessa organisationer studerar och följer vaksamt hoten mot naturen, förmedlar och medverkar i opinionsbildning, uppmuntrar till vård av byggnader och miljöer såväl på landsbygden som i stads- och tätortsmiljöer.

I många fall bidrar de här organisationerna till skötsel och varsam förnyelse av miljöer. Organisationernas verksamhet försöker påverka utvecklingen på miljöområdet i en positiv riktning. Om Sverige ska fortsätta att vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för ekologiskt hållbar utveckling är det nödvändigt att vi tar till vara alla goda krafter som redan finns verksamma på det här området.

Det är dyrt för landet att låta bli. Ersättningen till de ideella krafterna är blygsam jämfört med vad tjänstemän och konsulter kostar.

Centerpartiet har tidigare flera gånger efterfrågat ett erkännande och därtill ett berättigat stöd genom uppräkningsanslag som finns för att stödja de ideella organisationerna. I budgeten finns det inga spår av vare sig ett erkännande eller en anslagsuppräkningsanslag.

Centerpartiet har alltså i sitt budgetalternativ föreslagit att anslaget till ideella organisationer verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet räknas upp. I vår budgetmotion har vi anslagit 5 miljoner utöver regeringens förslag. Därtill behövs en omfördelning inom anslaget.

På samma tema skulle jag, fru talman, vilja lägga till att samma sak gäller när vi talar om medel ur Kärnavfallsfonden. De olika miljögrupperna, en del kallar dem förvisso för aktivistgrupper, bör tillförsäkras centrala medel för att under rimliga förhållanden och på ett någorlunda jämbördigt sätt kunna sammanställa och tillhandahålla information till medborgarna i en kommun eller ett område som berörs av någon åtgärd, t.ex. slutförvaring av kärnavfall.

När ersättning utgår till kommuner för informationsinsatser i samband med undersökning om lokalisering av slutförvaring av använt kärnbränsle bör rimligen medel öronmärkas ur den här fonden även till lokala opinionsgrupper för de informationsinsatser som dessa grupper gör.

Jag vill, fru talman, med detta instämma i bifallet till reservation nr 3 och samtidigt yrka bifall till reservation nr 5 under mom. 12. Tack, fru talman!

Anf. 4 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! När jag lyssnar på inläggen, särskilt de två första, blir bilden att när det gäller natur och miljö är det mesta gott och väl. Det är inte den bild jag och Folkpartiet har. Var finns visionerna i miljödebatten? Var finns uttrycken om att natur- och miljöfrågorna är överlevnadsfrågor?

Ett av målen inom det här utgiftsområdet är att främja en långsiktig god hushållning med naturresurser och att skydda natur- och kulturlandskap

Om vi ska nå ett mer kretsloppsanpassat samhälle är det A och O att både producenter och konsumenter tar miljöansvar. Vi måste sträva efter bättre fungerande marknader för material som kan återvinnas och återanvändas. I en nyligen presenterad ESO-rapport kritiserar återvinningssystemet och, menar jag, därmed också kretsloppstanken. Utredaren förordar att lagen om producentansvar skrotas och att vi ökar förbränningen och deponeringen av hushållsavfallet. På högerkanten torde man välkomna den här rapporten, men vad säger Socialdemokraterna?

Fru talman! Jag vill fråga om Sinikka Bohlin och Socialdemokraterna är beredda att i den här debatten tydligt markera att något ifrågasättande av producentansvaret inte är aktuellt och att en ökad förbränning och deponering av avfall ska motarbetas.

För oss socialliberaler är det naturligt att studera och använda nya fakta. Det finns uppgifter om att de företagsekonomiska intäkterna av källsortering och återvinning endast är en bråkdel av kostnaderna. Men hur mäter man värdet av den natur som förblir oskadd om 30 år till följd av minskade sopberg i dag? Hur mäter man det framtida värdet av ett mer utbrett kretsloppstänkande hos den enskilde individen? På de frågorna har utredaren inte gett något svar.

Vi ställer oss vidare tveksamma till Riksdagens revisorers förslag att låta regeringen pröva möjligheten att lagreglera samrådet mellan producenter och kommuner. Det är givetvis viktigt att kommunikationen mellan dessa båda aktörer fungerar tillfredsställande, men det är inte nöd-

vändigtvis skäl nog att ytterligare lagreglera. Folkpartiet anser att det är viktigare att jobba med ekonomiska incitament med en medvetenhet i linje med Agenda 21. Om kretsloppssamhället ska bli verklighet är det nödvändigt att det finns ett individuellt engagemang.

Vi vill därför hellre betona det som revisorerna påpekar om vikten av att allmänhetens positiva inställning till källsortering värnas och att hushållen ges incitament för en fortsatt källsortering. Ett hållbart samhälle kräver att vi alla tar ansvar för vår egen livsstil. En liberal miljöpolitik tar sin utgångspunkt i det personliga engagemanget. Erfarenheten visar att upplysta och medvetna konsumenter successivt kräver fram exempelvis miljövänliga produkter, och därmed anpassar sig producenterna till efterfrågan. Det går alldeles utmärkt att lita på konsumenternas makt i miljöarbetet.

Under det senaste årtiondet har vi sett flera konkreta exempel på människors genuina engagemang och ansvarstagande för miljön. Sorteringen är viktig dels för att den medvetandegör människor om vad de konsumerar, dels för att återanvändningen och komposteringen ökar. Därför måste opinionsbildning för avfallssortering fortsätta och ekonomiska incitament upprättas och skärpas.

I ESO-rapporten saknas livscykelanalysen. Det är viktigt att beskriva inte bara de ekonomiska förhållandena utan också andra värden. Målet måste vara att minska den totala volymen material som flödar runt i kretsloppet. För att ESO-rapporten inte ska komma att påverka det personliga engagemanget negativt måste vi här och nu tydligt tala om vart vi vill.

Skyddet av den biologiska mångfalden är ett annat viktigt mål. Vi gröna socialliberaler tycker att det är viktigt att öka takten i fråga om avsättning av värdefull natur och i fråga om biotopskydd. Jag anser att miljöpolitiken har för få sanna förespråkare. Ett sätt att skydda naturskog och därmed den biologiska mångfalden är att undanta viss skogsmark från skogsbruk. För att en del av Sveriges sista naturskog ska kunna bevaras för kommande generationer måste mer skog skyddas i reservat. En bra riktlinje för hur mycket mark som ska skyddas kan vi finna i Miljövårdsberedningens förslag i betänkandet *Skydd av skogsmark*.

Beträffande reservat i skogsmark har riksdagen ställt sig bakom ett uttalande att 5 % av den produktiva skogsmarken nedanför det fjällnära området kan behöva skyddas i reservat. Det förutsätter att riksdagens mål för miljöanpassning av skogsbruket uppfylls. Nås inte det målet ökar reservatsbehovet uppemot 15 %. Senast år 2010 bör reservatsbehovet vara uppfyllt.

Från Folkpartiets sida har vi i flera år föreslagit höjda anslag för skydd av skogsmark. Det är glädjande att regeringen höjt anslaget, men vi hade velat se en ytterligare höjning. I en motion har vi tagit upp frågan om takten i skyddsarbetet. Det är ju takten i skyddsarbetet som kommer att vara den avgörande faktorn för om Sverige klarar målet att bevara den biologiska mångfalden.

När naturens och miljöns intressen kommer i konflikt med ekonomiska intressen vinner ofta de ekonomiska. Tycker vi att det är viktigt att genom att lägga skatter på t.ex. utsläpp av koldioxid minska sådana utsläpp, måste den inställningen gälla också när vi diskuterar t.ex. hur torvindustrin ska kunna överleva.

Vi ställer oss positiva till principerna för en grön skatteväxling. Samtidigt är det angeläget att beakta industrins internationella konkurrenskraft och att miljöskatterna inte driver företag att lägga verksamheten i andra länder. I värsta fall skulle det leda till att vi får en försämrad miljö, nämligen om miljökraven i dessa andra länder är avsevärt mildare än i Sverige. Det är också viktigt att notera att effektiva miljöskatter leder till att skattebasen minskar, vilket naturligtvis reducerar möjligheten att finansiera andra skattesänkningar.

Genom att genomgripande växla skatt på arbete mot skatt på miljöförstöring förenas miljömålen med målen för den ekonomiska politiken. För att kriterierna för begreppet skatteväxling ska kunna uppfyllas är det viktigt att det sker motsvarande sänkningar av skatten på andra områden. Annars är det inte fråga om en grön skatteväxling utan snarare om en missriktad svart växling till dålig kurs. De höjningar av energiskatterna som regeringen och dess stödpartier föreslår i årets budgetproposition innebär till viss del en sådan svartväxling. Trots omfattande skatteväxlingar från arbete till miljö i samband med skattereformen i början av 1990-talet, en reform som Folkpartiet stod bakom, kommer fortfarande 75 % av skatteinkomsterna från arbete och 6 % från miljö och energi. Det är en fördelning som successivt måste förändras.

Fru talman! De svenska koldioxidutsläppen ökar. Målet att åter nå 1990 års nivåer och därefter minska utsläppen tycks vara långt borta. Vi folkpartister står fast vid det målet, men det krävs nya grepp. Ett sådant grepp är säljbara utsläppskvoter. Regering och riksdag sätter därvid en kvot för hur höga koldioxidutsläppen får vara. Utifrån det målet säljs sedan kvoter.

Fru talman! Jag vill fråga: Hur ser socialdemokraterna och deras stödpartier på ett system med säljbara utsläppskvoter? När får vi en grön skatteväxling på riktigt?

Jag yrkar avslutningsvis bifall till reservation 2.

Anf. 5 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 5 i betänkandet.

Det påstås ofta att vi är så överens i miljöpolitiken. Jag vill hävda att det är en myt. Faktum är att de partier som finns i Sveriges riksdag är mer överens i frågor som gäller vård, omsorg och skola än i miljöfrågorna.

Hur kan jag då säga det? Ja, vi börjar bli ganska överens om problembilden. Vi börjar bli överens om att det finns en försurning, att övergödningen är ett faktum och att den biologiska mångfalden är trängd, precis som Artdatabanken säger. Vi börjar bli överens om att antalet rödlistade arter ökar. Det går inte att förneka det. Vi börjar faktiskt också bli överens om att det sker en klimatförändring, även om det fortfarande finns en del som hävdar att den inte existerar. Den börjar dock bli så påtaglig över världen att det är svårt att förneka dess existens.

Vi är också överens om att vi har problem med kemikalier, att det sprids för mycket kemikalier, något som orsakar problem i miljön. Det är något som börjar tränga in hos många. Men där stannar det vi är överens om. Vi är inte överens om hur vi ska ta tag i problemen, och det är egentligen det som är politiken. Hur ska vi börja lösa dessa problem?

För Miljöpartiets del var det samarbete vi hade om miljöbalken mycket viktigt. Det var ett test på om det gick att hitta en möjlighet att skärpa miljöpolitiken i riksdagen. Det samarbete som var mellan s, v och mp var bra. Det visade att det fanns en möjlighet att skärpa rejält. Och vi kan se nu när balken har varit i funktion i ungefär ett år att den får lysande vitsord. De som finns på fältet, de som jobbar med miljölagstiftningen i praktiken, säger att balken har precis de tänders man efterfrågade. Det gäller hänsynsreglerna. Det gäller generella föreskrifter osv. Men när balken behandlades här hade vi 33 reservationer i betänkandet.

Denna balk föregicks av en borgerlig balk som definitivt inte hade gjort det bättre för dem som jobbar på fältet med miljöproblem. Men det intressanta var att av de partier som hade tagit fram den borgerliga miljöbalken var det bara ett parti som följde upp den, nämligen Moderaterna. De andra partierna låtsades som om den inte existerade. De flesta reservationerna i det betänkandet var moderata. Det innebär att vi, genom att vi lade fram ett bra miljöförslag, lyckades höja ribban för vad vi är överens om i politiken. Det är så vi i Miljöpartiet försöker arbeta.

Vi försöker se till att vi kan vara överens om att det måste till pengar för att börja komma till rätta med problemen, pengar där staten måste gå in. Det finns områden där staten inte ska gå in, men det finns också områden där staten *måste* gå in. Det är intressant att höra i den här debatten att vi får väldigt lite kritik för de anslag som finns i miljöbudgeten, anslag som är större än vi någonsin har haft i någon miljöbudget. Det är glädjande. Det innebär att genom att vi i Miljöpartiet driver på har vi börjat höja ribban för vad vi är överens om. Det är mycket bra.

Låt mig ta några exempel där vi har ansett att vi behöver stärka medelstillelningen. Det gäller skogsinköp. Vi kan fortfarande i dag se att mycket lite, mindre än 1 % av den produktiva skogen nedanför skogsodlingsgränsen, är skyddat. Vi kan se att av de 1 662 rödlistade skogslevande arterna är ungefär 93 % beroende av just produktiv skogsmark. Det finns alltså mycket att göra här.

Dessutom kan vi se att de här skogarna ofta har höga ekonomiska värden. Det är tallskogar i Hälsingland där varje träd är värt åtskilliga tusenlappar. Det är alltså dyrt att skydda den här typen av skog. Men det är nödvändigt om vi ska kunna ha kvar den biologiska mångfalden. Därför höjs anslagen för skogsinköp. 1998, när Socialdemokraterna och Centern lade fram budgeten, var anslaget 215 miljoner. År 2000 är det 350 miljoner. År 2001 är det 500 miljoner. År 2002 är det också 500 miljoner. Vi börjar komma upp i en nivå där vi kan se att det går att spara skogsmark för den biologiska mångfalden. Det här är för Miljöpartiets del mycket glädjande. Jag kan säga att miljöbudgeten naturligtvis har varit det angelägnaste området för oss i samarbetet.

Även på biotopskyddssidan ser vi till att pengarna ökar. Det ligger inte på den här budgeten utan på jordbruksbudgeten. Här kan vi se att den utredning om nyckelbiotoper som kom under året visar att det finns 40 071 nyckelbiotoper som man hittade. Det gäller ungefär hälften av Sveriges yta. Av dessa är bara 893 skyddade i dag.

Det finns alltså mycket att göra. Det här är små områden, men mycket viktiga för den biologiska mångfalden. Här finns ofta de hotade arterna, de som vi vill ska kunna öka. Men förutsättningen är att de har kvar några refugier att öka ifrån. På biotopskyddets sida kan vi också jämföra

siffrorna för 1998 och 2000. 1998 fanns det 25 miljoner, nu finns det 70 miljoner. Det är också en rejäl ökning, som visar att vi tar tag i problemen.

Ett annat område där vi från Miljöpartiets sida har varit mycket aktiva gäller saneringen av miljöskadade områden. Här kan vi se att siffrorna är ännu mer radikala. Det anslaget var nämligen noll kronor det år då Socialdemokraterna och Centern lade fram budgeten. För år 2000 har vi 65 miljoner. Sedan ökar det till 150 miljoner år 2001 och 300 miljoner år 2002.

Varför ökar inte det här anslaget fortare, då? Jo, det beror helt enkelt på att när det var noll kronor år 1998 försvann kompetensen. När vi började samarbetet med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet fanns det *en* handläggare kvar på Naturvårdsverket som höll på med den här typen av projekt. Det ska man jämföra med Nederländerna, som har 300 handläggare, eller Danmark, som har 150 handläggare.

Man kan också se vad som har hänt under åren på saneringens område. Vi kan se att mellan 1988 och 1991 kom det 50 miljoner som skulle ha räckt till fem projekt. Det räckte till två. Sedan kom en skvätt pengar till, nämligen 1995. Då kom det 75 miljoner. Då lyckades man klara ett tiotal objekt. Låt oss återigen jämföra med Nederländerna, som mellan åren 1985 och 1995 undersökte 1 200 objekt och åtgärdade 200, eller Danmark, som under samma tid åtgärdade 600 objekt.

De här siffrorna har jag hämtat från den rapport som kom från Naturvårdsverket år 1995 och som heter *Handlingsprogram för efterbehandling*. Det är en mycket bra rapport, som försöker ta reda på hur många områden det handlar om i Sverige. Man säger att det handlar om någontans mellan 2 000 och 7 000 områden. Man har också klassificerat de här områdena. Man har olika klasser för dem, och i klass 1, som innehåller de mest angelägna projekten, hittar man 200. I klass 2, som innehåller de näst mest angelägna projekten, hittar man 1 000 objekt.

Ska man ha som ambition att klara hälften av alla klass 1-objekt under en femårsperiod säger man att man räknar med att det kommer att kosta 4 ½ miljard kronor. Då räknar man med att den statliga kostnaden skulle bli ungefär 2 ½ miljard. För naturligtvis är det så att i det här fallet ska den som har förorenat i allra högsta grad bidra med saneringspengar. Det var en av de saker som vi skärpte till i den nya miljöbalken. Alla som finns kvar, och där man kan visa att det är den personen eller det företaget som har förorenat efter den 1 juli 1968, ska också lösa detta problem ekonomiskt.

Det här innebär att det behövs mycket pengar. Det kanske inte är så glamouröst att städa. Men ska vi ha en miljö som är giftfri är det nödvändigt, för det här läcker gifter. Det är många olika gifter. Det är PCB, DDT, tungmetaller och kreosot. Det är ämnen som vi absolut inte vill ha ut. Tittar man på den lista som finns i rapporten ser man att det snart sagt är alla typer av verksamheter som finns i ett modernt samhälle. Men det är också många soptippar. Vi fick en rapport från Greenpeace om t.ex. byggen i Dalarna där vi kunde se att många av de gifter som läckt ut kom från tippen och var mycket obehagliga. Det finns alltså mycket att göra på det här området.

Från Miljöpartiets sida har vi ett särskilt yttrande i det här betänkandet. Tittar vi på den medelstildelning som finns nu kan vi säga att den

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Allmän miljö- och
naturvård*

inte kommer att förslå. Men den är ett bra steg på vägen. I regeringens proposition *Vår miljö*, som kom våren 1998, slår man fast att mark- och vattenområden ska vara befriade från gifter, skadliga ämnen och andra föroreningar till år 2020.

Detta bekräftades sedan i den skrivelse som kom under riksdagsåret 1998/99 *En nationell strategi för avfallshantering*. Det är bra mål. Regeringen har all *credit* av att man faktiskt vill ta tag i problemet, och Miljöpartiet kommer att göra allt för att de medel som finns i budgeten också ska förslå för framtiden. Vi vet att vi börjar nu. Vi måste åter börja bygga upp den kompetens som tyvärr gick förlorad, och vi måste se till att få fram en lista över vilka objekt som ska saneras.

Det vi har lyckats få in under den tid då vi inte samarbetade med regeringen är att LIP, Lokala investeringsprogrammet, öppnade för sanering. Där har det använts ungefär 90 miljoner kronor till olika objekt.

Jag skulle vilja fråga Centerpartiet: Hur kom det sig att ni kunde gå med på att anslaget för marksanering blev noll kronor i det samarbete ni hade med regeringen om budgeten 1998? Hur kunde ni gå med på att kompetensen försvann?

Det finns också andra anslag där vi ökar rejält. Miljöpartiet har varit mycket pådrivande i det här arbetet. Vi ökar anslagen till kalkning från, om vi återigen jämför med 1998, 160 miljoner till ungefär 210 eller 212 miljoner under år 2000. Här finns det en rapport som har kommit, en rapport som är ute på remiss nu. I avvaktan på den menar vi att den här nivån, ungefär 212 miljoner kronor, förslår. Men det är den fortsatta utvecklingen som får avgöra om det förslår.

Tittar man på det biologiska behovet ser man att det är ungefär 600 miljoner kronor. Vi kan se att 7 500 sjöar och 12 000 km vattendrag kalkas i dag. Men det finns många sjöar som kanske skulle behöva kalkas. Det viktigaste är dock att vi inte får en återförsurning, eftersom det skulle kunna innebära stora ekologiska katastrofer för just dessa sjöar.

Det är riktigt som påpekats i debatten att vi måste titta på skogsmarkerna. De undersökningar som har gjorts visar att det uppenbarligen tar mycket längre tid för skogsmark att återhämta sig efter en försurning än för sjöar och vattendrag. Det är forskning som är intressant att titta på. Den har skett under många år. Man har blivit förvånad över hur långsam återhämtningen i skogsmark är. Här behövs forskning, och vi behöver titta vidare på detta. Det är alldeles uppenbart att det kommer att bli ett problem.

Vi i Miljöpartiet är glada för att vi har stärkt andra anslag i miljöbudgeten. Vi har stärkt anslaget för miljöbevakning – återigen vid en jämförelse med 1998, socialdemokrater och centerpartister – från 98 miljoner till 132 miljoner i år. Vi har sett till att Kemikalieinspektionen får 3 miljoner mer. Det kan synas som en liten siffra, men det är en rejäl förstärkning för Kemikalieinspektionen. Här handlar det bl.a. om många åtaganden på grund av EU-medlemskapet.

Vi har sett till att höja anslaget för viltskador där vi kan se att antalet sälar ökar. Vi kan se att det finns ett behov av att ersätta fiskare. Vi i Miljöpartiet anser att den biologiska mångfalden ska leva och att den ska finnas kvar. Om en art återhämtar sig innebär det inte att den ska skjutas tillbaka till storleken på populationen då den var hotad. Hotade arter ska kunna få öka i antal. Därför finns det all anledning att se över ersättnings-

en för skador, bl.a. av säl men också av tranor och gäss. Anslaget har ökat med 7 miljoner kronor.

Totalt sett innebär detta att miljardbelopp tillförs miljön för den period som har diskuterats med regeringen, dvs. fram till 2002. Jag har fått höra från många, men tyvärr inte öppet i kammaren, att det finns många som anser att det äntligen kommer pengar. Naturskyddsföreningen har sagt att det äntligen har lossnat. Jag menar att Miljöpartiet har haft en avgörande inverkan på budgeten i just det avseendet. Nu höjer vi ribban. Vi är överens om att pengarna behövs, att det är fråga om angelägna satsningar.

Tidigare ansåg tydligen inte de flesta partier i kammaren att pengarna behövdes, eftersom de när chansen gavs inte höjde anslagen. Då var vi överens om problembilden. Nu tycks vi vara ganska överens om de ekonomiska satsningarna. Det är bra. Det visar att det behövs en kraft i riksdagen som Miljöpartiet, som hela tiden trycker på för att höja ribban och se till att vi kommer överens om problemen och hur de ska lösas.

Vi har en reservation till detta betänkande, som handlar om Kärnavfallsfonden och medel till miljögrupper. Det finns en skrivning i betänkandet som säger att regeringen bör se över frågan. Det är bra. Vi har ändå reserverat oss, eftersom vi menar att området är angeläget och att det snabbt måste fram medel. De miljögrupper som finns ska kunna bedriva ett bra arbete. Jag väljer därför att yrka bifall till reservation 5.

Anf. 6 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Vi folkpartister tycker också att det är bra och nödvändigt att öka anslagen för skydd av skog, för biotopskydd. Jag tycker att det är bra att Gudrun Lindvall uppehöll sig vid frågan om den biologiska mångfalden. Men jag hörde ingenting om grön skatteväxling från Miljöpartiets representant. Jag hörde inte ett ord eller en kommentar till den nyligen framlagda ESO-rapporten om avfallshantering. Det är en stor och viktig fråga när det gäller den enskildes attityd till att vara med i omställningsarbetet. Är inte det viktigt?

Anf. 7 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för att jag får ytterligare lite tid att besvara dessa frågor.

Från Miljöpartiets sida finns det flera viktiga ben att stå på i miljöpolitiken, bl.a. de ekonomiska styrmedlen. Nu diskuterar vi just miljöbudgeten. Jag vet att Matz Hammarström uppehöll sig mycket vid den diskussionen i den tidigare debatten.

Jo, vi anser att grön skatteväxling är viktig. Vi anser att det är viktigt att vi får miljöskatter som är så utformade att de styr utvecklingen. Vi anser att det är viktigt att, precis som sker i denna budget, höja miljöskatter och sänka skatt på arbete. Det sker i stor omfattning i budgeten.

Naturskyddsföreningen har uppvaktat och sagt att man är nöjd med att det sker en skatteväxling.

Skattefrågorna diskuteras naturligtvis i ett annat sammanhang. Vi tycker att höjningen på dieselskatten och höjningen på elsidan är riktiga. Vi hoppas att det finns en ambition hos nuvarande majoritet att gå vidare i fråga om den gröna skatteväxlingen.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Allmän miljö- och
naturvård*

Jag har börjat titta lite på ESO-rapporten. Jag konstaterar att Marian Radetzky, som har skrivit rapporten, utgår från att vi konsumenter kostar 80 kr i timmen. Det är hans ekonomiska beräkningar. Men det tar inte mindre tid för mig att lägga en sopa i blandad hög än i två högar. Det finns mycket som kan diskuteras i ESO-rapporten, och jag tycker inte att den är riktigt seriös.

Däremot anser jag att det är fullkomligt relevant att se över producentansvaret. Det finns mycket i praktiken i producentansvaret som fungerar dåligt. Jag har fortfarande en del fötter kvar i kommunalpolitiken, och jag har jobbat en hel del med sopfrågor. Det finns skäl att förbättra producentansvaret. Det är riktigt att konsumenterna ska ha ett stort intresse. Men det går att diskutera producentansvaret för själva insamlingen. Det kanske är så att producenten inte ska ha det praktiska ansvaret för insamlingen utan i stället det ekonomiska ansvaret. I många kommuner där det har funnits ett bra återvinningssystem har det blivit sämre efter det att producentansvaret har införts. Vi ska inte blunda för det. Vi måste våga se över en reform så att den blir bättre.

Anf. 8 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Det är sant att det finns saker att förbättra när det gäller producentansvaret. Vi är överens om att vi måste fortsätta att utveckla detta.

Sedan var det grön skatteväxling. Svenska Naturskyddsföreningen och vi har sagt att det är bra med en grön skatteväxling. Men definitionen på grön skatteväxling är väl ändå att man skiftar sänkning av skatt på arbete mot skatt på miljöförstörande verksamhet. Av det ser vi ingenting i budgeten.

Fru talman! Det är fel när Gudrun Lindvall säger att vi här har påbörjat en grön skatteväxling. Den finns inte därför att det inte finns en sänkning av skatten på arbete. Därmed har vi inte skapat de incitament som en grön skatteväxling ska ge.

Anf. 9 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur Harald Nordlund läser budgeten. Men jag konstaterar att det finns en rejäl sänkning på skatt på arbete i budgeten. Det kan inte förnekas. Sedan går det att diskutera hur den sänkningen ska tas ut, om den ska tas ut som en skattesänkning till löntagarna eller som en sänkning på arbetsgivaravgiften. Det har många partier haft olika uppfattningar om. Att det finns en sänkning av skatten på arbete i budgeten kan ingen förneka. Det har vi bl.a. diskuterat i andra utskott. Det kan inte förnekas. Det kan inte heller förnekas att det finns ökade miljöskatter i budgeten.

Jag kan diskutera om det bästa sättet att ta ut skattesänkningen är att ha en rak minskning på arbetsgivaravgiften. Vi gör en sak som kan diskuteras, nämligen att vi använder en liten del, 350 miljoner, i ökning av miljöskatter för att sänka vissa skatter inom lantbruket. Det kan naturligtvis diskuteras om det är en skatteväxling. Men vi ansåg att det var en nödvändig reform, och här fanns en möjlighet till finansiering.

1,3 miljarder i skatteväxling finns i budgeten. Den är vi, liksom Naturskyddsföreningen, helt överens om. Jag kan inte förstå hur Harald

Nordlund kan hävda att det inte finns någon sänkning på skatt på arbete i budgeten. Läs en gång till!

Anf. 10 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall har i ungefär 15 minuter orerat över det goda samarbetet som Miljöpartiet har med regeringen. Det är märkligt att Gudrun Lindvall inte har förmått att tillgodose de ideella organisationer som gör så mycket för svensk miljö och natur, t.ex. de organisationer som Gudrun Lindvall och jag har reserverat oss till förmån för. Jag tycker att det är ytterst märkligt att inte ens ett litet erkännande har kommit dessa organisationer till del i det budgetförslag som ni har lovprisat.

När det gäller Gudrun Lindvalls konkreta fråga kan jag säga att vi hade ett ekonomisk-politiskt samarbete med regeringen perioden 1995–1997. Då handlade det om att sanera Sveriges ekonomi, få fart på sysselsättningen, minimera arbetslösheten, uppnå kraven i konvergensprogrammet, få ned räntorna till nivåer som vi har i dag, stabilisera vår valuta och inte ytterligare öka vår statsskuld. Därtill lyckades vi att plocka fram pengar till t.ex. kretsloppsmiljarderna, som kan användas till det som Gudrun Lindvall efterfrågar, nämligen marksanering.

Anf. 11 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! För det första orerar jag inte över samarbetet. Jag talar om miljösatserna. Låt oss använda ett bra språkbruk.

När det för det andra gäller pengar till ideella organisationer kan jag säga att man i texterna i budgeten inte brukar prisa enskilda organisationer. Jag vet inte heller att ni gjorde det under er tid.

Det är precis rätt som Eskil Erlandsson säger, dvs. att man måste se över hur anslaget används på Naturvårdsverket. Det håller jag med om. Men i den översynen förutsätter jag också att det finns möjligheter att göra förändringar som gör att de organisationer som kanske både Eskil Erlandsson och jag värnar kan få en större del av kakan. Det finns även andra organisationer som behöver komma in och få pengar, t.ex. Föreningen Katastrofhjälp för fågel och vilt. Det finns säkert fler. Men det är helt rätt som Eskil Erlandsson säger, dvs. att man måste se över hur man använder det anslaget. Just därför anser vi att anslaget kan räcka efter en sådan översyn.

När det gäller att Centerpartiet sparade på miljön måste jag säga att det är väldigt förvånande. Ni hade ett samarbete, och naturligtvis måste man satsa på miljön om man vill lösa miljöproblemen. Men uppenbarligen var det för Centerpartiet inte speciellt smärtsamt att spara just på miljön för att sanera ekonomin. Samtidigt gjorde man många andra satsningar – det är riktigt – framför allt på jordbrukets sida. Men att så totalt skära sönder en satsning, som man gjorde med satsningen på marksanering, att man skriver noll på det kontot och ser till att kompetensen försvinner och att vi tappar år av sanering tycker jag inte tyder på en vilja att både sanera ekonomin, som var lovat och som vi naturligtvis har fortsatt med under denna tid, och satsa på miljön.

Det är uppenbart att skogsinköpsanslagen var låga, att biotopskydden var alldeles för låga, att marksaneringen var noll och att kalkningen låg på en mycket låg nivå. Anslagen till Naturvårdsverket för miljöforskning

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Allmän miljö- och
naturvård*

var också noll under det året. Jag har fortfarande svårt att förstå hur ni kunde spara så mycket just på det enskilda området.

Anf. 12 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Efter det som nu anförs kan vi förvänta oss att vi får se ett konkret resultat kring det berättigade stöd som de ideella organisationerna, aktionsgrupper och andra behöver för att kunna värna de intressen som dessa grupper står för. Jag tackar för det beskedet.

När det gäller pengar rent allmänt till miljön kan jag säga att jag i mitt tidigare inlägg har konstaterat att vi trots de insatser som vi var tvingade att göra för att exempelvis få fart på sysselsättningen och bringa ned vår statsskuld och räntenivåerna kunde plocka fram pengar till t.ex. kretsloppsmiljarderna, som kan användas till det som Gudrun Lindvall efterlyser.

Anf. 13 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Detta är naturligtvis dåliga ursäkter. Man kan se att kretsloppsmiljarden, med de direktiv som fanns, inte utnyttjades. Hade man i stället använt en del av de pengarna – låt oss säga hälften – till skogsinköp, marksanering, kalkning, miljöforskning, miljöbrottsbekämpning, Kemikalieinspektionen, viltskador osv. hade man haft en stark miljöbudget. Men det valde man från Centerpartiets sida att inte göra. Man lade i stället pengarna i något som hette kretsloppsmiljarden, där man kanske inte var så säker på att pengarna skulle användas för miljöns bästa. Det gjorde de inte heller. Det visade sig att det var pengar som inte användes.

Man satsade mycket på jordbruket, så pass mycket att varken REKO-stödet eller vallstödet utnyttjades speciellt mycket – framför allt inte REKO-stödet. Man skapade alltså budgetposter som innehöll luft. Då var man säker på att pengarna inte skulle användas. Det vill vi i Miljöpartiet inte göra – inte på miljösidan och heller inte på jordbrukssidan. Vi vill att de medel som anslås som är specifika ska vara så tilltagna att vi kan se att pengarna används för miljöns bästa.

Jag kan bara konstatera att Centerpartiet och Miljöpartiet haft helt olika strategier när det gäller samarbete. För oss har det varit väldigt viktigt att få upp de enskilda anslagen på miljöområdet. Vi kan se att det är stora skillnader mellan åren 1998 och 1999 i budgeten. Det gäller skogsinköp, där vi ökade från 215 miljoner till 240, biotopskydd, där vi ökade från 25 miljoner till 40, marksanering, där vi fick 40 miljoner, kalkning, där vi ökade från 160 miljoner 1998 till 185 miljoner 1999, osv. För miljöforskning finns det nu antligen pengar på Naturvårdsverket – 50 miljoner.

Jag menar att det inte bara handlar om det faktum att ni sanerade ekonomin. Det handlar också om vad man vill satsa på i ett samarbete. För Miljöpartiet är det självklart att satsa på miljösidan när vi samarbetar med regeringen. Jag hoppas att det samarbetet, som har fungerat bra hittills, kan fortsätta även i framtiden.

Anf. 14 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Helhet och visioner har varit hedersord i denna debatt – bristen på visioner och bristen på helhet. Det kanske vore dags att så här ca 20 dagar innan det gamla årtusendet går ut göra en liten backspegeltitt,

men också titta framåt för att se helheten. Varför står vi här i dag i riksdagens kammare och debatterar miljöfrågor på nivåer som denna kammare över huvud taget inte ska debattera?

Jag trodde faktiskt i måndags att vi skulle slippa denna debatt när kristdemokraterna i ett tacktal till miljöministern bedyrade en total enighet i miljöfrågor. Men här står vi som vanligt. Vi diskuterar samma reservationer som vi har diskuterat i fem år.

Vad är det som har hänt, egentligen, och varför står vi här, fru talman? Om man tittar på de tusen år som har gått ser man att jordens befolkning har vuxit från 500 miljoner till över 6 miljarder. Den största ökningen har skett de senaste hundra åren – 600 %.

Än mer dramatisk ter sig den ekonomiska utvecklingen. Fram till mitten på 1700-talet var den ekonomiska tillväxten obefintlig. I dag ser vi det som ett problem om tillväxten understiger 3 %.

Den enorma ekonomiska utvecklingen har också naturligtvis inneburit en dramatisk omvälvning i samhället. För bara hundra år sedan bodde merparten av Europas befolkning fortfarande ute på landet. I dag bor 80 % av européerna i storstäder. Dessa förändringar har inneburit ett stort förändringsarbete i samhället. Visst har vi fått bättre livskvalitet, men tyvärr har utvecklingen på vissa andra områden inte varit lika positiv.

Vi har de senaste hundra åren haft ett antal krig. Många människor lever fortfarande i fattigdom. Vi utnyttjar fortfarande våra naturresurser för hårt, och vi håller på att riskera hela jordens ekosystem. Eftersom vi människor är en del av ekosystemet handlar det också om vår överlevnad i framtiden.

Kopplingen mellan fattigdom och miljöproblem är väldigt tydlig. Samtidigt vet vi som bor i de rika länderna att det är vi som utnyttjar de stora resurserna. Frågan om faktor 10 är den fråga som diskuteras. Vi ska klara vårt klot – vi har bara ett enda. Vi måste bli tio gånger effektivare för att klara av en vettig tillvaro och säkra överlevnaden för alla människor på jorden – inte bara i Sverige. Då får vi försöka använda våra energi- och naturresurser tio gånger effektivare. Vi måste försöka åstadkomma en välfärd med mindre resurser och med mindre avfall och utsläpp av restprodukter.

Fru talman! Tyvärr har det i denna kammare funnits röster som kräver att tillväxten ska upphöra. Det vore att göra kommande generationer en björntjänst. Det skulle inte leda till vare sig bättre välfärd, bättre liv eller bättre miljö. Tillväxt behövs för att driva på omställningen, och omvänt är det där de riktigt stora möjligheterna till tillväxt finns i dag.

Utvecklingen under de senaste 20 åren har inneburit genombrottet för den moderna miljöpolitiken. I dag är det självklart att tillväxten ska vara hållbar ekonomiskt, ekologiskt och socialt.

Nödvändigheten av tillväxt märks väldigt tydligt även i det budgetförslag som vi i dag debatterar och i morgon beslutar om. Efter några års besparingspolitik med budgetunderskott och statsskuld kan vi igen försöka satsa resurser i angelägna miljöåtgärder. Men utan den budgetsanering som vi genomförde tillsammans med Centerpartiet och den tillväxt som skapats efter budgetsaneringen skulle vi inte ha de möjligheterna. Jag tycker att det är lite pinsamt när Miljöpartiet säger att man är det enda lyftande partiet i denna kammare och är mamma till alla miljöåtgärder. Det är faktiskt så att Miljöpartiet behöver ett stödparti, Socialdemo-

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Allmän miljö- och
naturvård*

kraterna. Vi är 131 socialdemokrater i denna kammare. Utan det stödet hade vi faktiskt inte klarat av detta.

Nu kan vi förstärka de prioriterade områdena igen – biologisk mångfald, skogsmark, kalkning. Vi kan sanera och satsa på forskning och utveckling.

Som jag sade i början har jag läst de reservationer som finns fem år i rad, så det blir lite ledsamt till slut. Kristdemokraterna tar upp kalkfrågan igen. Det är den enda miljöfråga som ni debatterat de senaste fem åren. Jag tycker att ni skulle kunna fixa en bättre miljöprofil, kanske tillsammans med de övriga borgerliga partierna. Då får vi en helhetsvision och en helhetssyn på miljöpolitiken.

När äskanden av mer pengar till sjökalkning inte ger några poäng ute i samhället går man över till skogskalkning och föreslår 63 miljoner till verksamheten utan att tala om varför, var och hur det ska göras. Det är bara att kalka på!

Moderaterna lyfter traditionsenligt upp forskningen, och det tycker jag är jättebra. Det som också är väldigt bra i den här diskussionen är att ni ändrat er. Ni säger att det faktiskt är statens ansvar att ta fram forskningen. Om vi går några år tillbaka och tänker på diskussionen om forskningsstiftelser hade staten ingenting med forskningen att göra enligt er. Så jag är väldigt glad att ni är på vår sida. Att ni har lite mer pengar får jag väl acceptera. Jag har inte de pengarna i år, men jag är glad för inriktningen. Så välkomna till sällskapet!

Sedan ska vi veta att miljön inte enbart är en budgetfråga, men budgeten är naturligtvis en del. Vi behöver från statens sida pengar för vissa åtgärder.

Många säger i denna kammare att talet om hållbar utveckling bara är ord, att det inte händer någonting. Men det är helt fel. Vi är mitt i en omfattande förändring av det svenska samhället i hållbar inriktning. Miljöpolitiken genomgår kanske sin största förnyelse någonsin. Vi har arbetet för att nå de 15 nationella miljö kvalitetsmålen. Miljöbalken har trätt i kraft. Kampen mot miljöbrotten stärks. Vi ska minska sopberget med hjälp av producentansvar och deponiskatt. De lokala investeringsprogrammen ökar insatserna för en ekologisk omställning i hela vårt land.

Folkpartiets fråga om producentansvar skulle jag vilja kommentera på två olika sätt. För det första har miljöministern varit ute och i massmedierna talat om att han är angelägen att göra den här uppföljningen. För det andra har vi Riksdagens revisorers skrivelse på vårt bord som vi ska behandla i utskottet och se vilka åtgärder vi från riksdagens sida kan vidta i den frågan. En av de viktigaste uppgifter vi har som riksdagsledamöter är att följa upp våra beslut. Det är väldigt angeläget i denna fråga att göra en uppföljning. Har vi fattat rätt beslut? Måst vi rätta till någonting – är det lagstiftningen eller frivilligheten? Jag tar i öppen famn den debatten nästa gång vi i kammaren diskuterar producentansvar.

Det är kanske det lokala engagemanget som är mest imponerande. Jag har åkt under de senaste åren i ganska många kommuner, följt upp Agenda 21-arbetet och de lokala investeringsprogrammen. Till min glädje ser jag hur kunskaperna spridits, hur mycket man gör och hur konsumenten har tagit till sig. Jag ser också att det är Agenda 21-arbetet som varit drivande när man gjort de lokala investeringsprogrammen. När

Kristdemokraterna säger att vi nu symboliskt ska ge 5 miljoner kronor till Agenda 21-arbetet, när vi redan satsar miljarder på lokala investeringsprogram, är det i det perspektivet kanske lite för symboliskt.

Utan trycket från konsumenterna, utan miljömärkning och miljöcertifiering av företagen skulle vi inte ha nått så långt i Sverige som vi gjort i dag. Det har varit samarbete mellan oss politiker, konsumenter och företag. Men konsumenterna är naturligtvis den starka drivkraften i miljöpolitiken.

Det räcker inte med miljömedvetna konsumenter. Det behövs faktiskt mer politik, både nationellt och internationellt. Jag tror nämligen inte på moderaternas linje att det är marknadsekonomin som är den enda medicinen för att klara av det. Mer marknad och mindre politik – jag har precis den motsatta åsikten. Där syns oenigheten i det borgerliga blocket. Jag tolkar Harald Nordlund i varje fall så att han ville ha mer politisk styrning, men moderaterna vill ha mer marknadsstyrning. Det är ganska roligt att se den oenighet ni har i er debatt.

Men de här frågorna är viktiga lokalt och globalt. Det behövs också, något som jag tror att vi alla är ense om, ett ansvarstagande näringsliv. Ett samarbete mellan politiker och näringslivet är ett måste i framtiden om vi ska klara både sektorsansvaret och de andra frågorna.

De stora utmaningarna är klimatfrågan, kemikaliefrågan, uppföljningen av de 15 miljö kvalitetsmålen och miljöbalken. Så visst har vi visioner, och visst har det funnits visioner på 1900-talet, en del mörka som kommunismens och nazismens totalitära läror men också det kraftfulla, ljusa, hoppgivande som vi har i Sverige i visionen om folkhemmet. Den fortsatta visionen för mig som socialdemokrat är det gröna folkhemmet. Min röda dröm är grön i framtiden. Det handlar väldigt mycket om att ha det här helhetsbegreppet, att ha inte bara budgeten utan hela samhället med i debatten.

Jag känner en optimism, fru talman, inför framtiden, med de stora åtaganden som vi har gjort. Vi har gjort mycket; vi har inte klarat av allt. Med den optimism som jag som socialdemokrat bär i mig ska vi nog klara av det här.

Härmed yrkar jag, fru talman, bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 15 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker det är bra att Sinikka Bohlin höjde nivån på debatten så att den inte handlade om kalkningen. Kalkningen är självklart en viktig fråga, men jag ser inte kalkningen som en särskilt politisk fråga. Däremot handlar politiken om att minska försurningen där det är angeläget och att bevara en hög surhetsgrad där organismerna kräver det. Men politiken bör inte handla om det här.

Vad jag saknade, fru talman, i Sinikka Bohlins anförande var en kommentar till frågan om ESO-rapporten. Jag skulle också vilja ha en kommentar till frågan om skatteväxling. Delar Sinikka Bohlin Gudrun Lindvalls uppfattning när det gäller skatteväxlingen i årets budget? Eller är det så att vi ska ta på allvar vad Miljöpartiet säger i ett TT-meddelande, att man retar sig på halv skatteväxling? Är det än så länge bara en halv skatteväxling?

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Allmän miljö- och
naturvård*

Anf. 16 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! ESO-rapporten är enskild rapport. Den ska jag läsa som enskild riksdagsledamot. Men den kommer aldrig till riksdagen för behandling. Den kan utgöra en del av vår stora kunskap om producentansvaret. All kunskap är bra. Sedan får man naturligtvis sortera bort det som är mindre bra.

Jag tycker att debatten om skatteväxling får föras i de sammanhang där den hör hemma. Säkert får vi ta del av energiskattedebatten i skatteutskottet. Men vi kommer naturligtvis att också diskutera skatteväxling i samband med klimatfrågan, om vi ska klara av t.ex. CO₂-utsläppen i framtiden.

Fru talman! Skattefrågorna överlämnar jag gärna till skatteutskottet den här gången.

Anf. 17 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Det är en viktig fråga för oss i den här debatten att diskutera vilken väg som vi ska välja. Är skatteväxling en väg som vi kan enas om?

Birger Schlaug sade i samma pressmeddelande: Det retar mig ofantligt att det tar sådan tid. Såvitt jag förstår syftar han då på kompetenskon-tona, och de har ju med denna fråga att göra.

Jag delar inte Sinikka Bohlins uppfattning att frågan om grön skatteväxling inte hör hemma i miljödebatten.

Anf. 18 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Det som är gröna frågor i samhället och i den här kammaren tillhör alla utskott. Men vi försöker ju att hantera skattefrågorna i de sammanhang där de hör hemma. Men det kommer att bli en debatt i kammaren om grön skatteväxling i framtiden. Det blir kanske en skattedebatt, men dit hör också de miljöfrågor – bl.a. den stora klimatfrågan – som jag har räknat upp och som vi kommer att möta.

Anf. 19 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik:

Fru talman! Sinikka Bohlin säger att det är föraktligt med 5 miljoner från central nivå som uppmuntran i kommunernas Agenda 21-arbete. Orsaken till att hon tycker att dessa pengar är meningslösa är att lokala investeringsprogrammet bygger på Agenda 21-arbetet, och därmed förverkligas detta syfte.

Kristdemokraterna har ju kritiserat det lokala investeringsprogrammet därför att det delvis har undanträngt det ordinarie miljöarbetet och tagit pengar från det området. Därför vill vi avföra det kontot.

Sedan kan vi läsa i de skrifter som vi har fått att Agenda 21-arbetet lever olika starkt i olika kommuner. I över hälften av kommunerna har man ingen handläggare kvar som sköter det arbetet. I andra kommuner finns det arbete kvar, men man har ingen handläggare, och i en fjärdedel av kommunerna har man inget aktivt arbete.

Vi vill inrätta ett nytt konto; det är det som är vitsen. 5 miljoner kan vara en början till att blåsa liv i Agenda 21-arbetet. Sedan får man väl se vilka insatser som behövs för att man ska få fart på det hela.

Sinikka Bohlin sade att vi bara driver frågan om kalkningen. Men vi har ju också drivit en annan fråga som vi aldrig har fått något gehör för,

och det gäller sekretariatet för klimatfrågor. Vi tycker att klimatfrågorna och koldioxidutsläppen är så oerhört viktiga, och vi vill ha en konkret instans för dessa.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Allmän miljö- och
naturvård*

Anf. 20 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Agenda 21, de tidigare besluten i riksdagen och internationella konventioner utgör ju grunden för kommunernas arbete. I motsats till kristdemokraterna tror jag att många kommuner uppskattar lokala investeringsprogram. Statistiken visar också att det är över 190 kommuner som har sökt pengar från detta program.

Jag tror inte att detta är en handläggarfråga. Olika kommuner organiserar på olika sätt hur de sköter miljöfrågorna. Sedan har man kommit olika långt med dessa frågor. Vi har ju den kommunala självbestämmanderätten, och jag tycker inte att vi ska börja peta i den.

Det var kristdemokraterna själva som sade att de 5 miljonerna var en symbolfråga. Det var inte jag som tog upp den debatten.

Jag är lite oroad för skogskalkningsfrågan som ni driver så hårt. Ni säger att det är ytterligare en fråga som ni har drivit, och det är ju väldigt bra om man har två miljöfrågor som man driver. Den ena är kalkningen och den andra gäller inrättandet av ett sekretariat i klimatfrågor.

Nu finns det ju en kommitté som arbetar – Klimatkommittén – och sedan får vi se vad dess förslag utmynnar i, vad som behövs i framtiden. Men låt kommittén först göra sitt arbete och lägga fram sina förslag. Detta blir sedan kanske den viktigaste frågan som vi kommer att hantera i denna kammare i framtiden.

Anf. 21 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik:

Fru talman! Det var inte symboliskt med de 5 miljonerna. Det var symboliskt såtillvida att vi vill visa att vi vill inrätta detta konto. Men man vet ju inte hur mycket insatser som behövs. Någonstans måste man ju börja.

Sinikka Bohlin sade att vi inte har talat om varifrån vi vill ta pengarna. Men vi har ju ett heltäckande budgetförslag. När en ram blir mindre, blir en annan ram större. Men vi redovisar inte just den här punkten. Den föll ju när vi antog ramarna. Därför kan vi inte lämna någon redovisning här.

Det har framförts kritik från flera håll mot det lokala investeringsprogrammet. Det har utbetalats bidrag för sådant som ändå skulle ha genomförts, och det var inte avsikten med dessa pengar. De skulle betalas ut som en uppmuntran till extra insatser. På en del håll har de fått motsatt effekt. Man skulle inte heller kunna tjäna på det, och det har också diskuterats om en del av insatserna har uppfyllt ändamålet.

Vi anser att detta är olika saker. Agenda 21-arbetet är viktigt för att man ska få en hållbar utveckling.

Anf. 22 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Agenda 21 är grunden, eftersom det handlar om samarbete mellan människor, kommuner, landsting, regioner och företag. Det är precis detta som ligger till grund när man söker pengar från det lokala investeringsprogrammet. Föreningar, företag och kommuner ansöker

tillsammans för att hitta helhetslösningar i miljöfrågor, energifrågor och alla frågor som ligger människorna i kommunen nära.

Jag tror precis tvärtom att möjligheten att söka lokala investeringsprogram har startat en planeringsverksamhet som på lång sikt kommer att gagna kommunerna och de människor som bor där för att de ska få en bättre miljö.

Anf. 23 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Sinikka Bohlin gav oss moderater några slängar snarare än kritik. Det finns knappast anledning att närmare kommentera dessa slängar.

Däremot nämnde jag i mitt inledningsanförande Kemikalieinspektionens problem, vilket Sinikka Bohlin tyvärr inte kommenterade. Och mina korta frågor är: Anser Sinikka Bohlin att det är rimligt att regeringen påför Kemikalieinspektionen nya arbetsuppgifter utan att ge anslag som motsvarar dessa åtaganden? Anser Sinikka Bohlin att det är rimligt att enskilda företagare via avgifter ska finansiera Kemikalieinspektionens arbete, ett arbete som är viktigt för samhället som helhet?

Anf. 24 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Om man bortser från klimatfrågorna är nog kemikaliefrågorna det största problemet som vi har att hantera framöver. Nu väntar vi på två saker.

Först och främst väntar vi på förslag till en ny kemikaliepolitik. När vi fastställer hur det ska se ut i framtiden är det väldigt viktigt att vi ser över organisationen. Kemikaliefrågorna blir mer och mer internationella, och jag vet att det blir problem när de internationella uppgifterna tar väldigt mycket av resurserna.

När vi sedan har fått kemikaliepolitiken på bordet ska vi naturligtvis också titta på organisationen. Jag läste i tidningen att vår miljökommissionär gärna skulle vilja ha EU-kontor för kemikaliefrågor. Det är viktigt att man i det stora sammanhanget försöker att lösa den frågan, eftersom kemikalier spelar en så stor roll i vårt vardagsliv då de finns i alla produkter.

Anf. 25 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag har stor respekt för att Sinikka Bohlin vill ta ett helhetsgrepp, och det tror jag är viktigt. Men även principfrågan är viktig. Sveriges EU-medlemskap har inneburit många förbättringar på miljöområdet, och det har höjt ribban på kemikaliesidan.

Då är frågan om den typen av arbetsuppgifter som läggs på Kemikalieinspektionen ska finansieras via avgifter från enskilda näringsidkare. Den principen tycker jag är viktig att belysa.

Anf. 26 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att avgiftsfinansieringen är en del av helheten. Det handlar om hur man i framtiden hanterar kemikaliefrågorna. Vi talar ju väldigt mycket om detta med producentansvar, men det måste naturligtvis någonstans också finnas ett brukaransvar. Vi talar ju om att företagen och näringslivet också ska ta sitt ansvar för miljön.

Då kommer naturligtvis diskussionen in på hur vi ska finansiera inspektionen av kemikalier. Detta är en del av frågan, men det viktigaste är att vi får kemikaliepolitiken kartlagd, dvs. vad det är för kemikalier som finns i de produkter som jag dagligen tar hem eller tar ut till soptippen. Man måste alltså se kemikaliepolitiken i sin helhet.

Anf. 27 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag kanske skulle ha varit tydligare i mitt anförande med vad jag menar med vi som satsar. Vi i det här sammanhanget är naturligtvis s, v och mp, som är den majoritet som har lagt fram budgeten. Det var kanske för mig lite för självklart.

Sedan har Miljöpartiet naturligtvis tryckt på för miljöåtgärder. Det borde också vara något som är självklart, för jag vet ju hur förhandlingarna har gått till.

Jag inledde mitt anförande med att säga att för oss är miljöbalken mycket viktig och att vi kunde se att majoriteten s, v och mp mäktade med och var bra på att skärpa till miljölagstiftningen. Vi har också förtroendefullt gått in i ett samarbete, därför att vi vet att konstellationen s, v, mp vill göra åtgärder på miljösidan.

Ska jag tolka det som Sinikka Bohlin säger som att de låga åtgärder som gjordes 1998 berodde på att Centerpartiet var det parti som höll emot och att Socialdemokraterna egentligen hade velat få upp siffrorna?

Min andra fråga gäller tillväxten. Sinikka Bohlin säger att det är under de senaste 20 åren som vi har fått en modern miljöpolitik. Men är det inte också under de senaste 20 åren som vi har fått de moderna miljöproblemen?

Det är under den här tiden som vi har fått alla kemikalierna PCB, DDT, nonylfenol, bromerade flamskyddsmedel, klorerade fettsyror osv. Det är under den här tiden som problem har skapats som faktiskt är ganska svåra att lösa. Det är en ny typ av miljöproblem. Är det inte också så att vi måste se vilket innehåll den ekonomiska tillväxten har? Vi får inte riskera att den ekonomiska tillväxten ökar på ett sådant sätt att vi får ännu fler miljöproblem. Är det inte viktigt att vi börjar att sätta gränser för vad som får spridas i denna ekonomiska tillväxt? Annars kommer vi att få kemikalieproblem som blir allt svårare att lösa och som bl.a. leder till allergier och till att den biologiska mångfalden blir trängd. Det finns undersökningar från såväl Danmark och England som Sverige som visar att just under den senaste 20-årsperioden har den biologiska mångfalden minskat radikalt.

Stämmer det inte lite grann att uppsvinget också kan ge stora miljöproblem?

Anf. 28 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Det är inte med någon glädje man tänker på de besparingsår som vi hade när vi hade 240 miljarder för lite i statskassan och statsskulden växte hela tiden. Då satt också Gudrun Lindvall i riksdagen. Det fanns då besparingskrav på alla områden, och tyvärr även på miljösidan.

Vi gjorde de största besparingarna där det gjorde mest ont i människorna, nämligen i socialförsäkringssystemen. Vi var tvungna att tänka att vi också måste spara lite grann på miljösidan. Det gjorde ont, och det

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Allmän miljö- och
naturvård*

sade jag förra året också. Men vi gjorde det som var nödvändigt för att det i dag skulle vara möjligt att avsätta de hundra miljonerna till miljön som vi gör. Detta ska vi komma ihåg. Jag är glad att vi kan göra det i dag. Jag var inte glad när vi gjorde besparingar, men jag visste ju att det var nödvändigt.

Modern miljöpolitik och moderna miljöproblem hänger naturligtvis samman. Men kunskapen växer hela tiden och vi lär oss alltmer, och vi är inte klara med det. Vi kommer säkert att få nya moderna miljöproblem. Vi har ju hela tiden här ett ansvar för att, i stället för att fixera oss vid smådetaljer, följa upp våra beslut i riksdagen. Och jag förutsätter att de myndigheter som är specialmyndigheter och experter följer upp sina problem. Jag tänker då på Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och alla de myndigheter som har expertkunskaper. Men kravet som jag ställer på mig själv och utskottet är att vi ska bli bättre på att följa upp och utvärdera våra beslut.

Anf. 29 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Från Miljöpartiets sida anser vi naturligtvis att vi måste titta på vad som tillväxer. Om det är mängden kemikalier som tillåts tillväxa och om antalet och mängden kemikalier som kommer ut ökar är det naturligtvis ingen positiv sida av tillväxten.

Jag skulle vilja höra hur Sinikka Bohlin anser att den moderna kemikaliepolitiken ska se ut. Tyvärr kan vi se att efter EU-medlemskapet står det ganska stilla i Sverige. Vi får ha de undantag som vi fick när vi gick in i EU, men det är väldigt svårt att fasa ut ämnen som vi inte anser hör hemma i ett ekologiskt långsiktigt hållbart samhälle. Hur ser den politiken ut för Sinikka Bohlin? Är det bara att hoppas på att industrin frivilligt fasar ut dessa ämnen?

Jag skulle också vilja ställa en annan fråga.

I Södertälje, som nu får en ny majoritet med s, v, mp – en majoritet som jag hälsar med glädje – inrättas en ny miljö- och hälsoskyddsnämnd den 1 januari. Man spräcker det som tidigare fanns, nämligen den sammanslagna byggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden. Skälet till detta är att man kunde se att miljöarbetet tyvärr hamnade i bakvattnet när man lade ihop nämnderna. Man menar från s, v och mp i Södertälje att för att miljöpolitiken ska få skjuts och för att miljöbalken ska kunna bli det offensiva redskap som tanken var, behövs det en särskild miljö- och hälsoskyddsnämnd och särskilda miljöpolitiker i kommunen.

Delar Sinikka Bohlin min uppfattning att fristående miljö- och hälsoskyddsnämnder är nödvändiga för att få riktig fart på miljöarbetet? Det här är en utveckling som vi förhoppningsvis kommer att se på flera ställen där s, v och mp kan samarbeta.

Anf. 30 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Vad gäller tillväxten tror jag att jag var ganska klar i mitt anförande med vad jag menar med den gröna tillväxten. Vi behöver ha tillväxt, t.ex. för att göra det som finns i budgeten i dag, och det är att sanera miljöskulderna samtidigt som vi försöker driva miljöfrågorna framåt. Det är lite grann som att köra bil, att man gasar och bromsar samtidigt och så skuttar man fram. Jag är glad för varje skutt som vi

lyckas ta med de relativt små resurser som vi ändå har i miljöbudgeten, eftersom det stora arbetet ska göras ute i samhället.

Vad gäller kemikaliepolitiken är jag fortfarande ganska sökande. Jag väntar på förslaget som gäller kemikaliepolitiken och undrar också om inte vi politiker ibland skulle ge oss en liten andningspaus, sätta oss ned och fundera på vad vi har gjort, vad det är som har varit bra och vad det är som ska förändras i stället för att gå från en förändring till en annan ganska fort. Jag skulle gärna vilja få respit det här året för att fundera på hur vi ska hantera de stora frågorna vad gäller kemikalier och organisationen i framtiden.

Vad gäller miljö- och hälsoskyddsnämnderna har miljöarbetet blivit mindre bra på grund av att man har gjort omorganisationer i kommunerna, som är självständiga att göra det. Därför förutsätter jag att regeringen noga följer upp och ser till att organisationen i kommunerna inte hindrar miljöarbetet i framtiden.

Anf. 31 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Nu står vi från de olika partierna återigen här och ska så småningom besluta om det budgetförslag för miljö- och naturvårdsområdet som finns framför oss. Detta budgetområde är inte stort, sett i pengar. Det motsvarar ungefär 0,25 % av det sammanlagda beloppet för de 27 utgiftsområdena, men området är viktigt. Det gäller kommande generationers framtid.

Målet för utgiftsområde 20 är att skydda människors hälsa, bevara den biologiska mångfalden, främja en långsiktig god hushållning med naturresurser och att skydda natur- och kulturlandskap. Detta är övergripande mål och ska vara en allmän inriktning för vårt miljöpolitiska arbete.

Regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har lagt fram ett gemensamt budgetförslag. Förslaget innehåller förstärkningar på miljöområdet, förstärkningar som vi upplever som positiva. Det har varit ett framåtsyftande samarbete på området hos majoriteten. Ser man på minoritetens reservationer ser man att det inte har varit några större kontroverser i utskottet på miljöområdet. Skillnaderna inbördes mellan de borgerliga partiernas budgetförslag är nästan lika stora som de är mot majoritetens budgetförslag – om nu detta säger något.

Trycket har varit stort på att kalkningsinsatserna måste utökas. Naturvårdsverkets nationella kalkningsplan visar att kalkning kommer att behövas under en lång tid framöver. I utskottet är vi överens om, vilket är bra, att kalkningen behöver hållas konstant under den närmaste tioårsperioden. Den beräknade nivån på 212 miljoner för år 2000 är rimlig.

Miljödebatten har under året i hög grad särskilt rört kemikaliesamhället, t.ex. den ökande användningen av bekämpningsmedel, sanering av förorenad mark, försurning och kalkning, metaller och bromerade flamskyddsmedel i slam, sopförbränning och dioxiner i aska. Andra frågor har varit olika fordonsbränslen och trafikmiljöfrågor. Men vi ska kanske inte glömma det ökande sälbeståndet, det minskande torskbeståndet och den alltid levande debatten om jakt på rovdjur. Detta är en liten lista med en del av de miljöfrågor som människor spontant lyfter fram när man träffar dem. Detta visar att det finns ett stort intresse för miljöfrågorna

Prot.

1999/2000:43

9 december

Allmän miljö- och naturvård

och en stor oro för den utveckling som håller på att ske i vår natur och miljö. Den oron är berättigad, och den måste vi ta på allvar.

Vi i Vänsterpartiet tar denna oro på yttersta allvar. Vi inser att vi måste skydda naturresurser som ska kunna vara till glädje för kommande generationer, men vi ser även att detta är svårt att förena med att tillgodose vinstintressen. Ett exempel som tydligt talar för att det är så är nedhuggningen av gammelskog och igenväxandet av naturbetesmarker. Särskilt illa känns det när staten som ägare i norr hugger ned tallar som är flera hundra år gamla och skogsvårdande instanser inte har något att invända mot avverkningen. Denna typ av gammelskog finns på endast ytterst få ställen i Europa, och den bör vi bevara.

I betänkandet framgår det att i de fjällnära skogarna är 46 % naturreservat, medan mindre än 1 % av den produktiva skogsmarken i övriga landet har skydd. Även skogen söderut har ett stort behov av skydd. Det är glädjande att vi har fått en höjning av anslaget A3, men det gäller inte bara att t.ex. avsätta pengar till skogsinköp; det gäller även att veta vad man ska använda skogen till och hur man sedan ska sköta den, inte minst när man ställer avkastningskrav på Fastighetsverket. Här är jag medveten om att det kan behövas förstärkningar och förändringar av olika slag.

När det gäller den marina miljön borde det vara lika självklart att där inrätta referensområden eller naturreservat som det är på land. Detta område är eftersatt, vilket snarast bör rättas till, och vi vill gärna återkomma till detta.

På miljöområdet, liksom på så många andra områden, är behovet stort, men som vi vet är resurserna begränsade. Desto viktigare är det då att resurserna kan användas på ett effektivt sätt. Ska vi klara av att inom en generation lämna över ett samhälle där vi har löst de stora miljöproblemen får vi nog öka arbetstakten på miljöområdet lite extra. Denna budget är förhoppningsvis ett steg i den riktningen.

I miljöpolitiken gäller det att kunna se både smått och stort och att både kunna och vilja se den lilla växten och det stora landskapet. Miljön kräver konkret handling. Miljön kräver omtanke och kärlek. Miljön har ingen nytta av icke-handling. Den behöver resultat, resultat som vi här kan hjälpa till att skapa, både som kollektiv och som enskilda. Vi måste inse att det är helheten som gäller. Vi måste ha en helhetssyn på miljöfrågorna, men i den helheten måste vi lyfta upp det som andra trampar ned eller kör över.

Det har skett och sker fortfarande klavertramp i vår miljöpåverkan som utan tvekan påverkar budgeten och kommande budgetar. Vad som särskilt oroar just nu är den ökning av sopförbränning som sker i landet, en förbränning som inte bara sker av svenska sopor utan av en ständigt ökande import av sopor som har blivit en handelsvara. Resultatet av detta kan man bl.a. se i de undersökningar som Greenpeace har gjort på ställen där man tippas slagg och aska. Dioxinhalten i restprodukterna uppgår till värden som borde skrämma de flesta till eftertanke.

Jag fick i går frågan: Är det risk att verkningsfulla förslag till lösningar av miljöproblemen hamnar längst ned i skrivbordslådan för att de kostar för mycket? Jag hoppas att det inte är så, men frågan är berättigad då miljöarbetet alltför ofta går i stå när det inte längre genererar en synbar ekonomisk eller politisk vinst just för tillfället.

Fru talman! Jag vill sluta med att säga att jag hoppas att miljöfrågorna ska få ett större utrymme i kommande budgetar och att vi kan hjälpas åt så att det blir så. Sverige bör gå före i dessa frågor.

Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande för utgiftsområdet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 december.)

6 § Jord- och skogsbruk m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000:MJU2
Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk m.m. (prop. 1999/2000:1 delvis,
prop. 1999/2000:5 delvis och skr. 1999/2000:14).

Anf. 32 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Vi har nu ett omfattande betänkande om jordbrukspolitiken, och vi har också rätt många reservationer i betänkandet som visar på att det finns tydliga meningsskiljaktigheter i utskottet angående denna politik. Debatten om jordbruksbudgeten för år 2000 kommer inte bara att ägnas åt rena budgetfrågor utan också synpunkter på regeringens hantering av kommande landsbygdsprogram.

Regeringens misslyckande i EU-förhandlingarna om miljöprogrammet, eller som det nu heter, landsbygdsprogrammet, föranledde ju en särskild riksdagsdebatt här i september. Som vi minns från det tillfället innebär det här misslyckandet att Sverige går miste om flera miljarder från den gemensamma EU-kassan, pengar som skulle varit till stor nytta för jordbruksnäringen och sysselsättningen inom livsmedelsindustrin.

Det här innebär också att den svenska lantbruks- och livsmedelsnäringens konkurrensförhållande till omgivande länder ytterligare försämras och att omställningen till ett mer miljövänligt jordbruk bromsas upp. I den senare delen, det miljövänliga jordbruket, blir det ju rätt tydligt nu sedan regeringen fastställt det program som nu går till Bryssel för godkännande där man avskaffar REKO-stödet och planerar att avskaffa det generella vallstödet.

Själva gången vad gäller landsbygdsprogrammet är också märklig, då regeringen innan riksdagen har behandlat de olika åsikterna om landsbygdsprogrammet nu själv har spikat hur programmet ska se ut. Det här kan ju ha praktiska orsaker, men vi har i den här delen ett förslag till förändring för framtiden där vi folkvalda får ett större inflytande över kommande program. Jag vill därför yrka bifall till reservation 27.

Förutom att regeringen har sjabblat bort ett antal miljarder som jordbruksnäringen är i stort behov av föreslår nu också regeringen från årsskiftet en ökad beskattning på jord- och skogsbruket och landsbygden. Detta görs via höjd dieselbeskattning. Under lång tid har vi hört ett annat budskap från regeringen och jordbruksministern, nämligen att man skulle satsa på lantbruket och att man skulle lätta på den extra skatteryggsäck som Sveriges bönder bär på. Men det stämmer inte med de förslag som läggs fram.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

Att regeringen sedan från juli lättar på elbeskattningen är bra, men det är ju för sent, och dessutom höjer man som sagt först skatten. Det blir skattesänkning, ja, men först en rejäl skattehöjning. Det är inte en sammanhållen och trovärdig politik. Och i denna del finns det en samlad opposition som enligt reservation 16 vill lätta på lantbrukets skatteryggsäck och skapa konkurrensneutralitet med omvärlden. Det handlar om att ge svenskt lantbruk en rättvis chans. Jag måste ändå fråga: Varför fortsätter ni som företrädar riksdagsmajoriteten att förvägra lantbruksföretagarna rättvisa spelregler? Det är ju det som denna fråga handlar om. De vill ha rättvisa och möjlighet att konkurrera på lika villkor med omvärlden. De vill inte ha extra favörer, utan det är rättvisa som efterlyses. Varför förvägrar ni lantbruksföretagarna denna rättvisa?

Vid extradebatten i september fanns det ännu hopp om att de protester som Vänsterpartiet och Miljöpartiet anfört mot de borttappade EU-medlen skulle ge någon verkan. Dessvärre ser vi nu hur regeringens stödpartier har ställt in sig i ledet och höjer skatter – det handlar faktiskt inte om skatteväxling längre, det har vi sett tydligt i tidningarna – samtidigt som de accepterar att de borttappade medlen från EU inte kompenseras.

Vad gäller själva utformningen av landsbygdsprogrammet, som det nu heter, har vi kristdemokrater budgetmässigt anslagit medel – över en halv miljard – för att kompensera detta EU-bortfall. Vi menar att det inte är Sveriges bönder som ska bli lidande på grund av regeringens sjabbel. Detta avvisas dock av majoriteten, och detta avvisande leder nu till en nedskärning av programmet.

Det konventionella jordbruket har utvecklat en mycket god kvalitet på både produkter och produktionsmetoder. Och denna utveckling måste fortsätta. Om strävan är att höja miljöambitionen inom hela jordbruksnäringen måste det vara fel att i detta läge avveckla REKO-stödet, stöd för resurshushållande konventionellt jordbruk. Det blir ju nu ett faktum med majoritetens förslag. I Skåne, som jag besökte häromdagen, är alltså 60 % av arealen ansluten till REKO, och man har anpassat sig till detta system som ett led i en miljövänligare produktion. Nu tas det bara bort. Vad är det för miljöinsats? Vilka signaler skickar det? Vi har kommit en bra bit på väg med ett mer miljöanpassat jordbruk, men vi måste se till att det finns resurser så att jordbrukarna själva har möjlighet att arbeta vidare med sin utveckling för en mer miljöanpassad produktion. Att avveckla det stöd som ger mest effekt vad gäller miljövänligare brukningsmetoder måste vara fel väg att gå.

Det är nog väl med satsningen på ekologisk produktion, men varför ska det gå ut över att vi får en miljövänligare produktion över hela fältet? Och vad gäller ekologisk produktion kan man fråga sig varför det inte utgår stöd för just ekologisk odling i växthus. Trädgårdsnäringen utgör en viktig del av vår livsmedelsproduktion. Om vi ska kunna förse våra svenska konsumenter med inhemska produkter som är producerade på ett miljövänligt sätt gäller det också att i denna del klara konkurrensen med omvärlden och ge den ekologiska odlingen inom trädgårdsnäringen en skjuts. Och utskottets skrivning i denna del är ingen lösning på denna fråga.

Vad gäller planerna på avskaffandet av det generella vallstödet står man ur miljösynpunkt också frågande. Varför? Jag hoppas att utskottets

skrivning, som ger regeringen en fingervisning om att det är angeläget med fortsatt vallstöd, ska göra att vi får behålla vallstödet fullt ut.

I samband med uppgörelsen i EU om Agenda 2000 fick Sverige möjlighet att inom miljöprogrammet ge ersättning för oljeväxtodling. Vår uppfattning är att denna möjlighet givetvis ska användas. Och det är med stor förvåning som jag nu kan notera att regeringen inte använder sig av denna möjlighet som man tidigare såg som en förhandlingsframgång. Jag minns när man kom ut från förhandlingsrummet och hade fått denna möjlighet. Men sedan använder man sig inte av den. Var är då den sammanhållna och konsekventa jordbrukspolitiken?

I övrigt vad gäller landsbygdsprogrammet har vi presenterat en rad förslag, inte minst vad gäller förenklad administration. Och vi har följt upp med ett antal reservationer i betänkandet. Jag vill bara ytterligare notera ett förslag, nämligen att det bör hållas öppet för att man ska kunna ansluta grödor som vi i dag kanske inte ser som angelägna men som ur miljösynpunkt kan vara värdefulla.

Fru talman! I övrigt vad gäller jordbruksbudgeten har vi från kristdemokraternas sida motionerat om en rad förslag för att öka jordbrukets konkurrenskraft och för att underlätta för näringen.

Det handlar t.ex. om en ytterligare satsning på exportfrämjande åtgärder.

Det handlar om en påbörjad återuppbyggnad av avbyttjänst. Jag vill betona att detta är en social fråga för många lantbrukare, inte minst för de yngre som nu ska satsa men som vill ha möjlighet till ett socialt liv i övrigt. Man kan som ett bra exempel se på Finlands satsning på avbyttjänst.

Det handlar om att avskaffa kartavgiften.

Det handlar om att vi vill ge kompensation för ökade räntekostnader på grund av att regeringen har senarelagt utbetalningarna av direktersättningarna.

Det handlar också om att vi vill ha ett extra Norrlandsstöd som kompensation för extra kostnader på grund av kadaverhanteringen.

I vårt förslag har vi vidare gjort satsningar på trädgårdsnäringen i form av kompensation för växthusnäringens koldioxidavgift. Och på skogssidan har vi betonat att staten måste backa upp näringen med skogsexpertis på beskickningar utomlands. Vad gäller hästnäringen kan vi nu av betänkandet konstatera att regeringen har tagit till sig vårt gamla krav på en samlad politik för denna näring. Det var inte en dag för tidigt, och vi ser nu fram mot det utredningsarbete som ska startas. Vi har i vår budget också anslagit ytterligare medel till Livsmedelsverket och SLU. Och när det gäller veterinärverksamheten vill vi ha en bättre tingens ordning, vilket bl.a. innebär att vi skiljer på myndighetsutövning och affärsverksamhet.

Detta var exempel på satsningar som vi vill göra utöver satsningarna i landsbygdsprogrammet. Syftet är ju att få en miljövänlig produktion i hela landet och skapa förutsättningar för jordbruksproduktion också i skogs- och mellanbygder.

Fru talman! Ideologiskt är vårt synsätt tydligt. Vi vill skapa förutsättningar för bevarandet av åkermarken med jordbruksproduktion i hela landet. Detta är en förutsättning för såväl en levande landsbygd som sysselsättningen inom vår livsmedelsindustri. Därför måste det nu ske en

Prot.

1999/2000:43

9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

omläggning av jordbrukspolitiken som kan skapa framtidstro i denna näring och inom livsmedelsindustrin. Detta är också en förutsättning för framtidstro över huvud taget på landsbygden. Utan jordbruk finns det nämligen inte någon landsbygd. Det är ett enkelt samband, och det är mycket giltigt. Vi måste vara mycket tydliga i fråga om detta. Om vi inte har primärproduktion på landsbygden, då förlorar vi all övrig verksamhet som är beroende av detta som en basproduktion. Glöm inte bort detta.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 13 om inriktningen av jordbrukspolitiken. Givetvis står vi kristdemokrater bakom våra övriga reservationer i betänkandet, men för tids vinnande avstår jag från att yrka bifall till dem.

Fru talman! Avslutningsvis skulle jag vilja ställa en fråga till utskottsmajoritetens företrädare i debatten och till jordbruksministern. När jag var på ett lantbrukarmöte i Sjöbo häromkvällen var det flera där som hade varit i Norge och Finland och konstaterat att bönderna där var så glada. De bad mig att ställa följande fråga i denna debatt: Hur kommer det sig att bönderna i Finland och i Norge är så glada, medan det är betydligt dystrare i bondeleden här i Sverige? Ser ni socialdemokrater något samband mellan den förda jordbrukspolitiken och detta faktum? När vi nu snart ska fira jul och nyår, skulle ni då inte kunna göra Sveriges bönder lite gladare? Ta chansen här och nu och skapa framtidstro och hopp ute i en hårt trängd näring. Glada bönder gör ju hela landet lite gladare. Och det är vad vi nu behöver. Jag ser att det redan skymmer ute nu. Ta chansen och ge en positiv signal till den svenska jordbruksnäringen.

Anf. 33 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000: MJU2 behandlas regeringens budgetförslag för år 2000 men också skrivelsen 1999/2000:14 *En hållbar utveckling av landsbygden, m.m.*

I denna skrivelse presenteras regeringens syn på inriktningen av ett svenskt landsbygdsprogram för perioden 2000–2006. Landsbygdsprogrammet är knutet till EG-förordningen 1257/99. Det finns faktiskt en hel del att säga om detta.

Den 18 november 1999 beslutade riksdagens majoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister att fastställa ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och göra en beräkning av statens inkomster avseende år 2000. Samtidigt beslutades om preliminära utgiftstak för åren 2001 och 2002.

Vi moderater har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken och redovisar vår syn i ett särskilt yttrande avseende utgiftsområde 23.

Inom utgiftsområde 23 i statsbudgeten låter regeringen det svenska jordbruket betala för att regeringen ska kunna klara utgiftstaket i statsbudgeten. Genom en senareläggning av utbetalningarna av arealersättningar och djurbidrag till efter årsskiftet klaras utgiftstaket. Det är alldeles uppenbart att likviditetsförlusterna för jordbruket kan bli betydande. Det är olyckligt att regeringen på detta sätt låter jordbruksnäringen lida för problem som hänger samman med regeringens bristande förmåga att

hantera utgiftstaket. Det kan faktiskt leda till stora problem för många näringsidkare.

Vi moderater anser att stora delar av den svenska tillämpningen av den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU har gjorts alldeles för krångliga och byråkratiska. Vi har därför krävt förenklingar av t.ex. miljöstödsprogrammet. Därmed ska kostnaderna för Jordbruksverkets administration kunna sänkas. Också detta har vi tagit upp i vårt budgetförslag.

Vidare har vi tagit upp frågan om Livsmedelsekonomiska institutet. Vi menar att risken är stor att det blir mycket dubbelarbete vid detta nya institut, något som vi redan från början har hävdad. Vi menar att vi också kan spara där. Många av uppgifterna där skulle mycket väl, och så är det redan i dag, kunna göras också på Jordbruksverket liksom på Lantbruksuniversitetet. Även på det området har vi en avvikande mening.

Vi moderater har i en rad reservationer i betänkandet helt kort presenterat våra alternativ på olika områden. För tids vinnande ska jag inledningsvis yrka bifall enbart till reservation nr 1, men självklart står vi moderater bakom samtliga reservationer som har moderata undertecknare. Låt mig återkomma till en del av de här reservationerna.

I ett särskilt yttrande tar vi upp frågan om inriktningen av den svenska jordbrukspolitiken. Vi anser att grunden för den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU är att de olika medlemsländernas jordbrukare ska kunna konkurrera på likvärdiga villkor. Detta har vi hävdad ända sedan Sverige gick med i EU. Detta var ett av många andra starka skäl som bl.a. vi hade för att komma med i EU. Rimligen fanns det då en större chans att hävda att man måste jämställa på kostnadssidan och öka konkurrenskraften på ett rimligt sätt.

Vi menar att det är ohållbart att ha så omfattande skillnader vad gäller beskattningen av jordbruket. Det gäller framför allt produktionsskatterna. Vi har hävdad detta gång på gång. Jag vet att regeringsföreträdare inte är så pigga på att tala om detta, men jag har lovat både jordbruksministern och andra företrädare för regeringen att så länge man inte gör tillräckligt mycket åt de här problemen kommer vi att hävda att den här betungande skatte- och konkurrenssnedvridningen ska elimineras.

Vi har, vilket behandlas i ett annat utskott, föreslagit kraftiga skattesänkningar i det här sammanhanget. Det gäller dieselskatten. Vi menar att den ska sänkas till 53 öre per liter. Det gäller även efter den höjning som regeringen har föreslagit från årsskiftet. Det är mycket märkligt, menar vi, att regeringen föreslår skärpta skatter när man vet vilka negativa effekter som redan har visat sig när det gäller den här snedbelastningen. Det är förvånande att regeringen inte lyssnar. Uppenbarligen vill man inte konkurrenslikställa svenskt jordbruk med omvärldens. Jag hoppas att socialdemokraterna, inte minst jordbruksministern här om en stund i sitt anförande, säger vad ni tänker göra framöver för att klara de här problemen.

Vi har också tagit upp frågan om gödselskatten. Det är glädjande att man nu börjar kunna diskutera de här problemen. Det är första gången, såvitt jag vet, som man på allvar ser just den skatten som ett problem. Vi har länge hävdad detta och menar att det inte finns någon koppling mellan den här skatten och de miljöproblem som en del tidigare har hävdad. Det går inte att belägga detta. Därför menar vi att den skatten, också för att skapa en konkurrens på rimligt lika villkor, ska bort – dock vill vi att en

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

del av den skatten ska vara kvar och återgå till forskningsändamål på miljöområdet och som då direkt kan anses vara till gagn för jordbruket och livsmedelsproduktionen.

I ett annat särskilt yttrande tar vi upp frågan om vallodlingen. I utskottet har vi försökt att komma fram till en gemensam syn. Det gick så långt att vi inte reserverade oss mot regeringsförslaget. Skrivningen var sådan att vi räknade med att det skulle gå att skapa öppningar för att lösa problemen och bibehålla det generella vallstödet.

Men nu efter hearingen med representanter för departementet är man onekligen lite undrande. Vi vill fråga jordbruksministern och Inge Carlsson: Hur är det egentligen? Blir det en generell vallersättning framöver? Hur tänker ni lägga upp det hela? Det finns anledning att begära ett svar från er efter den diskussion som vi har haft i utskottet.

När det gäller reservationerna yrkar jag alltså bifall till reservation nr 1. Där tar vi moderater upp frågor kring Jordbruksverkets organisation. Vi menar att man här kan göra en översyn och därmed minska kostnaderna. Vi vill ge regeringen detta till känna. Vi vill alltså ha en översyn av Jordbruksverkets organisation, också i syfte att skilja myndighetsutövning från affärsverksamhet. Man blandar ihop en del, men det är nog inte så det ska gå till.

I reservation nr 3 tar vi och kristdemokraterna upp frågan om den försenade utbetalningen av arealstöd, något som jag redan berört. Det är väldigt angeläget att så snabbt som möjligt få ut de pengarna. Vi säger i reservationen att det ska ske den första arbetsdagen efter årsskiftet. Det skulle vara intressant att höra när man avser att göra detta, och om man vet när de pengarna kan betalas ut.

Kartavgiften är också en het potatis. Vi har länge hävdat att avgiften är felaktig. Enligt vår mening är kartavgiften för de digitala kartor som används för att identifiera jordbruksmark att betrakta som en ansökningsavgift. Den får därför enligt EG-rätten inte tas ut av medlemsländerna. Vi anser det vara angeläget att lantbrukarna inom EU kan konkurrera på lika villkor. Därför menar vi att jordbruket i Sverige inte ska belastas med kostnader för att hålla register som är föranledda av EU-krav. Sådana avgifter ska betalas av staten, inte av lantbruksföretagen. Kartavgiften bör mot den bakgrunden avskaffas.

Vidare är vi angelägna om att resurser för exportfrämjande åtgärder ska utgå och att man inte ska missa den chansen. De resurserna är ju betydligt större när det gäller Finland och Danmark. Vi vet vilken betydelse det har för svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri, och inte minst för alla dem som är sysselsatta där, att vi kan öka exporten.

Vi har ingen tradition att exportera som vissa andra länder, och det krävs därför ytterligare ansträngningar för att stimulera den här verksamheten.

Vi har också en reservation som gäller skogsfrågor, där vi tar upp det viktiga i att det finns ett statligt ansvar för att inom EU och i andra sammanhang främja den svenska skogsbruksmodellen. Vi vet ju att det svenska skogsbruket är baserat på dokumenterad uthållighet och likställda mål för produktion och miljö. Det är viktigt att de svenska intressena i förhandlingar om internationella överenskommelser som berör skogsbruk eller handel med skogs- och skogsindustriprodukter kan företrädas på ett kraftfullt sätt. Därför bör resurser avsättas för internationell

bevakning inom skogsnäringen. Vi menar att regeringen även bör verka aktivt för att klimatkonventionen inte får en sådan utformning att den missgynnar det svenska skogsbruket.

I reservation nr 16 tar vi upp konkurrensvillkoren. Jag har redan berört hur viktigt detta är, och jag vill fråga: När kommer regeringen att inse hur allvarlig den utveckling som vi har i Sverige är jämfört med andra EU-länder när det gäller konkurrensnedvridningen? När kommer ytterligare förslag på denna punkt?

I reservation 24 tar vi upp ett innovativt förslag, men utskottet har inte insett betydelsen av det. Jag ska inte fördjupa mig så mycket i det, eftersom Ewa Thalén Finné troligen kommer att beröra det senare, men vi menar att reglerna för arealersättning inom EU bör kompletteras. Enligt reglerna kan mark endast räknas som uttagen om den är minst 20 meter bred. Detta borde ändras för att möjliggöra s.k. beträddor. Det skulle innebära en innovation som kan vara i allmänhetens intresse, och det är djupt positivt när det gäller miljösidan. Därför vill vi diskutera detta vidare.

Vad gäller landsbygdsprogrammets regelverk anser vi att det är mycket viktigt att det blir en förenkling, att programmen blir skrivna så att de garanterar att avsatta medel utnyttjas fullt ut och att det byråkratiska krångel som finns både för myndigheter och för företag minskar. Strävan måste vara att minska antalet områden och ersättningsformer för att skapa en större flexibilitet när det gäller möjligheterna att utnyttja de anslagna medlen.

Jag går nu över till landsbygdsprogrammets inriktning. Sverige fick när det gäller det nya landsbygdsprogrammet en mycket dålig tilldelning av EG-resurser. Ordföranden i utskottet har redan berört detta. Vi delar uppfattningen att detta har varit illa skött, men vi menar att vi dock konstruktivt måste verka gemensamt för att hitta lösningar som innebär att eventuella skador minimeras. Basen i det svenska jordbruket menar vi är den konventionella produktionen i produktions- såväl som miljöperspektiv. Därför menar vi att vi på olika sätt nu under resans gång måste arbeta och verka för att förstärka medelsanslagen till denna verksamhet. Det är väldigt viktigt.

Jag tror inte att man bara kan räkna med att andra EU-länder ska missa delar av sina pengar så att de står till Sveriges förfogande. Det är ju Sverige som har missat pengar tidigare, och andra länder kommer säkert att dra lärdom av det som Sverige har gjort och misslyckats med. Jag vill poängtera att under den gångna perioden i EU har vi hela tiden från moderat sida hävdat hur viktigt det är att ta ut hela det belopp som är möjligt.

Vi är väldigt kritiska till regeringens förslag om att ta bort REKO-stödet. Vi menar att det konventionella jordbruket är basen för det svenska lantbruket och kommer att så vara även i framtiden. Att ta bort de stimulanser som genom REKO-stödet har gått ut till det konventionella jordbruket är en miljöförlust. Vi vet att huvuddelen av jordbruket är konventionellt. Vi menar att det är en stor tabbe av regeringen att ta bort stimulansåtgärder för att denna stora del av jordbruket ska bli mer miljövänligt i sitt agerande.

Jag vill gärna ha en kommentar till detta. Hur tänker regeringen lösa de här problemen? Hur tänker regeringen kompensera för de miljöförlus-

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

ter man kan göra genom att haverera detta lyckade program? Ordföranden sade nyss att det finns en mycket stor anslutning i Skåne, och det är jag också medveten om. Därför menar vi som sagt att det är en rejäl tabbe av regeringen att ta bort detta.

Vi har också sett det som mycket angeläget att miljöersättning för avbrottsgrödor kan införas. Enligt vår mening borde miljöersättning för avbrottsgrödor kunna införas inom ramen för landsbygdsförordningen. Att med hjälp av miljöstöd uppmuntra till bevarande av en varierad växtföljd är ett bra exempel på stöd till en nyttighet som minskar jordbrukets miljöbelastning. En sådan miljöersättning skulle också ha en enormt stor betydelse för att klara den svenska oljeväxtodlingens framtid.

Vi har ju redan hört att man har missat möjligheterna att nu rädda eller stärka oljeväxtodlingens chanser att hävda sig i svensk odling. Vi anser att detta är djupt olyckligt, och vi har i en gemensam reservation med Kristdemokraterna och Centerpartiet tagit upp denna viktiga fråga.

Som vi ser det är det alltså oerhört viktigt att man får en realistisk inriktning när det gäller landsbygdsprogrammet så att man inte missar ytterligare medel från EU.

Vi har också konstaterat att man från regeringens sida har prioriterat stödet till ekologisk odling. Vi har uppfattningen att ekologisk odling är en del av mångfalden, som vi ska bejaka. Men vi kan inte dela uppfattningen att man från början ska anslå medel av så stor omfattning att man på det sättet kanske skapar en situation där så många ger sig in i ekologisk odling att man förstör grunden för en fortsatt stabil utveckling av denna del. Vi menar att det är marknadens efterfrågan som borde styra utvecklingen av den ekologiska odlingen. Det är därför vi är så kritiska mot att man tar pengar exempelvis från REKO-stödet, som uppenbarligen har en positiv miljöeffekt, och lägger dem på en ekoodling som inte nödvändigtvis får samma omfattning. Risken är stor att vi missar nya pengar från EU på grund av detta.

Det skulle vara intressant att få en sakligt underbyggd diskussion på detta område. Det är väldigt intressant att diskutera detta – det är inte alltid så att ekoodling i sig kan bevisas vara miljövänlig. Det finns en begynnande debatt om det. Även om vi inte hinner med den i dag, kanske vi kan göra det längre fram.

Jag yrkar som sagt bifall till vår reservation nr 1. I övrigt står vi givetvis bakom de andra reservationer som är undertecknade med moderata namn.

Anf. 34 JONAS RINGQVIST (v):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Socialdemokraterna och Miljöpartiet i utskottet och även jordbruksministern för samarbetet med betänkandet, budgeten och skrivelsen om ett hållbart jordbruk.

Det är ett väldigt bra betänkande som vi har att fatta beslut om i dag. Det är riktigt kul att få stå här och försvara det. Betänkandet består ju inte av sida upp och sida ned av Vänsterpartiets politik, men det innebär några väsentliga steg i den riktning som vi vill att jordbrukspolitiken ska ta. Det är dessa steg som jag framför allt tänker tala om i dag.

Först vill jag säga något om de utmaningar som vi står inför i jordbrukspolitiken. Det har väl inte undgått någon här att det för tillfället pågår ett mastodontarbete inom miljöpolitiken. Ett antal olika utredning-

ar pågår. Målsättningen är att sy ihop en miljöpolitik som innebär att de stora miljöproblemen ska vara lösta inom en generation. Det är ett riktigt mastigt arbete. Jordbruket är en viktig del i det arbetet genom att det både bidrar till flera av miljöproblemen och samtidigt bär på flera av lösningarna.

Det är en av de stora utmaningarna för svenskt jordbruk under de närmaste decennierna, att man ska lösa sina miljöproblem och samtidigt vara en viktig motor i omställningen till en hållbar utveckling. För att lyckas med den här utmaningen krävs det att vi vågar ta tag i jordbrukets systemfel. Vi kan inte nöja oss med att behandla symtomen. Vi måste gå till roten med problemen.

Jordbrukets största miljöproblem i dag handlar om hur djurhållningen är separerad från växtodlingen. Djuren är koncentrerade till vissa gårdar och vissa områden. Andra gårdar eller hela bygder saknar helt och hållet djur. Jordbruket är beroende av handelsgödsel för sin näringsförsörjning, eftersom det i ett sådant odlingsystem inte går att uppnå ett kretslopp. Detta odlingsystem innebär också ett ökat beroende av bekämpningsmedel. I en balanserad växtföljd med vall är behovet av ogräsbekämpning betydligt mindre än i ensidiga växtföljder. Det är svårt att göra någonting åt det här problemet, och det tar tid. Den motsatta processen, den mot ökad specialisering och ökat kemikalieberoende, har pågått i ungefär fem decennier. Om vi har de tidsperspektiven på den omställning som vi har framför oss tror jag att vi kan åstadkomma en hel del betydligt fortare. Detta är den långsiktiga målsättningen, som vi hela tiden måste ha i bakhuvudet när vi formar jordbrukspolitiken.

Jag ska återgå till dagens betänkande. Jag har redan sagt att vi nu tar flera steg i rätt riktning i och med det betänkande som behandlas i dag. Jag tänkte ta upp några av de stegen.

Det viktigaste i det här betänkandet är landsbygdsförordningen. Det handlar om 25 miljarder kronor, fördelade på sju år, som ska användas framför allt till miljöinsatser och till att bevara jordbruk och ett öppet landskap i hela landet. Den innehåller satsningar på ekologisk odling, biologisk mångfald, minskat växtnäringsläckage, kompensationsbidrag till mindre gynnade områden och ett särskilt stöd till Norrland. Mycket känns igen sedan tidigare, men några avgörande förändringar har gjorts.

Den ekologiska odlingen ska fortsätta att öka. Den utgör själva motorn i miljöanpassningen av svenskt jordbruk och är en stark drivkraft för att även det konventionella jordbruket ska ta tydliga steg mot ett mer hållbart nyttjande av jorden. Den målsättning som föreslås i skrivelsen och i betänkandet är att 20 % av arealen ska odlas ekologiskt år 2005. Det är ett steg på vägen mot de ekologiska lantbrukarnas förslag om 30 % år 2010. Det är ett mål som vi mycket väl kan nå. Stödet till den ekologiska odlingen kommer därför också att öka rejält under de närmaste åren. När vi når målet räknar vi med bidrag till ekologisk odling på ungefär 650 miljoner om året.

Stödet för bevarande av biologisk mångfald har gjorts om och för-
enklats en del. Vi räknar också i det här fallet med att insatserna kommer att öka under de närmaste åren till en slutlig nivå på ungefär 850 miljoner om året.

För att bidra till ett minskat växtnäringsläckage har vi två olika strategier. Den ena handlar om skyddszoner, anläggande av våtmarker, fäng-

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

grödor och vårplöjning. Det är insatser i det konventionella jordbruket. Till detta har vi räknat med en satsning på runt 100 miljoner om året under den här perioden. Den andra strategin handlar om det generella stödet till vallodling. Den här frågan har inte varit helt konfliktfri inom majoriteten. Å ena sidan är det en dyr ersättning. En del betraktar det som ett rent inkomststöd och hävdar därför att det inte ska finnas med i miljöstödsprogrammet. Å andra sidan handlar det om just de strukturella frågor som det är så viktigt att göra något åt för att man ska komma åt de systemfel i svenskt jordbruk som jag tidigare talade om: Var ska vallodlingen och djuren finnas? Det senare argumentet har gjort att vi i Vänsterpartiet har hävdat att vi måste hålla öppet för en eventuell förlängning av vallstödet, även i områdena utanför stödområdena. Detta har vi nu kommit överens med Socialdemokraterna och Miljöpartiet om. År 2002, när de nuvarande generella vallstöden går ut, kommer vi att göra en översyn av miljöstöden och överväga om det behövs ett förlängt vallstöd och se hur det i så fall ska utformas. Det är en fråga som vi får komma tillbaka till.

Utöver det här finns kompensationsbidragen till de mindre gynnade områdena kvar i samma storlek som tidigare. Även stödet till Norrlandsjordbruket finns kvar. Totalt är dessa stöd på ungefär 900 miljoner om året.

Förutom det jag nu har nämnt finns det flera andra saker: kompetensutveckling, investeringsstöd, startstöd osv. Det är också viktiga delar för ett heltäckande program.

Jag kan inte låta bli att kommentera de borgerliga partiernas något disparata reservationer på området. Det gäller framför allt Centerns och Kristdemokraternas förslag till anslagsökningar, som de andra två borgerliga partierna inte har. Det är säkert i något slags vällovligt syfte som Centern och Kristdemokraterna föreslår att vi ska plussa på budgeten när det gäller miljöstöden med 700 respektive 550 miljoner kronor. Men jag frågar: Till vad vill ni använda pengarna? Det framgår inte särskilt tydligt av era reservationer eller särskilda yttranden. Ni vill ha kvar REKO-stödet. Ni vill ha stöd till avbrottsgrödor, dvs. oljeväxtodlingen. Det kanske kan kosta ett par hundra miljoner. Men jämfört med majoritetens förslag har ni ändå 400 miljoner respektive en kvarts miljard om året över. Ni kanske kan strö ut pengar lite här och där, men nog förtjänar skattebetalarna en något bättre redovisning av vad ni vill använda våra gemensamma pengar till.

För mig framstår det som om dessa två partier vill visa sin goda vilja att stödja jordbruket. Men deras oförmåga att komma med konstruktiva förslag är knappast något som gör de svenska bönderna gladare, för att besvara Dan Ericssons fråga.

Moderaterna har, vad jag har förstått, inte några ytterligare pengar att dela ut. Ändå vill ni införa nya stöd. Hur ska ni finansiera dem? Vad vill ni dra ned på? Vill ni inte att vi ska nå målen när det gäller den ekologiska odlingen? Jag hade önskat en del konstruktiv kritik i vårt arbete med landsbygdsförordningarna. Men jag kan inte hitta något konstruktivt i det sätt som den borgerliga oppositionen har hanterat den här frågan på.

Fru talman! Jag vill ta upp en sak till om jordbruket. Jordbrukets miljö- och energiskatter har varit uppe till diskussion flera gånger. Det har nu, genom den skatteväxling som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna

och Miljöpartiet har kommit överens om, skapats skattelättnader för det svenska jordbruket. Det innebär en nettosänkning på ungefär 300 miljoner kronor om året. Tillsammans med de satsningar på miljöstöd och liknande som vi har gjort är jag övertygad om att detta kommer att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft samtidigt som vi får en starkare utveckling mot ett hållbart jordbruk.

Nu måste vi gå vidare med skattefrågan. Användningen av kemiska bekämpningsmedel mätt i antal doser har ökat under hela 1990-talet. Det är en oroande utveckling. Bl.a. därför har majoriteten i utskottet tagit initiativ till en offentlig hearing om hur vi kan utforma jordbrukets miljöskatter på ett mer ändamålsenligt sätt. Bekämpningsmedelsskatten är ett avgörande styrmedel för att minska användningen av kemiska bekämpningsmedel. På hearingen kommer naturligtvis även skatter på konstgödsel och drivmedel att behandlas. Det ska också ske utifrån målsättningen att de skatterna ska bidra till att vi når miljömålen och samtidigt bibehåller svenskt jordbruks konkurrenskraft.

När det gäller frågan om bekämpningsmedel skulle vi i Vänsterpartiet vilja gå längre. Vi anser att det är fullt möjligt att på sikt helt avveckla de kemiska bekämpningsmedlen. Inte minst den starka utvecklingen av ekologiskt jordbruk visar att det är möjligt. Alternativen i form av mekanisk och biologisk bekämpning har en stor utvecklingspotential. För att gynna detta skulle vi vilja ha en avvecklingsplan för kemiska bekämpningsmedel i svenskt jordbruk. En sådan plan måste tas fram i samarbete med jordbrukets organisationer. Den måste innebära åtaganden från samhällets sida, och den måste innebära en rejäl satsning på forskning och utveckling.

Betänkandet tar steg i rätt riktning genom en fördjupning av de ekonomiska styrmedlen. Men jag vill ändå yrka bifall till vår reservation, nr 15, om bekämpningsmedel.

Vi gör nu viktiga insatser för att bevara ett jordbruk i hela landet och för att stärka lönsamheten i svenskt jordbruk. Frågan är om det räcker. Det är tveksamt om detta kommer att stoppa strukturrationaliseringen i svenskt jordbruk och om det hejdar att tre mjölkbönder lägger av varje dag. För att hejda den utvecklingen tror jag att vi måste ta till helt andra åtgärder. Framför allt krävs det en förändring av EU:s gemensamma jordbrukspolitik för att man ska åstadkomma det. Men vi måste också tillämpa den på ett så bra sätt som möjligt. Vänsterpartiet har motsatt sig den omfördelning av EU:s arealstöd till förmån för slättjordbruket som regeringen har beslutat om. Vi skulle ha velat ha ett ökat anslag till vallensilage på spannmålsstödens bekostnad. Det här är en fråga som inte behandlas i det här betänkandet men som ändå är avgörande för bevarandet av jordbruket i norra Sverige och i södra Sveriges skogs- och mellanbygder.

Frågan är också om de insatser som görs är nog för att bevara den biologiska mångfalden och minska jordbrukets negativa miljöpåverkan. Vi kommer att ha skäl att återkomma i frågan flera gånger, framför allt i arbetet med miljömålen.

Nu har jag pratat om valda delar av jordbrukspolitiken. Mycket återstår i betänkandet, bl.a. att budgetpropositionen innehåller steg i rätt riktning vad gäller djurskyddet.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

På initiativ av Vänsterpartiet och Miljöpartiet tas frågan om burhållningen av mink upp i budgetpropositionen. Det vore intressant att här i dag få höra hur Margareta Winberg avser gå vidare i den frågan. Vänsterpartiets ambition är att så snart som möjligt få ett förbud mot burhållning av mink.

Flera av de andra frågor som behandlas i budgetpropositionen kommer vi att få möjlighet att återkomma till under våren, t.ex. fisket, forskningsfrågorna och rennäringen. Jag avstår därför från att fördjupa mig i detta nu.

Jag yrkar bifall till reservation 15 under mom. 22. Vi har ytterligare en reservation som jag behärskar mig från att yrka bifall till. I övriga moment vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 35 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp tre saker.

Det var bra besked som Jonas Ringqvist gav angående vallstödet. Det är förhoppningsfullt att den skrivning utskottet nu har gjort ska kunna bädda för en fortsättning av vallstödet. Sedan kan vi diskutera om det är generellt och omfattar hela landet. Det är givetvis vad jag hoppas på. Jag tycker att det var bra att Ringqvist stod på sig här, och jag hoppas att det också leder till resultat i den fortsatta utvärderingen.

Det andra jag vill ta upp är skattediskussionen. Det måste väl ändå vara lite pinsamt för Jonas Ringqvist, som under mer än ett års tid har varit ute och diskuterat dieselbeskattningen och föreslagit lösningar som restitution m.m. för hur man ska hantera detta, när resultatet har blivit en skattehöjning. Det är faktiskt verkligheten. Dieselskatten höjs från den 1 januari. Sedan sänker man elskatten från halvårsskiftet, men det är detta som slår igenom nu. Jonas Ringqvist plockar alltså ned en sten till i böndernas extra skatteryggsäck, och det tror jag att han har lite problem med att hantera och försvara i förhållande till det budskap han har signalerat tidigare.

Jag tycker att det är synd att Vänsterpartiet inte har lyckats presentera ett förslag som vi kanske kunde ha diskuterat för att fasa ned dieselbeskattningen. Det är nämligen den tunga delen för jordbruket i dag. Där är nog Jonas Ringqvist lite grann svaret skyldig.

När det sedan gäller vår syn på landsbygdsprogrammet och vad vi vill använda pengarna till har vi faktiskt presenterat det. Jonas Ringqvist sade också detta mycket tydligt. Det handlar om REKO-stödet, det handlar om vallstödet och givetvis också om den ekologiska odlingen. Men vi vill inte ställa saker mot varandra, utan vi ska ha ett program som gör att vi kan fortsätta utveckla ett miljövänligt jordbruk. Vi har också stöd just till mjölkproduktion i skogs- och mellanbygder. Det är ju detta det handlar om, som Jonas Ringqvist sade: Det är tre mjölkbönder per dag som slutar. Vi vill se till att den utvecklingen upphör och kan vändas.

Anf. 36 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! När det gäller vallstödet tror jag att Dan Ericsson och jag egentligen är ganska överens om vilket slags stöd vi vill ha. Det är mycket möjligt att vi har helt olika syften, men i sak tror jag inte att vi har någon konflikt. Det som står i betänkandet tycker jag är en bra skriv-

ning som öppnar möjligheter till en förlängning av vallstödet på något sätt. Jag hoppas att det blir ett ändamålsenligt sätt.

Skatterna måste ändå ses som en helhet. Nu tar kristdemokraterna chansen att hoppa på oss för att vi höjer en skatt – jag tror att det handlar om 70 miljoner om året som berör bönderna – samtidigt som vi sänker andra skatter, vilket gör att det totalt blir en nettosänkning av skatterna för bönderna på 300 miljoner om året. I det läget plockar man ut just den lilla höjningen, bara för att ha något att hacka på. Man kan förstås se på olika sätt på hur man vill hantera den här debatten.

Faktum är att vi sänker skatten för svenska bönder med 300 miljoner om året fr.o.m. år 2001. År 2000 blir skattesänkningen inte lika stor, men det blir ändå en skattesänkning.

Sedan går vi vidare med miljöskatterna. Vi behöver utforma dieselskatten, handelsgödselavgiften och bekämpningsmedelsavgiften på ett mer ändamålsenligt sätt för att nå miljömålen och för att bibehålla eller stärka svenskt jordbruks konkurrenskraft. Det går inte att se på de här frågorna som de borgerliga partierna gör: utan att reflektera över miljöaspekten. Det här handlar om miljöskatter, och då måste vi se på miljöaspekterna också.

Sedan gällde det landsbygdsförordningen. Visst, Dan Ericsson redovisar REKO-stödet och stödet till avbrottsgrödor. Men han har fortfarande en kvarts miljard om året över som han inte är tydlig om hur han vill använda. Överbudspolitik tror jag att sådant kallas.

Anf. 37 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! 70 miljoner är faktiskt rätt mycket att lägga på nu på ett bräde. Det är faktiskt precis som Jonas Ringqvist säger: Näringen är ju trängd. Lantbruksföretagen är trängda. Att då direkt öka på skattebördan kan faktiskt innebära den droppe som gör att det inte bär längre. Sedan är det ju bra att man kompenserar detta genom att sänka skatten vid halvårsskiftet, men det är inte bra att man först höjer skatten för att sedan sänka.

Det handlar inte heller bara om 70 miljoner. Det är vad som direkt berör jordbruket, men också skogsbruket och landsbygden i övrigt drabbas av den här dieselbeskattningen.

Sedan vill jag ta upp detta med att man ser just diesel som en miljöavgift på jordbruket. Bonden måste ju köra sin traktor. Jag tror inte att han eller hon kör mer eller mindre på grund av detta. Det blir bara en sämre lönsamhet nu. Avgiften på dieseln i jordbruket är inte en miljöavgift, och det tror jag inte heller att Jonas Ringqvist tror.

Jonas Ringqvist frågade också om Sveriges bönder skulle bli gladare med kristdemokraternas förslag till landsbygdsprogram. Ja, jag tror att man skulle bli gladare – om de program som nu har satts i sjön fortsätter, som man känner och som leder till miljövänligare produktion, där man vet att man har resurser och att det inte skärs ned i programmen som en effekt av att vi har tappat EU-medel. Vi vill se till att hålla landets lantbrukare skadeslösa för regeringens sjabbel. Det vill inte Jonas Ringqvist. Men vi tror att det är nödvändigt, och vi tror att bönderna skulle ha blivit gladare med det förslaget.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

Anf. 38 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! Jag tar först det här med skatterna. Vi sänker jordbrukets skatter. Om man räknar med den lilla höjning vi gör på diesel och den stora sänkning vi gör på el och eldningsolja sänker vi skatten år 2000 med, säger mig min huvudräkning, 100 miljoner. År 2001 sänker vi skatten med 300 miljoner. Jag har väldigt svårt att förstå hur Dan Ericsson får det till en skattehöjning.

Sedan gällde det landsbygdsförordningen och vad som gör svenska bönder gladare. Vi kan se hur det gick med de gamla miljöstöden när det fanns höga anslag och de inte användes fullt ut. Jag undrar om det är det som kd vill uppnå igen. Den knapphet med resurser som vi nu har – för vi får faktiskt erkänna att vi har en knapphet – har gjort att vi har varit tvungna att göra ett rejält arbete med att hitta effektiva och hållbara stöd, något som kristdemokraterna uppenbarligen inte behövt göra. I stället strös pengarna lite varstans. Det mest innovativa förslaget i era reservationer är väl stödet till grödor som inte finns än. Det är väl inte ett särskilt försvarbart sätt att hantera skattebetalarnas pengar, tycker jag.

Anf. 39 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jag skulle förstå Jonas Ringqvists agerande om verkligheten såg ut som Jonas Ringqvist säger och som den vision han har. Okej, det är bra med visioner, men det är också viktigt att vara realistisk. Det är inte Jonas Ringqvist när han talar om jordbruket, inte minst svenskt jordbruk i förhållande till konkurrentländerna.

Han säger att ekologisk odling ska vara drivkraften. Ekologisk odling är en stimulans, en del av den mångfald som jag också vill bejaka. Men jag tycker att det är orimligt att satsa 300–400 miljoner mer på ekologisk odling som vi inte har i dag. Låt vara att man har visionen att den ska öka snabbt, men just nu är det faktiskt mycket av kommersiella skäl, inte av ideella skäl eller miljöskäl, som en del lantbrukare går in i detta system. Då varnar vi för att detta kan leda fel.

Vi finansierar REKO-stödet och oljeväxtstödet, som vi menar är miljövänligt, med en del av dessa pengar tills vidare. Vi menar nämligen att det är miljövänligt att ha oljeväxter i Sverige. Inte minst binäringen, för att ta ett exempel, är väldigt beroende av just den här produktionen.

Vi menar också att REKO-ersättningen är en mycket stark miljöstimulerande faktor. Detta tar ni bort och talar i stället om andra ersättningar, odlingsfria zoner, m.m. De finns ju redan i REKO-systemet. Varför ta bort någonting som fungerar bra, där man verkligen har allra störst behov av det? Inte minst gäller det slättbygderna. Men jag har ju förstått att Jonas Ringqvist vill skapa motsättningar mellan slättbygd och andra delar av vårt lands jordbruk.

Anf. 40 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på Ingvar Eriksson tycker jag att det låter som om det föreligger något slags missförstånd om hur mycket pengar vi satsar på ekologisk odling i början och i slutet av den här programperioden.

Vi räknar med att år 2000 satsa 400 miljoner om året på ekologisk odling. När programperioden är slut räknar vi med 650 miljoner om året till ekologiskt jordbruk. Menar Ingvar Eriksson att hans stöd till REKO

och avbrottsgröda ska finansieras genom en sänkning till endast 200 miljoner om året till ekologisk odling år 2000?

När det gäller avvecklingen av REKO vill jag säga att vi behåller vissa delar. Vi utvecklar dem och förbättrar dem. Vi behåller de bra delarna av REKO när det gäller vårplöjning, kantzoner, m.m. och utformar dem på ett sådant sätt att fler kan söka. Vi tror att det här är ett bättre sätt att rikta stödet till den konventionella odlingen för att komma åt symtomen på miljöproblemen i den odlingen.

Anf. 41 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jag missförstår inte Jonas Ringqvist, men jag tycker att det är en onödig omväg att ta bort REKO-stödet i dag, som Jonas Ringqvist indirekt säger att man ska göra, och ersätta det på annat sätt.

Det är intressant att pröva nya saker och nya lösningar, men när man redan har beprövade lösningar, som vi har inom REKO-stödets ram, tycker jag att det är mycket olyckligt att man säger att man helt ska ta bort dem om ett antal år. De tas inte bort direkt. De som har gått in i systemet får hålla på i fem år.

Jag hoppas att vi inte ska missförstå varandra, men jag säger än en gång att min ambition är att stimulera jordbruket i Sverige – inte minst det konventionella jordbruket, som har den största omfattningen – att vidta miljövänliga åtgärder. Då gör vi också de största miljövinster. Jag hoppas att Jonas Ringqvist kan dela den uppfattningen.

Anf. 42 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! Jag tar upp det sista först, stödet till den konventionella odlingen kontra stödet till den ekologiska odlingen. Jag tycker att det är mycket synd att Ingvar Eriksson försöker göra en konflikt av det.

Under slutet av programperioden räknar vi med 650 miljoner om året i stöd till den ekologiska odlingen. Det är ungefär en femtedel eller en sjättedel av det totala landsbygdsprogrammet. Den övriga delen, vilken del av jordbruket går den till? Naturligtvis till det konventionella.

Att Ingvar Eriksson skapar något slags konflikt som egentligen inte finns, tycker jag är mycket tråkigt.

REKO-stödet är inte ett särskilt lyckat stöd. Måluppfyllelsen är att bara en tredjedel av dem som man hade räknat med skulle gå in i REKO-stödet har gjort det. Är det särskilt lyckat? Möjligtvis är det annorlunda i Skåne, som Ingvar Eriksson själv kommer från, men om vi ser på hela landet är det ett misslyckat projekt.

Vi har gjort förbättringar som innebär att fler kommer att kunna utnyttja systemet. Vi hoppas på en större anslutning och bättre miljöeffekt med det nya systemet.

Anf. 43 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Enligt min uppfattning sviker Sveriges regering såväl Sveriges konsumenter som de svenska bönderna i och med presentationen av årets budgetförslag. Jag kommer att utveckla detta lite grann, men jag vill börja med att konstatera att innan man lade fram budgeten orsakade regeringens passivitet det svenska jordbruket en förlust på kanske inemot 1 miljard kronor per år, efter regeringens förhandlingar med EU-kommissionen om det s.k. landsbygdsprogrammet.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

Regeringen misslyckades i sina förhandlingar i Bryssel, eftersom man inte drev en offensiv linje. Målet borde ha varit att vi skulle få bibehålla de ramar som förhandlades fram 1994/95 och som för övrigt låg till grund för Sveriges medborgares ställningstagande när man gick till val i EU-valet.

I denna del måste regeringen i framtiden höja sina ambitioner för att klara kommande förhandlingar i Bryssel. Regeringen borde ha lyssnat på Centerpartiet, som länge har drivit rättvisefrågorna för Sveriges bönder.

Det är alltså konstaterat att gamla synder straffar sig. Sverige skaffade sig ett dåligt förhandlingsläge vad gäller landsbygdsprogrammet, och det gjorde man redan 1994. Då slarvade Socialdemokraterna bort möjligheten att få behålla det stöd som vi har för närvarande i och med att man inte fullt ut utnyttjade det stöd som Sverige förhandlat sig till.

Centerpartiet har hela tiden sagt att det stöd som Sverige är berättigat till måste tas hem, precis som i alla andra EU-länder. Om vi i Sverige inte håller oss framme är det något annat land som får mer stöd. Det snedvrider ju den konkurrens som vi nu har på det här området än mer till vår nackdel.

Nu får Sveriges bönder och svensk landsbygd lida för att regeringen inte har lyssnat på Centerpartiet. EU:s stöd till jordbruket är, som det ibland påstås i debatten, inga allmosor. Det är en ersättning för viktiga samhällsinsatser som att värna vår miljö och hålla landskapet öppet.

Sedan kan vi konstatera att man också sviker sina egna löften när man ur regeringsförklaringen kan citera att jordbrukets utveckling som näring är en tillgång i den ekologiska omställningen. Hur ska det här uppnås, när den svenske bonden tvingas arbeta med betydligt högre kostnader i form av skatter och avgifter än t.ex. den danske och den finske bonden? Svensk jordbruksnäring måste alltså ges ekonomiskt likvärdiga konkurrensvillkor med dem man har i jordbruksnäringen i konkurrentländerna.

Jag tänkte i sammanhanget ta upp ett par andra saker. Först bland dem är att konstatera att regeringen har valt att skjuta utbetalningen av arealersättningarna, motsvarande 3,7 miljarder kronor, framåt i tiden. Det är mycket beklagligt med hänsyn till det ekonomiskt ansträngda läge som finns i svenskt jordbruk.

Risken är uppenbar att en del jordbruksföretag hamnar i en obeståndssituation. Då tänker jag speciellt på dem som driver sin verksamhet i aktiebolagsform och som har att inlämna årsbokslut per den 31 december. Varje månads förskjutning av utbetalningarna orsakar därtill näringen ett räntebortfall. Jag uppskattar detta till ungefär 20 miljoner kronor per månad. Det är mycket pengar för en hårt ansträngd näring.

Vi har i vår motion föreslagit att staten ska kompensera jordbrukarna för den extra kostnad som nu uppstår och därtill garantera att de som så behöver inte måste lämna in avslut för sin verksamhet. Jag tänker alltså återigen på dem som bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform. Därav har det blivit intet från regeringens och utskottsmajoritetens sida.

Jag vill också ta upp att vi är kritiska till att ersättningen för produktionsbortfallet vid epizootiutbrott nu reduceras till 50 %. Det innebär en ökad risk för att icke-seriösa lantbrukare försöker dölja sjuklighet bland djuren. Centerpartiet anser att det är mer korrekt att utforma ersättningsbestämmelserna så att det förebyggande arbetet stimuleras. Det måste

alltid vara bättre att satsa på förebyggande åtgärder än att komma springande i efterhand.

Ersättningsnivåerna bör alltså kopplas till att djurägare ansluter sig till ett kontrollprogram eller väljer att avstå från det. Om man gör så bör ersättning utgå och uppgå till 100 % för en besättning som drabbas av ett epizootiutbrott.

Så över till konsumentens sida. Jag anser att Sveriges konsumenters möjligheter att handla bra livsmedel är i fara. Mat tillverkad i Sverige får allt svårare att konkurrera med produkter som produceras i andra EU-länder. I många fall är kraven på t.ex. djurskydd, kvalitet och miljöhänsyn i de länderna mycket lägre än de krav vi har i Sverige. Det kan bevisas av en rad skandaler som uppdragats vad gäller djurhantering och djurfoder under senare tid.

Vi är på väg att få in gentekniskt modifierade livsmedel i våra butikshyllor. Jag är inte säker på att svenska konsumenter vill ha det. Vi kan konstatera att i delar av vårt land är den lokala livsmedels- och matproduktionen hotad. Att de svenska livsmedlen är på väg att trängas ut från butikshyllorna av livsmedel från andra EU-länder beror främst på den svenska regeringens agerande, eller brist på detsamma.

Trots att jordbruksministern och regeringen i övrigt har full vetskap om den mycket pressade situationen för Sveriges bönder gör man ingenting för att förbättra det läge näringen befinner sig i. Regeringens passivitet är inte bara ett problem för Sveriges konsumenter och Sveriges bönder. Det är också ett hot mot det öppna svenska landskapet och kanske inte minst ett hot mot de 300 000 människor som är sysselsatta inom förädlings- och tillverkningsindustrin kring den primärproduktion som jordbruket har.

En förutsättning för bra och säkra livsmedel är att svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri tillåts att konkurrera på likvärdiga villkor gentemot andra i den europeiska unionen. Så är inte fallet i dag. Statsministern talar gärna om att jordbruket är en framtidsnäring. Men han och regeringen gör inte särskilt mycket för att det ska ges förutsättningar för en positiv utveckling. Regeringens stödpartier Vänstern och Miljöpartiet är närmast fientligt inställda till alla förslag som skulle gagna svensk jordbruksnäring.

I riksdagen har Centerpartiet lagt fram konkreta finansierade förslag att omgående tillföra jordbruket och livsmedelsindustrin drygt 1,4 miljarder kronor per år för att förstärka dess internationella konkurrenskraft. Förslagen, som väl är känt, sammanfaller med de åtgärder som har föreslagits i den många gånger omdebatterade Björkska utredningen.

Om vi konsumenter inte ska vara hänvisade till att köpa mat producerad i andra länder med betydligt lägre krav på djurskydd och miljöskydd är det hög tid att vi ger rättvisa villkor till svensk livsmedelsproduktion. Rättvisa konkurrensvillkor för Sveriges bönder är dessutom en förutsättning för att bevara det öppna svenska landskapet och 300 000 jobb i livsmedelsindustrin.

Avslutningsvis ett par tre saker. Sveriges bönder har valt att konkurrera på den europeiska marknaden med livsmedel som är framställda på ett etiskt och ekologiskt riktigt sätt. De har ett bra djurskydd och en produktion som är fri från antibiotika och salmonella. Det har visat sig vara

Prot.

1999/2000:43

9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

en framgångslinje. Det är tid att vi tillsammans hjälps åt att tillvarata och stödja den produktionen.

Det kan också i sammanhanget konstateras, som säkert väl är känt, att ungefär 210 av landets 289 kommuner i år igen kommer att tappa människor. De kommer att fortsätta att göra det så länge vi inte får i gång motorn på den svenska landsbygden. Den motorn är den svenska jordbruksnäringen. Den motorn måste tillföras bränsle. Den måste avlastas det extra skattetryck som den i dag har i förhållande till omgivningen.

Det finns nu all anledning att konstruktivt verka för att hitta en lösning som innebär att de skador som har orsakats under detta år för framtiden minimeras. Jag vill poängtera att Centerpartiet avser att positivt medverka för att hitta sådana lösningar.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservationerna nr 14 och 16. Jag står självklart bakom alla andra reservationer som bär mitt namn, men för tids vinnande avstår jag från att yrka bifall till fler.

Anf. 44 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! I än högre grad än vad som gäller inom miljöpolitiken präglas jordbruksdebatten av kortsiktighet och miljöökänslighet. När jag talar med bönder – och det sker relativt ofta – slås jag av att hos dem finns en klarsyn om vad som krävs på lång sikt. Sveriges bönder blir allt mindre imponerade av de populistiska inslagen i debatten.

Många bönder inser att det är önskvärt att kostnaderna för bidrag till jordbruket minskar. Men mest talar ändå bönderna om svårigheten att få lönsamhet i jordbruket. Förändringar av el- och oljeeldningsskatterna är angelägna, och det är bra att de kommer.

Miljöskatten på diesel och konstgödsel är en tung börda. Folkpartiets uppfattning är dock att sänkningar av de skatterna inte kan komma i fråga av hänsyn till miljön. Men vi måste arbeta ännu hårdare än vi gör för närvarande för att andra länder ska belägga dieseloljan och konstgödseln med skatter på samma nivå som Sverige.

De som i dag talar för att sänka den typen av skatter menar jag är okänsliga för miljöproblemen. Vilka övriga miljöproblem, vilka effekter, och vilka kostnader är kopplade till jordbruket? Därom har vi i dag inte tillräckligt med kunskap. Det bör vi ta reda på. I det arbetet bör vi ha som utgångspunkt EU:s miljömål.

EU:s viktigaste uppgift inom den närmaste tiden är att östutvidgningen fortsätter. Men ska den kunna bli möjlig måste den gemensamma jordbrukspolitiken reformeras. Genom detta kan EU ge tydliga signaler till de kommande medlemsländerna. Man kan undvika obalans och snedvridande effekter av konkurrensen på deras marknader.

Många länder i Öst- och Centraleuropa är viktiga jordbruksproducenter med ett jordbruk som är eller kan bli konkurrenskraftigt. Den gemensamma jordbrukspolitiken – CAP, som vi förkortar den – har inte tagit tillräcklig hänsyn till miljön. En felaktig användning av växtnäring och bekämpningsmedel har skapat problem. Formella miljömål för jordbruket saknas. Men däremot omfattas jordbruket av EU:s allmänna miljömål.

Det är olyckligt, menar vi från Folkpartiets sida, att några separata miljömål inte har arbetats fram från kommissionen. CAP:s åtgärder för

att minimera jordbrukets miljöbelastning är inte tillräckliga, och därför bör Sverige i EU verka för att separata miljömål för jordbruket skapas.

En annan fråga som vi från svensk sida bör arbeta mer intensivt med inom EU är alkoholens konsekvenser. EU fortsätter att blunda för folkhälsan trots att folkhälsoaspekten numera ska genomsyra utformningen och genomförandet av all gemenskapspolitik. EU måste börja betrakta alkoholen som en hälsofråga och inte som ett jordbruksproblem.

Vidare är kompetensutvecklingen en nödvändig åtgärd för jordbruket, inte bara för att klara omställningen av jordbruket utan också för att klara den framtida konkurrensen, den konkurrens som blir allt hårdare i takt med jordbrukets avreglering. Vi tycker inte att det framgår tillräckligt tydligt i regeringens skrivning hur den nödvändiga kompetensutvecklingen ska kunna åstadkommas.

Vi behöver bl.a. – och den frågan har vi tagit upp i budgetsammanhang – förbättra företagartutbildningen och få en översyn av företagartutbildningen på gymnasienivå samt en ökad satsning på entreprenörsutbildning inom högskolor och universitet. Det här berör också det stora problemet med nyrekryteringen till jordbruket – ett problem som kommer att visa sig bli allt större, och kanske större än vi anar.

Den här inriktningen, i korta drag, måste svensk jordbrukspolitik ha. Det måste ha den för att de svenska bönderna ska klara konkurrensen med omvärlden, och det måste den ha för miljöns skull.

Jag vill också ta upp en fråga som berör veterinärutbildningen. Det gäller de merkostnader som man vid Lantbruksuniversitetet har för den kliniska utbildningen. Enligt vår uppfattning är det rimligt att samma synsätt ska gälla som beträffande läkarutbildningen.

Sammanfattningsvis, fru talman, skulle vi från Folkpartiets sida gärna ha sett att distriktsveterinärorganisationen kunde tillföras ytterligare medel. Anslaget till djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder anser vi behöver förstärkas. Vi tycker också att kostnaderna ska kunna finansieras inom detta utgiftsområde. Vi anser att man kan reducera kostnaderna för Jordbruksverket.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 9 och 33.

Anf. 45 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! De betänkanden som behandlas i dag står Miljöpartiet alltså till stor del bakom, eftersom de är resultat av ett samarbete mellan s, v och mp. Jag kommer att beröra dels budgetbetänkandet, dels det landsbygdsprogram som nu har överlämnats till Bryssel för förhandling.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 26, som handlar om ekologisk produktion och som jag kommer att uppehålla mig en del vid, och till reservation 15, som handlar om bekämpningsmedel. Jonas Ringqvist utvecklade reservation 15 rejält, och den är gemensam för Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Det är intressant att se vad som sker inom lantbruket i dag, inte bara i Sverige utan även i EU. Vi kan se att det sker en rejäl satsning på ekologisk produktion – faktiskt en satsning som är mycket större i andra länder än i Sverige. Det gäller de stora jordbruksnationerna Danmark och Frankrike.

Prot.

1999/2000:43

9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

I Frankrike beräknar man att en miljon hektar ska vara ekodlad om ett antal år – en inte speciellt lång tidsperiod. I Danmark är man nu inne i fas 2 av satsningen.

Varför satsar just de här två nationerna? Jo, de har börjat upptäcka att efterfrågan på ekologiska livsmedel ökar snabbt. I hela EU kan man se att det är en ökning med 20–30 % årligen. Det här har inneburit att man både i Frankrike och i Danmark har fått import av ekolivsmedel, och det har fört med sig att man har fått ökad import också av andra livsmedel. Det är naturligtvis någonting som de här länderna, där jordbruket är en modernäring, inte ser med blida ögon. Därför satsar man nu rejält för att dels återta hemmamarknaden, dels vara de länder som kan börja exportera när ökningen blir stor i länder som England och Tyskland. Där menar man att när ekolivsmedlen flyttar ut från hälsokostaffärerna, som har skett i t.ex. Sverige, kommer efterfrågan att öka rejält, och då gäller det att ha volymerna.

I Danmark har man tagit fram steg 2, Aktionsplan 2 för ekologi i utveckling, och man vill satsa 500 miljoner på forskning. Resultatet av de första 100 som man satsade för några år sedan var så bra att man vill följa upp det.

Man har också en helt annan strategi än Sverige när det gäller att öka produktionen. I Sverige säger vi att vi ska öka produktionen i takt med efterfrågan. Tyvärr sker inte det, för i dag är efterfrågan av ekologiska livsmedel större än vad produktionen är. De svenska bönderna har tyvärr inte alls gjort som man sade, nämligen ställt om i takt med efterfrågan. I Sverige har vi en rejäl import i dag, bl.a. från Danmark.

I Danmark gör man tvärtom. Man ser till att satsningen är stor nu, och man bygger upp volymer för att ha volymerna framme den dag boomen kommer i England och Tyskland.

Som jämförelse kan sägas att 7 % av mjölkproduktionen är ekologisk i Danmark mot 2,6 % i Sverige. Av dryckesmjölken är 21 % ekologisk i Danmark och 3 % i Sverige. Det finns dock undantag: i Hemköp är det 15 % för mjölken. I Danmark är 10 % av syrade mjölkprodukter som fil och yoghurt ekologiska ute i handeln och i Sverige 1,3 %.

Danmark har ingenting emot att man blandar in ekoprodukter i den konventionella produktionen; man menar att det är viktigt att bygga upp produktionen innan efterfrågan kommer.

Man satsar stort på forskning och utveckling och på marknadsföring. Man menar att man måste satsa så stort på forskning och utveckling och på marknadsföring för att satsningen verkligen ska bära frukt. Det är nämligen stora ekonomiska värden på spel. En beräkning som LRF har gjort visar att det finns en stor potential för ekoprodukter som inte alls utnyttjas. Den här marknaden tänker man alltså försöka ta.

Som ett exempel kan nämnas att 1997 satsade Sverige 2 miljoner kronor på marknadsföring av ekologiska produkter, och i Danmark satsade man 46 miljoner. Det är alltså en helt annan satsning i Danmark.

Vi menar från Miljöpartiets sida att Sverige också måste satsa rejält på forskning och utveckling, för att se till att vara med på tåget. Vi menar att det är bra mål som nu slås fast i skrivelsen *En hållbar utveckling av landsbygden*, där vi är med. Där sägs att fram till år 2005 ska 20 % av den odlade arealen vara ekologisk och 10 % av animalieproduktion, mjölkkor, slaktdjur, nöt och lamm, vara ekologisk. Vi delar också ekolo-

giska lantbrukares uppfattning att 30 % av produktionen bör vara ekologisk år 2010.

I dag är det tyvärr så att forskning och utveckling inte riktigt är i harmoni med de ambitiösa målen. Här finns det all anledning för Sverige att satsa rejält och se Danmark som föregångare. Det intressanta – eller det sorgliga – är att det är svenska professorer som i dag är med och utvärderar den första fasen av Danmarks satsning, medan man kan se att Sverige tyvärr hamnar på efterkälken. Det har utvecklats i en motion och följs också upp i reservation 26 i betänkandet.

I det här betänkandet behandlas också det förslag som går ned till Bryssel nu, det som ska bli det framtida miljöprogrammet bl.a., dvs. landsbygdsutvecklingsprogrammet. Miljöpartiet har deltagit i samarbetet tillsammans med regeringen och Vänsterpartiet. Jag menar att den produkt som nu går ned till Bryssel är bra.

För Miljöpartiet har det varit väldigt viktigt att inte sänka den svenska nationella finansieringen av stödet till miljöprogrammet utan ligga kvar. Vi hade gärna sett att det hade funnits en möjlighet att också kompensera det bortfall som kom från EU. Men tyvärr har det inte funnits utrymme för det i budgeten.

Den här satsningen innebär att det inte kommer att bli några neddragningar av medel i realiteten, eftersom det finns så stora anslag inom REKO-stödet som inte har utnyttjats. I realiteten betyder detta alltså att miljöstöden och stöden för landsbygdsutvecklingsprogrammet inte minskar, snarare tvärtom. Det finns t.o.m. utrymme för nyanslutning under år 2000, vilket vi tycker är mycket bra och väsentligt.

Vi tycker att det är mycket bra med den översyn som ska göras år 2002 bl.a. på grund av vallstödet, som faktiskt ligger kvar till 2003 med utbetalningar. Här finns det alltså möjligheter att se över detta. Den uppräkning med 2 % som görs av EU varje år kommer att innebära att det finns en möjlighet till en ökning i programmen. Det tycker vi också är mycket bra.

Det finns också anledning att år 2002 se över vad som har hänt med lantbruket. Vi i jordbruksutskottet var i Skåne för några veckor sedan och kunde höra att de förväntar sig en produktion i Sverige där lantbruket väljer att stå på flera ben. Förhoppningsvis får vi se en utveckling där den stora specialiseringen, bara rena djurgårdar eller rena spannmålgårdar, kommer att brytas upp, och vi får en produktion av både spannmål och mjölk och nötboskap. Detta är en utveckling som jag ser fram emot. Jag tror att den också kommer att innebära att vi måste se över miljöstöden ytterligare i framtiden.

Det har också varit väldigt viktigt för Miljöpartiet att vi utgår från Miljöprogramutredningens förslag. Jag är lite förvånad över den kritik som framförts från bl.a. moderat sida mot detta. I det här programmet väljer man, och man motiverar det mycket tydligt, att ta bort REKO-stödet som det är utformat i dag och ersätta det med några väl valda delar ur REKO-stödet. Man ser till att man tar till vara det som faktiskt är bra för miljön i REKO-stödet.

REKO-stödet har ju varit ett av de stöd som har utnyttjats minst. Av det som kommer att ligga kvar några år kommer 93 miljoner att utnyttjas. Det är det som är sökt nu. Ramen var hela 400 miljoner. Detta är alltså ett program som inte alls har utnyttjats. Här har det funnits luft i syste-

Prot.

1999/2000:43

9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

met. Det har varit ett av skälen till att EU inte ville finansiera så mycket som vi hade önskat. Man har sett den här luften.

Det är viktigt att det förslag till program som nu går ned till EU har en klar miljöprofil. Därför tycker vi att det är mycket bra att vi ändrar REKO och ser till att skyddszoner, minskat kväveläckage och även våtmarker finns med och lyfts upp rejält. Det är de som gör miljövinsten. Det fanns vissa inslag i REKO-stödet som inte gjorde det.

Vi tycker också att det är bra att åtgärderna för bete och slätter finns kvar och förstärks. Vi tycker att det är bra att det finns möjligheter att utnyttja stöden även under år 2000 och att ansluta sig då. Det finns många som ligger i karens i dag. De måste kunna gå in i stödet år 2000. Vi hade gärna sett att det hade varit möjligt att även ha stödet öppet för bete och slätter t.ex. Det har inte varit möjligt, men dock för REKO-stödet.

Vi anser att det är mycket viktigt att det inte finns luft i systemet. De pengar som anslås på respektive områden ska användas. Det blir naturligtvis gissningar för framtiden. Om vi tittar på det förslag till fördelning av medel ur olika anslag som nu lämnas ned till Bryssel, menar vi att det inte finns luft här. Vi lyfter upp stödet till ekologisk produktion i den takt som vi kan förvänta oss att anslutningen sker. Det ligger faktiskt lite snålt.

Vi försöker också se till att anslaget till våtmarker, skyddszoner, minskat kväveläckage osv. ligger på en nivå där vi tror att det kommer att utnyttjas. Det är naturligtvis svårt att exakt pricka rätt. Men den absoluta ambitionen från de tre partierna har varit att det inte ska finnas någon luft i systemet. Det var ju det som visade sig vara fel under den förra svängen då vallstödet och framför allt REKO-stödet blåstes upp till nivåer som det var orealistiskt att man skulle nå upp till snabbt. Under 1998 var det drygt 800 miljoner som inte utnyttjades. Så vill vi inte ha det nu.

Genom att vi har gjort så här känns det inte som om vi har dragit ned miljöambitionerna ett dugg. Vi har verkligen sett till att använda pengarna på ett förnuftigt sätt. Stödet till miljövänlig vallodling ligger naturligtvis kvar ända till 2003, eftersom det är ett stöd som har kommit ganska sent. Just för vallodlingen kommer dessutom stödet för ensilage till. Det finns anledning att se över hur det kommer att utnyttjas och hur det kommer att slå i framtiden.

När det gäller stödet till ekologisk odling har det funnits vissa krav som har varit väldigt viktiga för oss. Det har varit viktigt att få ett mål inte bara för odlingen utan också för djurhållningen. När det gäller stödet till ekologisk odling är vi glada att kunna konstatera att det nu finns möjlighet att få stöd för alla grödor. Vi är glada att växthus räknas som åker, som sker i Holland. Man får stöd för det man har i ett växthus. Det var naturligtvis väldigt märkligt att man inte fick något stöd om det var vägggar runt åkern, men om det inte var vägggar var det okej.

Vi tycker att det är bra att det i Miljöprogramutredningens förslag finns möjligheter till ett utökat djurstöd för mjölkkor, am- och dikor, suggor, tackor och getter. Vi kan också ge stöd för rekrytering och ungdomdjur av nötboskap. Det behövs inom stödet till ekologiskt lantbruk. Det kommer framför allt att gynna den produktion vi vill ha och ge ökade möjligheter att få den här typen av produkter.

Vi hade gärna sett ett stöd till den ekologiska produktionen av slaktsvin. Här finns det en stor brist. I dag exporteras det många ekogrisar till England. Här finns det en exportpotential, men det kommer inte fram produkter. När det gäller slaktsvin är det förenat med kostnader att ställa om från konventionell till ekologisk produktion.

Det finns mycket i det program som lämnas till Bryssel som vi är mycket nöjda med. Vi anser att den översyn som ska ske år 2002 också ska hålla öppet för hur vi ska kunna öka stöden. För oss är tanken på modulering ett sätt, men det är absolut inte ett förstahandsalternativ. Vi anser att det också ska finnas möjligheter att se över om det finns en möjlighet att öka den nationella finansieringen. I det här programmet har vi gjort en omfördelning mellan EU:s stöd och det nationella stödet för att kunna utnyttja pengarna så effektivt som möjligt.

Jag kan inte låta bli att kommentera en sak som gäller de norska bönderna. Det är möjligt att man är glad i Norge för att man slipper den krångliga EU-byråkratin inom jordbruket. Den gör ingen människa lycklig. I landsbygdsprogrammet har vi i alla fall lyckats att skära bort så mycket som möjligt av administrationen. Det är jag glad för.

Anf. 46 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall tar upp den ekologiska odlingen och tar Danmark som ett eftersträvansvärt gott exempel. Det är faktiskt så, Gudrun Lindvall, att man som brukare inte får ut ett högre pris för en stor del av den danska ekologiska produktionen – jag vet att den är större än konsumtionen i Danmark – än för den konventionella. Om man får den utvecklingen går ju intresset automatiskt ned. Det är mot den bakgrunden vi vill ha en marknadsanpassad utveckling av den ekologiska odlingen. Vi är för en mångfald och bejakar den ekologiska odlingen. Men om man är för överoptimistisk när det gäller utvecklingen är risken den att det bara handlar om kommersiella intressen, dvs. lycksökare som vill vinna snabba pengar. Det är jag emot, och det tycker jag Gudrun Lindvall också borde vara.

Gudrun Lindvall säger en sak som jag kan hålla med om. Det är att vi måste satsa mer på forskning. Det måste vi göra på hela miljöområdet inom jordbruket. Det är vår uppfattning. Vi vill ha en bredare miljöforskning inom jordbruket när det gäller olika inriktningar. Det anser vi är viktigt. Vi vill använda en del av skatterna som tas in – och som vi inte vill ta bort – till detta ändamål.

Vi vill ha en ökad flexibilitet när det gäller användningen av landsbygdsprogrammets olika former av ersättningar, så att vi inte kommer i den situationen att det är luft i systemet.

Till sist vill jag ställa en fråga till Gudrun Lindvall. Varför är Miljöpartiet emot miljöersättningar till avbrottsgrödor? Det skulle vara intressant att få det belyst.

Anf. 47 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Låt mig först säga att jag verkligen skulle önska att de svenska bönderna hade ställt om till ekologisk produktion i den takt som marknaden efterfrågar produkter.

Det här är ett av problemen i dag. Efterfrågan på ekologiska produkter är långt större än tillgången. Gröna Konsum kan på punkt efter punkt

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

visa att man inte får fram svenska produkter. Det gäller nötkött, svinkött och många andra produkter. I dag finns det 2 800 ekologiska produkter.

KF vänder sig till Danmark. Det väljer in danska ekoprodukter. Gå och titta i Konsum! Det finns massor av bra danska grönsaker. Danskt ekokött börjar komma nu, och man har börjat diskutera att importera dansk ekomjolk.

Med den här utvecklingen borde verkligen de svenska bönderna ställa om. Enligt moderaternas politik är det ju marknaden som ska styra, och konsumenten har alltid rätt – eller hur?

Jag trodde inte att de konventionella odlarna odlade av något slags ideella skäl. Det var något nytt för mig. Jag trodde att man drev jordbruksföretag därför att man tycker att det är en intressant yrkesverksamhet och därför att man vill tjäna pengar. Jag trodde också att det var av precis samma skäl som man odlar ekologiskt. Man tycker att det är en intressant produktion. Somliga tycker att det är mycket intressantare och att det är en mycket större utmaning att driva ekologiskt lantbruk. Och naturligtvis måste man kunna tjäna pengar på det.

Jag hoppas att samma sak gäller för Ingvar Eriksson i fråga om konventionell produktion, nämligen att vi inte ska ha högre stöd för den konventionella produktionen än att vi får fram produkter som marknaden efterfrågar. I annat fall, Ingvar Eriksson, måste vi sänka stödet till konventionell produktion. I dag produceras mer än vad marknaden efterfrågar, och resten dumpas vi bl.a. till Baltikum med exportsubventioner.

Betyder det här att Ingvar Eriksson anser att det är dags att ta bort exportsubventionerna, så att vi får en produktion av livsmedel i EU som är likvärdig med den som marknaden efterfrågar?

Anf. 48 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall är mycket engagerad i ekologisk odling, det förstår jag. Men man bör inte rusa fram så fort att man blir förblindad. Det finns risk för att man skadar den seriösa, fasta samt både ideellt inriktade och lönsamhetsinriktade produktion vi har i dag, inte minst i de mindre jordbruken.

Jag är rädd för vad som händer när stora jordbruk ger sig in av kommersiella skäl. Jag drar mig inte för att säga att det kan bero på att man vill göra snabba pengar på grund av att stödnivåerna är höga. Det värsta som då kan hända är att de reella priserna för produkterna faller. Och då blir man helt beroende av stödformer, och man kommer att få problem framöver, så vi vill ha en balanserad utveckling. Jag vill gärna varna för den uppfattning som Lindvall gör sig till tolk för.

Det är ju inte konstigt om danskarna exporterar till Sverige om de inte har en konsumtion som är hög nog för produktionen. Det är ganska naturligt. Det tycker jag inte man ska säga något illa om, utan det är okej.

Med de hårda krav på ekoodling som finns i Sverige tror jag att det tar viss tid innan lantbrukare är beredda att gå över. Det tar flera år innan de kan göra detta. Jag är inte heller helt övertygad om att man har lika hårda krav i Danmark som man har i Sverige.

Gudrun Lindvall antydde också i sitt förra inlägg att man nu börjar kunna kombinera vissa delar med ekoodling på konventionella gårdar. Det är inte så enkelt som det låter. Det kan leda till fusk i systemet, och det är mycket allvarligt om det blir så.

Mot den bakgrunden tycker jag att en försiktig linje är vettig. Forskning är viktig, liksom en utveckling i takt med marknaden. Man måste ha en säkerhet om man ska ge sig in på detta system.

Prot.
1999/2000:43
9 december

Anf. 49 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är ganska insinuant att hävda att t.ex. LRF:s bas, Hans Jonsson, är en lycksökare. Han är en av dem som ställer om till ekologisk produktion. Han gör det därför att han inser att han som företagare måste producera det som marknaden efterfrågar. Svårare än så är det inte. Marknaden efterfrågar ekologiska produkter i dag.

Det finns gott om rådgivning om hur man går över till ekologisk produktion. Jag är övertygad om att många av de duktiga konventionella lantbrukare som finns i dag kommer att vara mycket framgångsrika som ekologiska lantbrukare. Det har nämligen visat sig att är man duktig som lantbrukare är man duktig oavsett om man driver ekologiskt eller konventionellt lantbruk.

Men visst är det utmaningar i den ekologiska produktionen. Det är inte lika lätt. Man kan inte åka ut och spruta om man får problem. Man måste fundera över vilka problem man kan få och vidta åtgärder i förväg. Det är en större utmaning.

Ska vi kunna hantera jord och djur på ett sätt som gör att vi får en långsiktig ekologisk hållbarhet måste vi ta de utmaningarna. Då måste vi inse att de utmaningarna är en del av den väg vi måste vandra för att komma dit.

I Danmark har man faktiskt gjort så, vilket är ganska intressant, att man ger extra betalning under karenstiden. Så gör danska mejerier. Där är det mejerierna som gör så, inte staten. I Danmark är man nämligen så van vid att exportera lantbruksprodukter att man ser till att bygga upp volymerna innan man går ut på marknaden.

När vi var i Skåne hörde vi att skånska bönder ville börja exportera gris. De tog kontakt med en tysk affärskedja men upptäckte att de inte ens kunde leverera så mycket att *en* butik blev nöjd. Och då var de tyska affärsmännen inte intresserade.

Det här vet Danmark. Danmark vet att ska man komma ut på en marknad så måste man ha volymer. I dag börjar det ske samverkan mellan danska och svenska bönder. Jag tror att det är nödvändigt för framtiden. Jag hoppas att Sverige kan få draghjälp av den stora kampanj som danskarna nu genomför genom att ställa om till ekologiskt lantbruk. Förhoppningsvis kan de då gemensamt täcka den efterfrågan som finns hos konsumenterna i dag.

Anf. 50 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! För det första skulle jag vilja att Gudrun Lindvall talade om för oss som är intresserade – och jag föreställer mig att det är många som är det – hur mycket den ökning av den nationella finansieringen i landsbygdsprogrammet som Gudrun Lindvall talade om i sitt anförande motsvarar i kronor, så att vi kan få en uppfattning om vad det är vi pratar om. Gudrun Lindvall nämnde ju ofta en ökad nationell finansiering i sitt anförande.

För det andra skulle jag vara glad om Gudrun Lindvall och jag kunde vara överens om att den främsta orsaken till att nuvarande möjligheter i

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

miljöprogram och andra program inte har utnyttjats är de ytterst komplexa regelsystemen.

För det tredje skulle jag, med tanke på den jordbrukspolitik som Gudrun Lindvall står bakom, vilja ha Gudrun Lindvalls syn på den allmänna utvecklingen i de 210 kommuner som nu tappar invånare och i svensk livsmedelsindustri.

Anf. 51 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Låt mig först säga att siffrorna för det stöd som går till Bryssel naturligtvis är offentliga. Det är många siffror, och den tid jag har räcker inte till för att för varje stödform tala om exakt hur siffran ser ut. Jag förmodar att Eskil Erlandsson redan har skaffat papperen från departementet.

När det gäller frågan om varför stödnivån sänktes i Sverige kan jag hålla med om att EU-kommissionen bar en stor skuld. Det framhöll jag också i mitt anförande när vi diskuterade frågan i den särskilda debatten här i kammaren. Jag menar att Sverige även i det föregående miljöprogrammet hade höga ambitioner. Det borde också vara begripligt för EU-kommissionen att har man miljöambitioner måste det kunna finnas stöd där nivån successivt trappas upp utan att det behöver ligga Sverige till last.

Det är självklart att alla ekologiska lantbrukare som man vill ska ansluta sig under fem år inte kan vara anslutna år ett, för då finns det ingen utveckling i systemet. Jag håller också helt med om att EU-kommissionen i bedömningen av de olika ländernas miljöprogram inte har beaktat det. Jag var mycket kritisk i debatten då, liksom jag är nu, mot det sätt som EU-kommissionen diskuterade på när man bestämde vilken nivå det skulle vara för olika länder, så där är vi helt överens.

När det gäller landsbygdsutvecklingen kan jag säga att jag tror att en del av den strukturrationalisering som vi ser i dag kan vi åtgärda politiskt.

Det finns lantbruk som är små, t.ex. i norra Uppland, som jag förstår att det är svårt att hitta någon som vill ta över. Det är svårt att få tillräckligt stora brukningsarealer. Om en gård lägger ned är det inte säkert att man kan få tag i mark runt omkring och skapa en brukningsareal som känns rationell och riktig.

Å andra sidan är jag mycket angelägen om att vi gör så gott vi kan så att det finns en jordbrukspolitik som ser till att vi inte av politiska skäl tappar människor i områdena.

Anf. 52 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall talade åtminstone tre gånger i sitt anförande om att hon för sin del var beredd att öka den nationella finansieringen i landsbygdsprogrammet. Hur mycket är Gudrun Lindvall beredd att för sin del öka den nationella finansieringen? Det kan vi inte läsa oss till i regeringens hemställan till EU-kommissionen. Det måste ju Gudrun Lindvall tala om för oss.

Anf. 53 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:
Fru talman! Då missförstod jag frågan.

Vi anser att vi bör eftersträva det miljöstödsprogram som vi hade på 2,8 miljarder. Vi anser att vi vid den översyn som ska vara år 2002 ska se över hur stöden har utnyttjats. Vår ambition är att vi ska ligga på minst 2,8 miljarder, dvs. det vi har haft i den ram som vi förhandlade fram i Bryssel.

Jag har ingenting emot att det blir högre. Jag menar att om vi kan få riktig fart på det stöd som gäller de miljöinsatser som behöver göras i lantbruket, t.ex. när det gäller betes- och slättermarker, är det inte uteslutet att vi t.o.m. behöver mer än 2,8 miljarder.

Om Miljöpartiet fortsättningsvis är med i samarbetet kommer vi att göra allt vi kan för att miljöstödet ska vara minst 2,8 miljarder. Samtidigt kan jag säga att det är viktigt att vi inte stoppar in luft i systemet. Det är viktigt att vi ser till att alla de medel som anslås nu verkligen kommer miljönyttan till del i lantbruket. Jag hoppas att det är svar på frågan.

Anf. 54 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! I dag debatterar vi två olika saker.

Den första är regeringens förslag i budgetpropositionen för år 2000 om anslag inom utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske och anslutande näringar. Den andra är regeringens skrivelse om en hållbar utveckling av landsbygden m.m.

Jag ska koncentrera mig på budgeten i första hand.

De viktigaste målen inom utgiftsområde 23 är följande: en reformerad jordbrukspolitik och en reformerad fiskepolitik, hållbar livsmedelsproduktion för ökad miljöanpassning, regional balans och en uthållig tillväxt, produktion av säkra livsmedel med hög kvalitet och förstärkning av konsumentperspektivet, ett gott djurskydd och ett gott hälsotillstånd bland djur i människans tjänst, värnandet av jordbrukets natur- och kulturvärde och minimering av jordbrukets negativa miljöpåverkan.

Utifrån de här målen och det ekonomiska läget är regeringens förslag till budget inom utgiftsområde 23 väl avvägt.

På en rad områden flyttar regeringen fram positionerna i arbetet för att nå dessa mål. Regeringen föreslår en rad åtgärder för en hållbar livsmedelsproduktion, för ökad miljöanpassning, regional balans och uthållig tillväxt, för värnande av jordbrukets natur- och kulturvärden och minimering av jordbrukets negativa miljöpåverkan samt åtgärder för att stärka konsumentperspektivet och djurskyddet.

För att stärka konsumenternas kunskaper om mat och måltidens betydelse har regeringen i budget föreslagit att 60 miljoner kronor över tre år ska användas för åtgärder inom livsmedelsområdet. Pengarna ska kunna användas för att stärka konsumenternas ställning och öka konkurrenskraften inom livsmedelssektorn. Stödet ska också kunna ges till åtgärder inom livsmedelskedjan som syftar till att bevara och vidareutveckla en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar livsmedelssektor. Dessutom ska ytterligare 10 miljoner kronor användas under nästa år till fortsatta åtgärder för att främja export av svenska livsmedel.

För att stärka djurskyddet och förbättra hälsotillståndet bland husdjur, försöksdjur och djur som hålls i fångenskap har regeringen föreslagit mer pengar för stöd till den försöksetiska prövningen och till en bättre djur-

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

tillsyn. Centrala försöksdjursnämnden tillförs ytterligare medel för att förstärka stödet till de försöksdjursetiska nämnderna. En del av pengarna bör kunna användas för att öka forskningsstödet för utveckling av alternativ till djurförsök. Ökad kunskap om alternativ till djurförsök innebär att färre djur behöver utsättas för djurförsök.

Arealstödet för år 2000 kommer att öka med ca 500 miljoner kronor. Det betalas ut i januari år 2001 och kommer då att uppgå till 3,7 miljarder kronor. För att hålla utgiftstaket kommer arealstödet att betalas ut i början av januari.

Utöver dessa åtgärder infriar regeringen sitt tidigare löfte om att jämställa jordbruket med tillverkningsindustrin. Det betyder att jordbruket från den 1 juli 2000 slipper betala energiskatt på el och bränslen för uppvärmning och bara behöver betala halva koldioxidskatten på bränslen. Det innebär en skattesänkning för jordbruket med över 300 miljoner kronor per år.

Fru talman! Vi har två partier här i riksdagen, Centerpartiet och Kristdemokraterna, som har tagit på sig spenderbyxorna. Jag ska för enkelhetens skull ägna mig åt Kristdemokraterna. De gödslar i och för sig inte mer pengar än vad Centern gör, men jag ska ändå ta dem som ett exempel.

Hos Kristdemokraterna har särintresset vunnit över allmänintresset. På område efter område sprider partiet pengar i hopp om att de ska ge skörd i framtiden.

Det ska sägas att Kristdemokraterna föreslår några besparingar också. Partiet vill spara 25 miljoner kronor på Statens jordbruksverk, 3 miljoner på Fiskeriverket och 15 miljoner på bidraget till distriktsveterinärorganisationen.

Men summorna blir betydligt större om vi i stället tittar på Kristdemokraternas förslag till utgiftsökningar. Anslaget för miljö- och strukturåtgärder och regionala åtgärder vill de öka med 551 miljoner kronor. Anslaget för räntekostnader för förskottade arealersättningar m.m. vill de öka med 25 miljoner. Anslaget för Livsmedelsverket vill de öka med 4 miljoner kronor. Anslaget för åtgärder inom livsmedelsområdet vill de öka med 20 miljoner, anslaget till Sveriges lantbruksuniversitet med 4 miljoner och anslaget för internationellt skogssamarbete med 1 miljon kronor.

Dessutom vill Kristdemokraterna sänka växthusnäringens koldioxidavgift med 8 miljoner. De vill behålla och justera REKO-stödet till trädgårdsnäringen till en kostnad av 13 miljoner kronor och anslå 15 miljoner kronor till ett nytt statligt stöd till avbytartjänst.

Sammanlagt vill Kristdemokraterna gödsla jordbruksbudgeten med nästan 600 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Det räcker inte med detta. Partiet vill öka jordbruksbudgeten ytterligare framöver. Man vill att djurregistret ska finansieras över statens budget i stället för att jordbrukarna själva får betala avgifter. Det skulle kosta 8,5 miljoner kronor.

Dessutom vill man tillsammans med Moderata samlingspartiet ta bort kartavgiften och finansiera de digitala kartorna för jordbruksmark över jordbruksbudgeten samt sänka skatterna inom jordbruksområdet ytterligare.

Vad detta kostar framgår inte av Kristdemokraternas reservationer och särskilda yttrande. Hur allt detta ska kunna finansieras framgår inte heller. Frågan är vilka andra delar av budgeten som Kristdemokraterna vill byta ut. Är det vården av våra sjuka och äldre som ska få stå tillbaka när ett särintresse går före allmänintresset i det kristdemokratiska samhället?

Fru talman! Jag tycker att vi så här på randen till ett nytt årtusende ska vara visionära och diskutera jordbrukets framtid i Sverige. Kristdemokraternas reservationer och särskilda yttrande när det gäller inriktningen av den svenska jordbrukspolitiken är i det här sammanhanget en intressant läsning.

I reservation nr 13 avvisar Kristdemokraterna en snabb och radikal reformering av den gemensamma jordbrukspolitiken. Enligt partiet skulle regeringens förslag leda till att stora delar av jordbruksmarken avvecklas. Det är intressant att de annars så marknadsliberala Kristdemokraterna förespråkar en hårt reglerad gemensam jordbrukspolitik – en jordbrukspolitik som har lett till höga matpriser, till en produktion som inte är ekologiskt hållbar och till att jordbruksbudgeten inom EU slukar nära hälften av den totala budgeten.

Jag känner inte igen mig i Dan Ericssons och Caroline Hagströms beskrivning av regeringens jordbrukspolitik. Som socialdemokrat anser jag, i likhet med vad miljö- och jordbruksutskottet tidigare har framhållit, att det är viktigt att det finns ett levande jordbruk i alla delar av Sverige. Utgångspunkten för Sveriges förhandlingar om reformeringen av den gemensamma jordbrukspolitiken är de riktlinjer som riksdagen lade fast efter förslag från regeringen i propositionen om riktlinjer för Sveriges arbete med jordbruks- och livsmedelspolitiken inom Europeiska unionen.

Enligt riksdagens beslut ska Sverige verka för en jordbruks- och livsmedelspolitik inom EU vars övergripande mål ska vara att främja ett brett och varierat utbud av säkra livsmedel till skäliga priser, främja en hållbar jordbruks- och livsmedelsproduktion samt bidra till den globala livsmedelssäkerheten. Enligt beslutet ska jordbruksföretagens och livsmedelsföretagens produktion styras av konsumenternas efterfrågan och vara långsiktigt hållbar både från ekologiska och från ekonomiska utgångspunkter.

Enligt regeringens förslag ska en hållbar jordbruks- och livsmedelsproduktion bl.a. främjas genom en reformering av jordbruks- och livsmedelspolitiken inom EU, särskilt med avseende på ett successivt borttagande av EG:s marknadsordningar och en avveckling av gränsskyddet med hänsyn till internationella åtaganden. Reformerna ska kompletteras med riktade stöd för anpassningsåtgärder som underlättar övergången från generella prisstöd till direktstöd samt möjliggör utveckling av konkurrenskraftiga företag.

Reformeringen av jordbrukspolitiken ska också kompletteras med riktade miljö- och landsbygdsstöd för att bevara och främja den biologiska mångfalden, bevara värdefulla natur- och kulturmiljöer och ett varierat odlingslandskap, minimera miljöbelastningen, beakta behovet av en långsiktig hushållning med naturresurserna samt medverka till landsbygdens utveckling. Genom detta skapas möjligheter för en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig produktion baserad på höga miljökrav och

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

höga etiska krav för djurhållningen. Detta är något helt annat än de två kristdemokraternas beskrivning.

Hur ser då Kristdemokraternas vision av inriktningen av den svenska jordbrukspolitiken ut? Hur vill de stärka jordbrukets konkurrensförmågor? Något alternativ till de socialdemokratiska förslagen om reformering av den gemensamma jordbrukspolitiken presenterar de inte. Här finns inte heller ett ord om att jordbruksföretagens och livsmedelsföretagens produktion ytterst alltid beror på att de lyckas producera det som konsumenterna vill köpa. Konsumenten verkar vara ett nödvändigt ont i den kristdemokratiska jordbrukspolitiken. Konsumenternas uppgift verkar framför allt vara att som skattebetalare betala höjda bidrag till jordbruket.

Utöver att Kristdemokraterna vill höja en lång rad anslag och bidrag är deras enda förslag att sänka skatterna. Kristdemokraterna vill tillsammans med Moderaterna, Folkpartiet och Centerpartiet sänka energiskatten på el och eldningsolja, dieselskatten och avgiften på handelsgödsel.

Flera av dessa skatter har regeringen redan lovat att sänka. Regeringen har vid ett flertal tillfällen lovat att jordbruket ska jämföras med tillverkningsindustrin på skatteområdet. Det betyder att jordbruket fr.o.m. den 1 juli 2000 slipper att betala energiskatt på el och bränslen för uppvärmning och bara behöver betala halv koldioxidskatt på bränslen. Men det räcker inte för de borgerliga partierna. De vill gå ett steg längre. De vill sänka skatterna på diesel och handelsgödsel, dvs. skatter som har stor betydelse i arbetet för ett mer miljövänligt och hållbart svenskt jordbruk.

Fru talman! Jag har ägnat tid åt att beskriva Kristdemokraternas löftepolitik, och den bild som jag har gett stämmer också överens med de förslag som Centerpartiet står för i årets budgetförslag. Man kan säga att dessa två partier tävlar om böndernas gunst i den tron att de ska få mer utrymme i tidningen Land och mer beröm av LRF för att de ensidigt för fram dess särintressen.

Moderata samlingspartiet har lagt fram ett förslag som ligger 9 miljoner kronor under regeringens förslag. Folkpartiet har lagt fram ett förslag som ligger 39 miljoner kronor under regeringens förslag. Detta visar hur enormt långt från varandra de fyra borgerliga partierna ligger. Man kan inte föreställa sig att de skulle kunna föra en gemensam jordbrukspolitik, även om vi i EU har en gemensam jordbrukspolitik. Hur ska det bli i Sverige med så stora skillnader mellan er?

Jag vill slutligen rikta ett stort tack till utskottskansliets personal för att den har arbetat hårt med budgeten och med regeringens skrivelse. Jonas Ringqvist inledde sitt anförande med att framföra ett tack, och jag vill i min tur tacka Jonas Ringqvist, Kjell-Erik Karlsson, Maggi Mikaelsson och Miljöpartiets representant Gudrun Lindvall för alla sena kvällar och nätter som vi har arbetat med att få fram utskottsskrivningarna. Tack för det jobbet!

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 55 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag måste först tacka Inge Carlsson för en alldeles utomordentlig beskrivning av kristdemokraternas budgetalternativ vad

gäller jordbrukspolitiken. Jag hade själv inte tillfälle att så i detalj redogöra för det.

Det handlar vidare inte om särintressen före allmänintressen utan faktiskt om ifall vi ska ha kvar en inhemsk livsmedelsproduktion som är miljömässigt och djurhållningsmässigt bra. Det handlar också om att vi ska ha kvar en levande landsbygd, och för detta är jordbruket och primärproduktionen en förutsättning. Detta kallar Inge Carlsson ett särintresse. Jag trodde att det var i allas vårt intresse att vi kan producera livsmedel här i Sverige och att vi har möjlighet till sysselsättning och boende i hela vårt land.

Vad gäller prioritering i budgeten har kristdemokraterna i sitt samlade budgetalternativ prioriterat lantbruksnäringen för att vi ska kunna klara konkurrensen med omvärlden och för att vi ska kunna ha kvar lantbruksföretagen här i Sverige. Detta har vi ställt mot andra saker men definitivt inte mot vården och omsorgen om våra gamla. Detta vet Inge Carlsson mycket väl och behöver inte insinuera något annat.

När det gäller den gemensamma jordbrukspolitiken har vi den grundsynen att vi vill ha en politik som ger möjlighet att behålla åkermarken runt om i Europa för livsmedelsproduktion och att vi inte ska försämma Sveriges förhandlingsposition. Vi ska reformera EU:s jordbrukspolitik, men det ska ske i takt med omvärlden.

Inge Carlsson svarade inte på min tidigare fråga. Vad tror Inge Carlsson är orsaken till att bönderna i Finland och i Norge är mycket gladare än vad bönderna är i Sverige? Kan inte Inge Carlsson nu ge en signal för att glädja Sveriges bönder inför julfirandet?

Anf. 56 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Skillnaden mellan Norge, Finland och Sverige är väl den att alltfler människor i Sverige blir glada. Och varför blir alltfler glada i vårt land? Jo, därför att vi nu har en regering som har sett till att välfärden återigen kan frodas i vårt land.

Vi har också många glada bönder i det här landet därför att vi har hållit nere räntorna på ett väldigt effektivt sätt. Det finns en väldigt stor framtidstro just nu bland de unga bönderna, och det tycker jag är glädjande. Skillnaden är alltså att här i Sverige är nästan alla glada. Men det är klart att ni fyra olika partier som aldrig kan enas om en jordbrukspolitik, ni kan ju aldrig vara glada.

Varje gång säger Dan Ericsson att han är så glad över att jag på ett bra sätt talar om vad kristdemokraterna vill ha för jordbrukspolitik och vilket samhälle de ska ha. Men jag är faktiskt inte ett dugg glad över att jag ska behöva göra det här varje år.

Jag tycker faktiskt att ni fyra olika borgerliga partier någon gång kan sätta er ner och resonera. Vi socialdemokrater gör ju det med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, och ni kan se vilka fina framgångar vi når. Jag kanske inte riktigt trodde så jättehårt på detta samarbete, eftersom vi kan ha nyanserade skillnader. Men vi har lyckats bra. Så varför kan inte ni försöka? Ni är ju så långt ifrån varandra ni kan komma, och det gäller inte bara jordbruket. Ni är splittrade på område efter område. Gå tillsammans! Försök att hitta varandra så blir också ni lite gladare!

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

Anf. 57 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag hörde förut att Inge Carlsson tyckte att det var väldigt trevligt med de här sena kvällarna och nätterna med representanter för Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Jag har inget emot sena sittningar. Det är inte det som är bekymret. Bekymret är den politik som regeringen faktiskt står för, och som det i dagsläget saknas förutsättningar att komma överens om i och med att den leder till en utarmning av svenskt lantbruk och svensk landsbygd. Det är ju ett faktum, och det vet Inge Carlsson.

I sitt tidigare angrepp talade han också om det här med skatten, att här har regeringen vid ett flertal tillfällen lovat skattesänkningar. Ja, det har man verkligen gjort. Man har lovat det nästan hur många gånger som helst. Och vad får vi nu från den 1 januari? Vi får en skattehöjning. Sedan kompenseras det lite senare med elbeskattningen, men Inge Carlsson vet att det är en liten del i förhållande till de andra delarna, där ni höjer skatten.

Inge Carlsson sade också tidigare att vi tävlade om böndernas gunst. Ja, det kan man inte anklaga Inge Carlson för att göra, det ska ärligt sägas. Inge Carlsson står ju för en politik som definitivt inte skapar förutsättningar för lantbruksföretagen att känna att de har rättvisa och lika konkurrensvillkor och att de kan slåss just på de här rättvisa villkoren. Inge Carlsson, som annars talar om rättvisa: Varför inte på det här området också? Svenska bönder vill inget annat än rättvisa.

Inge Carlsson var inte glad över att få presentera Kristdemokraternas politik, men det står honom fritt att göra det. Jag har inget emot att han gör det nästa år igen. Det är klart att om han genomgår en sinnesförändring kan vi göra upp om en politik som baserar sig på grundtankarna i vår hållning. Då kan vi också sitta på kvällar och nätter och komma överens. Då tror jag att det är fler bönder i Sverige som skulle bli glada.

Anf. 58 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tillhör ju ett parti som inte enbart kan ta hänsyn till *en* grupp i detta samhälle. Därför är det en stor skillnad mellan oss och Kristdemokraterna. Ni ägnar stor tid åt särintresset för jordbrukarna.

Jag tycker att det är lite skrämmande med det samhälle ni vill ha och det sätt på vilket ni tänker finansiera det; genom att skära ned på värden av sjuka och gamla. Det är väl det sättet ni ska finansiera det hela på.

De sena kvällarna berodde ibland på att vi ville träffa Margareta Winberg också. Hon var ofta vid de här tillfällena nere i Bryssel. Men när hon kom ordnade det mesta till sig under trivsamma former. Vi fick också en landgång då och då. Så det var jättebra.

Vi vill som sagt föra en mer rättvis politik. Vi kan alltså inte på det här sättet, med särintressen, hålla på att gödsla för *en* grupp. Vi för en rättvis politik i det här landet, liksom vi gör när det gäller skatter. Vi tycker att det är bättre att sänka skatterna för dem som har låga inkomster.

Driftsöverskottet för jordbrukarna förra året steg till över 4 miljarder kronor. Ni kommer ju ihåg hur det var under era glansdagar, 1991–1994. Då var det inte mer än ungefär 2 miljarder. Vi har alltså fördubblat inkomsterna för en jordbrukarskara som blir mindre och mindre. Det innebär att var och en av dem blir rikare och rikare. Så det går ingen nöd på dem. Ni ska inte behöva tycka synd om dem.

Anf. 59 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Eftersom vi talar om mat kanske man får skämta till det och säga att efter det som Inge Carlsson har anfört kan det konstateras att Carlsson måste ha kåkat sura nypon blandat med taggtråd till frukost i dag. Men det var inte det jag skulle säga.

Carlsson betecknar ju förslaget som väl avvägt. Men hur ser då Inge Carlsson på det förhållandet att svensk landsort tappas människor i dag beroende på att motorn, dvs. jordbruket, inte fungerar? 210 av landets 289 kommuner tappas människor i år igen. Och det är inte första året.

Hur ser Carlsson på det förhållandet att Sveriges konsumenter riskerar att få livsmedel som man egentligen inte vill ha i butikshyllorna, livsmedel som är producerade under former som vi inte accepterar i Sverige?

Hur ser Carlsson på det förhållandet att svensk livsmedelsindustri tappas fart? Därmed tappas en mängd människor sysselsättningen – oftast det också på landsbygden.

Det andra som jag skulle vilja ta upp är det här med arealersättningarna. Nu väljer man att skjuta fram utbetalningarna för en prestation som är utförd år 1. Man väljer att skjuta fram utbetalningarna till år 2. Det innebär att till nästa år riskerar böndernas barn att få sina julklappar efter jul, eftersom pappa och mamma inte har fått betalt för det de har producerat under rätt år.

En tredje sak som jag skulle vilja fråga Carlsson om är om han inte tycker att det är genant när det gäller de EU-valsedlar som vi hade när vi skulle rösta om huruvida vi skulle gå med i den europeiska unionen, att vi inte kan fullfölja det som stod på dem? Vi skrev ju faktiskt på valsedlarna: Jag säger ja eller nej till att gå med i den europeiska unionen i förhållande till det framförhandlade avtalet. Nu har ni brutit detta avtal. Tycker inte Carlsson att detta är genant?

Anf. 60 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! För att börja med det sista var det ju så att det var en borgerlig regering, det är riktigt, som förhandlade fram de här olika förslagen innan vi gick med i EU 1995. När det gäller miljöstöden var det just under *den* femårsperioden som Sverige skulle ha möjlighet att ta hem ett samlat stöd på 2,8 miljarder kronor.

Men glöm inte vad ni lämnade efter er 1994, när vi socialdemokrater fick ta över makten. Det första året var det en brist på 240 miljarder kronor när det gäller skillnaden mellan utgifter och inkomster, och vi fick börja sanera det här.

Då skulle vi väl inte på en gång kunna se över ett miljöstöd där vi tidigare, året innan, hade haft lite över 600 miljoner kronor och helt plötsligt hitta på ett nytt stöd och ta hem alla pengar på en gång. Tanken var att vi successivt skulle bygga upp det här, något som vi också gjorde. Det fanns möjlighet att utnyttja hela systemet, alla dessa pengar, förra året. Men inte ens då hann man så att säga med att ta hem alla pengar. Det är en förklaring.

Så till det här att bönderna nästa år inte skulle kunna köpa en julklapp för att pengarna kanske kommer den 1 januari i stället för året innan, den 29 december. Det håller liksom inte. Det är klart att jag tycker att det hade varit jättebra om man kunnat betala ut det här stödet. Då hade ju

Prot.

1999/2000:43

9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

staten fått in en massa skatteinkomster. Bönderna har ju stora inkomster att betala skatt på. Har de fått de här miljarderna under nästkommande år har alltså staten tjänat en massa pengar på att få in kanske 20 % eller något liknande i skatteintäkter.

Sedan delar jag Eskil Erlandssons åsikt om och rädsla – eller kanske inte precis rädsla – för att det är så många kommuner som krymper i det här landet. Han nämnde 201. I Östergötland kan jag ge bilden att det bara är Linköping och Söderköping som växer. Norrköping och Finspång växer inte alls. Men det nya landsbygdsprogrammet kommer ju att innebära att vi stärker landsbygden.

Anf. 61 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Om Inge Carlsson delar min rädsla för befolkningsutvecklingen på landsorten, skulle Inge Carlsson kunna anta de förslag vi står för. De ger möjligheter för landsorten, möjligheter som verkligen behövs för att det som både Carlsson och jag är rädd för inte ska inträffa.

Arealersättningarna är inte så förenklade som det framhålls i kammaren i dag. Det finns en mängd företag som bygger på aktiebolag som form för driften. Varje aktiebolag måste lämna ifrån sig ett årsbokslut enligt lag som är stiftad här. Det bygger på att bolaget har fått eller inte har fått intäkter. I annat fall måste någon sända ut en skuldförbindelse. Det tror jag inte att Carlsson eller regeringen är beredda att göra.

För vissa företagare kommer det att bli uppenbara problem att få ihop bokslutet. Man riskerar att få upprätta en kontrollbalansräkning eller rentav avveckla bolaget. Det bidrar till att utarma den landsort som både Carlsson och jag är rädda om.

Anf. 62 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det hade varit bra om det hade varit möjligt att betala ut detta nästa år. Jag förstår att det finns ett antal mindre företag som kommer att få vissa problem. Jag tror inte att de för den skull kommer att gå under.

Socialdemokraterna är det största landsbygdspartiet i det här sammanhanget. Vi för en rättvis politik. Vi kan inte bara se till dem som bor på landsbygden, utan man måste se en helhet i det hela. Jag hävdar att landsbygdsprogrammet – som nu gör en vända i EU – och de möjligheter som finns fram till 2006 innebär att det kommer att bli stora förstärkningar i landsbygden.

Eskil Erlandsson tycker att jordbruket är motorn. Det är en motor, men det är mycket annat som måste till för att stärka och ha en levande landsbygd. Det är ett motto vi jobbar för. Vi är det största partiet, och vi är angelägna i denna fråga.

Anf. 63 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Inge Carlsson tog upp frågan om vem som förhandlade fram det första miljöprogrammet med EU i debatten. Det var en borgerlig regering. Men programmet trädde aldrig i kraft, därför att den socialdemokratiska regeringen ändrade så mycket i programmet. Vi fick komplikationer, förseningar och problem. Det ledde till att programmet inte blev fullt utnyttjat under den första perioden.

Inge Carlsson sade någonting intressant om att det skulle ge skatteintäkter för staten om man utnyttjar EU-programmet. Det är alldeles uppenbart med den skattepolitik ni bedriver. Varför har ni inte insett det innan? Det är bråttom att utnyttja pengarna. Vi får kanske se en förändring framöver.

Inge Carlsson har bekymrat sig för hur vi ska klara en borgerlig regeringsbildning i framtiden. Jag tycker inte att Inge Carlsson ska ta sig för bröstet för mycket, för ni har väl vissa problem med den konstellation ni har? Ni är i minoritet, och det är inte alldeles bekymmersfritt. Vi ska nog klara den uppgiften om vi får chansen, Inge Carlsson.

Jag vill gärna ställa några frågor till Inge Carlsson. Han tog upp frågan om kartavgiften. Jag kan bara konstatera att Inge Carlsson tycker att det är riktigt att utmana EG-rätten genom att ta ut kartavgifter som är att betrakta som en ansökningsavgift och som enligt denna EG-rätt inte får tas ut.

Anf. 64 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller kartavgiften är det flera länder som har samma system som Sverige. Jag tycker att det är ganska rimligt att de bönder som ska ha stöd och som ska lämna in kartorna också står för den kartavgiften. Jag som skattebetalare ska väl inte behöva betala en kartavgift för en jordbrukare för att han ska få en massa pengar från EU och svenska staten? Det är naturligt att de ska stå för avgiften själva.

Herr Eriksson säger att de inte kommer att ha några problem att bilda en borgerliga regering. Det är ganska skoj att höra. Jag tror ändå att ni måste börja anstränga er. Vi ser på miljöområdet, vi ser på jordbruksområdet, vi ser på nästan alla områden att det finns en enorm skillnad. Moderaterna lägger sig med 9 miljoner kronor under regeringens förslag när det gäller jordbruksnäringen. Ni ska ta 5 miljoner kronor på Jordbruksverket. Det gör ni varje år. Om jag hörde rätt i Erikssons första framställning sade han att ni ska ta 4 miljoner kronor från lantbruksuniversitetet. Jag tror att det var en felaktighet. Det blir 9 miljoner kronor. Ni är mer överens med oss i frågorna än vad ni är med kd och Centern. Det är väl bara att erkänna att ni är splittrade!

Anf. 65 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Inge Carlsson är fortsatt bekymrad över våra samarbetsproblem inom borgerligheten. Vi ligger nära varandra i de flesta huvudfrågorna. Sedan finns det alltid detaljer som skiljer oss åt.

Inge Carlsson tog upp de ekonomiska redovisningarna. Jag vill bara konstatera att vi är sparsamma inom moderaterna. Vi vill använda de pengar som finns inom ramarna på ett annorlunda sätt än vad socialdemokraterna i flera fall vill göra – och det leder till en bättre situation.

Den stora frågan som skiljer oss åt gäller skattebelastningen och den snedvridna konkurrensen. De frågorna behandlas inte i vårt utskott. Där finns betydande skillnader, och de har betydelse för konkurrensnedvridningen. Den vill vi eliminera, och det är nödvändigt om vi ska få en livskraftig livsmedelsproduktion i landet och bevara den sysselsättning som vi trots allt har inom jordbruket och livsmedelsindustrin.

Jag har en fråga som jag inte hann med. Vi anser att det är viktigt att ge miljöersättningar till avbrottsgrödor för att stimulera inte minst olje-

växtodlingen. Jag har en känsla av att Inge Carlsson har fått många propåer om just färan för den svenska oljeväxtodlingen. Varför kan ni inte tänka er att stimulera ersättningen för avbrottsgrödor och därigenom hjälpa till att rädda den framtida svenska oljeväxtodlingen? Det har också betydelse för binäringen, som i dag är halverad i Sverige. Det är också en miljövänlig faktor att vi har en stark binäring i Sverige.

Anf. 66 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet liksom Moderata samlingspartiet har inte mer pengar. Ni har dessutom mindre pengar. Nya grödor kostar pengar – om det är oljeväxter, senap eller vad det är.

Ingvar Eriksson säger att det som skiljer oss mest åt är skatterna. Det kan nog vara så när det gäller det stora skattepaketet. Jag tror inte att Moderata samlingspartiet har dessa skattesänkningar främst, utan ni vill sänka förmögenhets- och aktieskatten.

Nu går regeringen bönderna till viljes genom att sänka energiskatten den 1 juli nästa år. Det kommer att stärka inkomsterna för jordbrukarna med 330–340 miljoner kronor. Enligt utredningen var det 360 miljoner kronor. Där är vi på rätt väg.

Vi har, tillsammans med de partier vi jobbar med, en helt annan syn på de andra skatterna med så stor miljöpåverkan. De är så miljöförstörande, och därför är det viktigt att ha avgifter och skatter på dem. Där kommer vi nog alltid att skilja oss åt.

Eftersom jag inte tror att ni har någon möjlighet att enas om den totala jordbrukspolitiken tror jag heller inte att ni kommer att få någon möjlighet att regera på de andra områdena.

Anf. 67 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det har varit en intressant stund att sitta här i kammaren, men inte särskilt rolig förrän nu på slutet. Det är möjligen ett svar på Dan Ericssons fråga om varför bönderna inte är glada i Sverige. Är det den nivån på Dan Ericssons möten som det har varit här i kammaren förstår jag att bönderna inte är glada, för det har varit tråkigt här. Det har varit ”för lite”, ”för sent”, ”för dåligt”, osv. Är det så man förmedlar ett politiskt budskap ute på ett möte – vem blir glad då? Ingen blir glad, inte ens bönderna.

Man skulle kunna säga saken på ett annat vis nu när vi debatterar detta århundrades sista jordbruksbudget och dessutom är i färd med att anta ett landsbygdsprogram. Man skulle faktiskt kunna se de positiva delar som finns i detta. Man skulle kunna se, om man vill se det, det utrymme som nu har skapats. På grund av en tidigare förd restriktiv politik har det nu skapats ett utrymme som gör att vi kan lösa en del av de problem som har präglat flera års debatt – en tråkig och trist debatt som har handlat om ryggsäcken – genom att sänka elskatten och skatten på eldningsolja.

Man skulle, om man vill se det, också kunna konstatera att det landsbygdsprogram som det finns en majoritet för i riksdagen betyder 3,6 miljarder per år eller 23–24 miljarder för perioden. Det är alltså det som går ut i landsbygdsprogrammets finansiella del. Det är lika mycket som studiebidraget till högskolestuderande. Det är knappt fyra gånger så

mycket som vi lägger ned på bostadsbidraget för pensionärer, och det är drygt dubbelt så mycket som den allmänna miljö- och naturvården har i sitt anslag. Så förfärligt dåligt och så förfärligt lite tycker jag nog ändå inte att det är.

Till detta kommer de andra stöden – direktstödet, stöd till intervention och exportstöden. Det är ganska stora summor som går ut till 87 000 bönder i Sverige, som sammantaget ger i snitt 200 000 i stöd, ersättning, bidrag eller vad vi nu vill kalla det per jordbruksföretag och år. Det är inte särskilt dåligt, menar jag. Jag behöver inte göra ytterligare jämförelser. Vi satsar alltså ordentligt i Sverige. Jordbruket kan känna sig prioriterat i denna budget.

Men det är klart att det hade varit roligt att kunna säga att det inte räcker och att vi satsar lite till om vi hade haft de pengarna eller fått mer pengar från EU. Men då måste vi också bekänna att vi är européer, som någon någon gång sade, och inse att syftet med Agenda 2000-arbetet bl.a. var att ta ned nivån vad gäller det europeiska jordbruket. Men se, den debatten tar vi aldrig här i kammaren. Det är bara Folkpartiet som då och då glädjande nog lyfter upp den, och så också i dag.

Vi har väl ett ansvar för helheten och inte bara för vårt land och våra svenska bönder? Vi har ju ett ansvar för någonting som är större och som jag också tycker är ganska spännande om vi väljer att se det, nämligen att vi nu står inför en utvidgning av den europeiska unionen, där det finns så många bönder. Det finns 2 miljoner i Polen, bara. Jag besökte dem för några veckor sedan. De säger så här: Ja, visst vill vi gå med i EU. Det är 2 miljoner bönder. Men, säger de, vi vill inte gå med om vi inte kommer in på exakt samma villkor som de nuvarande bönderna inom EU har.

Vad svarar ni då, ni som inte vill förändra den europeiska jordbrukspolitiken och vill ha ännu mer pengar från EU till det svenska jordbruket? Vad svarar ni de polska bönderna när de frågar oss så?

Det är självklart på det viset att den ekvationen inte går ihop. Ni tar aldrig diskussionen. Den överlämnar ni till någon annan – dvs. till regeringen och till mig – att ta. Jag var tvungen att svara de polska bönderna att det finns ett stort motstånd inom EU mot att förändra nuvarande jordbrukspolitik. Jag sade inte att det motståndet också fanns bland vissa partier i Sveriges riksdag. Det var jag för snäll mot er för att säga.

Men sanningen är att det går alldeles för långsamt. Sanningen är att vi måste se till konsekvenserna om vi ska ha trovärdighet i debatten om utvidgningen. Konsekvenserna är en förändrad jordbrukspolitik, att vi betalar mer i avgift till EU eller att de polska bönderna inte kommer in på samma villkor som de nuvarande. Det sista är väl det troligaste. Men det kan bara ske under en övergångstid, och någon gång måste bönder inom det som blir det nya EU jämsställas.

Svara gärna vad ni hade sagt om ni hade varit jordbruksministrar och suttit i Polen och fått denna fråga. Den är inte enkel att besvara, och det var inget glatt budskap för de bönderna som jag hade att förmedla. Men jag tycker att vi måste våga, och vi måste vara mogna att ta också den diskussionen och besvara de frågorna. Det gäller inte bara gentemot de polska bönderna utan också inför oss själva och inför våra väljare, inklusive de svenska bönderna. Det är en konflikt som vi står inför, som vi diskuterar alldeles för lite.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

Vågar vi ta den debatten ser vi också att framtiden i EU och den framtida jordbrukspolitiken är någonting annat och någonting mer än den stöddebatt som vi för år efter år i denna fråga, som handlar om ”för sent”, ”för lite” och ”för dåligt”.

Varför kan ni inte vända på det? Varför kan ni inte i stället hävda det svenska jordbruket, se den friska maten som produceras av svenska bönder, se och propagera för den goda djuromsorgen, se och utveckla de öppna landskapen och fråga er själva och omvärlden hur dessa faktorer kan utgöra en konkurrensfördel på en allt öppnare marknad? Oavsett om ni spjärnar emot eller inte kommer det en öppnare marknad, även om det går sakta.

Hur kan vi – ni och jag och andra – medverka till ett annat klimat i debatten än det som vi har haft under ett par års tid? Vilken signal ger det till en näring när man säger ”för lite”, ”för sent” och ”för dåligt”? Hur skulle det vara att vara bonde och alltid få höra att det är väldigt dåligt i Sverige, att det är alldeles för lite pengar, att de kommer alldeles för sent och att det är alldeles för krångligt? Det är klart att det inte skapar någon framtidstro. Ni bidrar till att inte skapa en framtidstro i en näring som kan ha en framtid om vi tillsammans arbetar för det.

Dessbättre tror jag att vissa jordbrukstidningar nu tycks inse detta och försöker vända på kuttingen. Jag kan t.ex. hänvisa till en ledare i ATL för några veckor sedan som tog upp just detta, dvs. att vi inte får fortsätta med denna destruktiva debatt. Vi kan inte göra det för jordbrukets skull, därför att debatten en dag blir sanning.

Jag ska också kommentera lite grann av det som har sagts här. Det var naturligtvis Dan Ericsson som jag apostroferade när jag sade att allt är för sent, för lite, för dåligt och för sjabbligt. Han pratade om många andra saker. Han talade om att miljöprogrammet skulle komma till riksdagen. Han ville tydligen vara med. Det går inte bara att vara med på ett miljöprogram, utan då får man också ta ansvar för helheten, dvs. också de ekonomiska ramarna. Det finns det ingen vilja till.

Sedan vill jag också säga att det som har hänt efter EU-medlemskapet – det är många och ibland konstiga saker på jordbrukets område – bl.a. är det som vi har jobbat med under hösten på Jordbruksdepartementet, nämligen konstruktionen av detta mycket detaljerade miljöprogram som vi nu har gått ned till Bryssel med och som jag vet har redovisats för er i jordbruksutskottet. Vi har arbetat tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet i vissa delar.

Att tro att det skulle komma till riksdagen är inte realistiskt. Den typ av detaljeringsnivå som vi nu ägnar oss åt i regeringen är någonting som tidigare låg på verken. Inte ens tidigare fanns det i riksdagen, utan detta gjordes av våra verk och myndigheter. Man får komma ihåg att arbetet har förändrats oerhört. Det som tidigare låg på riksdagen beslutas nu till stora delar av mig i Bryssel och konfirmeras eller godtas – eller vad man nu ska säga – av EU-nämnden. Det som tidigare låg på verken beslutar vi nu i regeringen. Det är lite grann av omvända världar. Det var det som en del av oss tyckte var fel inför diskussionen om EU-medlemskapet.

Växthuset är en fråga som är löst. Man får samma ersättning som för icke-växthus. Vägarna gör så att säga ingen skillnad.

Ingvar Eriksson tog upp ett par saker som är värda att kommentera. Han tar upp utbetalningarna. Jag kan bara hänvisa till vad Inge Carlsson

har sagt. Det är klart att vi hade önskat att det hade kunnat bli innan nyåret, men nu blir det efter. Det går inte av praktiska skäl att göra det dagen efter. Men det är klart att pengarna ska ut så fort det bara är möjligt.

Ni ligger under regeringens budget. Bl.a. vill ni dra ned på byråkratin på Jordbruksverket. Det är fler som vill det. Bl.a. har Folkpartiet ett årligen återkommande krav på detta. Folkpartiet, som i övrigt tycker jag har en sansad, hyfsad och bra politik på jordbruksområdet, måste här ha drabbats av någonting som inte är verklighetsförankrat. EU-medlemskapet har ju medfört en fruktansvärt stor byråkrati inom jordbrukets område. Det är fullständigt utsiktslöst med en neddragning. Jag talade i går med Eva Eriksson, som är er representant i Jordbruksverkets styrelse. Jag ska inte referera vad hon sade, men hon vet att det är omöjligt att göra en sådan neddragning. Vi står inför precis det motsatta. Vi försöker hitta nya pengar så att vi ska klara det nya miljöprogrammet. Där tycker jag att ni ska tänka om på lite olika håll, inte minst Folkpartiet som föreslår den största neddragningen av de borgerliga partierna.

Sedan återkommer Ingvar Eriksson till likvärdiga villkor. Den debatten känns gammal och trött. Återigen: Likvärdiga villkor kommer vi aldrig att nå inom EU om vi inte har exakt harmoniserade system, exakt likadana skattesystem, likadana system för bekämpning av olika ogräs och annat, likadana system för djurskydd och byggnader för djur, osv. Det är många av oss, kanske de flesta, som fortfarande ändå vill ha en viss nationell frihet i de här sakerna. Därför kan vi inte hävda likvärdiga villkor, utan det kommer att vara variationer.

Nu kommer t.ex. danskarna att lägga på pengar, belasta jordbruket i Danmark. Jag undrar om ni säger likadant då, att ni vill likna dem. Det tror jag inte, utan ni hittar något annat land där det är lite bättre enligt ert sätt att se det. Så försöker ni plocka russen ur kakan, men det är enligt mitt sätt att se inte möjligt att göra så.

Vi har nu förstärkt jordbruket med ungefär 300 miljoner, och det är en bra förstärkning för en förhållandevis liten grupp i Sverige.

Ingvar Eriksson talar också om det generella vallstödet. Det ska vara en översyn år 2002. Det generella vallstödet ska ju betalas ut t.o.m. år 2002. Vi får väl se vad som händer då. Jag ger inga löften. Till skillnad från det program som den borgerliga regeringen upprättade till 1994 menar jag att ett miljöprogram inte ska vara ett allmänt inkomststödprogram, utan ett miljöprogram ska vara ett program som tar sikte på de miljöproblem som finns och som innebär att man försöker lösa dem. Är det så att nuvarande miljöprogram blir bra och utnyttjas på ett bra sätt, är det så att vi får mer pengar – och det får vi genom en indexuppräkning – och kan påvisa att vallstödet är bra för miljön, då får vi ta det under övervägande. Men det är ingen självklarhet att det ska fortsätta att vara ett generellt vallstöd. Vi har nu i stället tittat på de specifika problemen: växtnärläckage, fånggrödor, skyddszoner osv. De fångar upp de problem som vi vet finns.

Ingvar Eriksson hävdar att det är byråkratiskt och krångligt. Javisst, det är det. Men jordbrukspolitiken är byråkratisk och krånglig. Vi har fått göra vårt yttersta för att göra den lite mindre byråkratisk och krånglig genom att reducera antalet program t.ex. inom miljöprogrammet.

Jag ska bara referera lite till vad som tidigare talare sagt. Det sades att REKO-stödet var ett så lyckat program. Vari bestod den lyckan? Ja,

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

möjligen på en del ställen i Skåne, men sett som helhet över landet var det ett misslyckat program. Det tror jag att ni håller med mig om när ni tittar på statistiken.

Sedan vill man ha ersättning för avbrottsgrödor. Jag tycker att ett bra jordbruk har avbrottsgrödor. Det ingår i växtföljden, och avbrottsgrödor ska man ha utan att få någon särskild ersättning för dem.

Vi har haft en diskussion om den ekologiska odlingen. Det ska vara en del i mångfalden, sägs det. Man är rädd för en överproduktion. Men vad säger man om den överproduktion som redan pågår inom den konventionella produktionen? Den är ju massiv och ett av de stora problemen för EU men framför allt för Baltikum och tredje världen. Vi dumpar detta överskott på deras marknader och förstör därmed deras möjligheter till en utveckling. Då är det inte fråga om att det är marknaden som ska styra. Här har man drabbats av något marknadsekonomiskt tänkande, och det är väl bra men jag tror att det fortfarande behövs ett kraftfullt stöd till den ekologiska odlingen för att nå de nya mål som vi har satt upp. Det är som det också sagts, att det mesta av pengarna går till den konventionella odlingen, som man vill värna.

Eskil Erlandsson var intressant att lyssna till. Jag undrar hur det är med minnet. Han säger att regeringen sviker bönderna och konsumenterna. Regeringens passivitet och det att vi inte lyssnade på Centerpartiet har gjort att vi har missat en massa pengar. Men snälla Eskil Erlandsson, det var precis till Centerpartiet vi lyssnade. Har han glömt det? Jag tittar i boken och ser att han kom in 1994, så han var med under den perioden. Det var er vi samarbetade med när vi gjorde i ordning de här programmen och höjde nivån för miljöstöden. Att vi inte tillsammans – Centern och Socialdemokraterna – tyckte att vi kunde höja nivån ännu mer var det som låg oss i fatet i den historiska tillbakablick som kommissionen gjorde när den fastställde den nya summan. Så vi lyssnade faktiskt på er. Här ser vi nu resultatet.

Jag tycker att Eskil Erlandsson inte ska uttrycka sig riktigt så, att Sveriges bönder får lida. Det slår ju tillbaka på honom och på Centerpartiet.

Jordbruket ska vara en tillgång i den ekologiska omställningen. Jag hävdar att den är det i Sverige. Vi ligger väl framme, och med det här programmet blir vi ännu mera inriktade mot att finna miljöproblemen och lösa dem.

Eskil Erlandsson är oroad över den svenska maten, som trängs ut, som han säger, från hyllorna i affärerna. Utländsk mat kommer in. Det är möjligen så att konsumenterna ska ha ett val. Det är också möjligen så att det var en av medlemskapets, tyckte vissa, stora fördelar att varor, tjänster, kapital och personer skulle kunna röra sig fritt. I kategorin varor ingår också mat. Det gör att vi numera hittar utländsk mat på våra hyllor, och det är många som tycker om det.

Jag tycker att det är viktigt att konsumenten har ett verkligt val och vet vad man väljer emellan. Därför finns det också i budgeten det här året för första gången 20 miljoner och de kommande två åren lika mycket, 60 miljoner totalt, för insatser för konsumenterna så att konsumenterna ska veta att den svenska grisen har en knorr på svansen och har en svans. Varför har den den? Jo, det beror på vårt djurskydd. När konsumenten vet det är det upp till honom eller henne att välja det man vill ha.

Jag har redan kommenterat det som Harald Nordlund sade. Jag vill bara återigen säga att det inte är möjligt att spara på Jordbruksverket. Ta pengarna någon annanstans om ni måste ta bort dem, men inte därifrån!

Jag har också kommenterat detta med östutvidgningen. Jag tycker att det är roligt att någon vågar ta upp den diskussionen, att någon ser helheten och långsiktigheten. Det uppskattar jag väldigt mycket. Jag önskar att fler gjorde det och inte bara utgick från det snäva svenska perspektivet.

Frågan om alkoholen har också tagits upp, och jag antar att det är vinproduktionen som avses. Det är en fråga som Sverige tar upp då och då när det förs sådana debatter, dock utan någon större förståelse från de andra länderna. Man ser inte alls på vin som vi gör i Sverige, utan man ser på vin ungefär som man ser på mjölk, och kan man få stöd för mjölkproduktion, då kan man få stöd för vinproduktion, det är den gängse synen som jag tyvärr möter.

Det finns en annan produktion som jag i dagarna håller på att arbeta med, och det är tobaksodlingen som också är förödande. Jag för en dialog med kommissionen om att det är en viss procentsats av de pengar som betalas ut till tobaksodlarna som är avsatta för forskning och upplysning om tobakens skadeverkningar. Men dessa pengar har inte betalats ut, så där håller jag på och undersöker hur man kan få loss pengar för att kunna upplysa om denna skadliga produkt.

När det gäller miljömålen sägs det i Cardiffprocessen att man ska sätta upp miljömål för de olika områdena. Men i fråga om jordbruket tror jag att det är viktigare att få in miljöaspekterna konkret i den gemensamma jordbrukspolitiken än att få detaljerade miljömål. Exempel på vad som är viktigt är handlingsprogram för bekämpningsmedel, aktionsplan för biologisk mångfald, en utvärdering av CAP:s miljökonsekvenser inför nästa reformarbete. Det är sådant som vi arbetar med.

Anf. 68 TALMANNEN:

Jag vill påminna om att jordbruksministern hade anmält sig för tio minuter, och nu har hon använt sig av 22 minuter.

Anf. 69 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Jordbruksministern försöker lägga ansvaret för hur verkligheten ser ut i jordbruksnäringen och för hur stämningläget är på oppositionen. Jag tycker att det är fel att på det sättet försöka fly undan sitt ansvar. Regeringen har ledningen över hela landet, och då är det också den som ansvarar för den samlade jordbrukspolitiken.

Jag behöver inte säga någonting när jag är ute och träffar bönder. Det är de själva som vill tala om hur verkligheten ser ut, hur deras kalkyler för gårdarna ser ut och vilka felaktigheter som de anser finns i den förda politiken.

Min uppgift är också att försöka ingjuta mod och framtidstro, men vad det handlar om är att man borde lägga om politiken så att bönderna får känna signalen från regeringen att den uppskattar landets lantbrukares insatser, att vi har en miljömedveten jordbruksnäring som satsar på djurskydd. Regeringen borde förstärka detta för att se till att vi kan behålla den svenska livsmedelsproduktionen.

I dag uppfattar man ingen sådan signal. Men regeringen kanske ser detta samband genom den förda politiken. I Finland och Norge backar regeringarna upp näringen, stöttar den och ger den en rättvis chans. I Sverige har man inte samma politik. Det är kanske därför som lantbrukarna inte är lika glada här som de är i de andra länderna.

Det är klart att jag vill vara med och utforma miljöprogrammen. Jag sitter i opposition och har då inte möjlighet att vara det. Jag hade nyss en debatt med Inge Carlsson. Det är klart att jag kan ställa upp på kvällar och nätter om vi är överens om huvuddragen för ett bra program. Men vi som är folkvalda har ingen möjlighet att delta i detta arbete, fast vi kommer ju senare att få ta ansvar för alla brister.

Sedan blir vi lite oroliga när ministern säger att man ska öka administrationen för det nya miljöprogrammet och att det då behövs mera pengar. Kommer det att bli lika krångligt som det nuvarande? Ett av syftena var ju att det skulle bli ett förenklat program.

Anf. 70 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag flyr inget ansvar. Jag tar ansvar för det som står i budgeten och i propositionen. Jag tar också ansvar för det program för landsbygdens utveckling som riksdagen nu har att ta ställning till.

Vad jag menar är att det har varit signaler under flera år – under de senaste tio åren, kan man nog säga – om att det alltid är synd om bönderna, att de mår dåligt, att de får för lite och att allting kommer för sent. Till sist blir detta en självuppfyllande profetia, och det påverkar bönderna i negativ riktning.

Signalen borde i stället vara att nu satsar vi 3,6 miljarder per år i detta program och 300 miljoner på sänkta skatter. Men det hör man aldrig, utan när det här har kommit så är det alltid någonting nytt som man vill ha, annars går jordbruket under.

Beträffande miljöprogrammet var ni inte med och utformade något program tidigare. Det gjordes på Jordbruksverket. Det är en nyordning nu som gör att det är regeringen som gör det. Då har vi valt att diskutera miljöprogrammet med våra samarbetspartier, men kristdemokraterna har aldrig varit med i den här typen av jobb, inte heller innan vi gick med i EU.

Det är klart att det i ett inledningsskede behövs mycket mer pengar till miljöprogrammet, eftersom det är ett nytt stort dataprogram som ska sjasättas.

Anf. 71 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Det som ministern avslutade med innebär ändå att det känns lite oroligt. Vi noterade det också i utskottsbetänkandet att ett av syftena var att det skulle bli ett renodlat system som var enklare att administrera och som ger möjlighet för landets lantbrukare att använda sig av det. Ett av bekymren var ju att man tyckte att det var för krångligt. Till sist var det inte ens lönt att försöka anstränga sig för att få ut dessa ersättningar. Så får det inte bli igen.

Jag tycker ändå att det är lite alarmerande att ministern ska göra alla ansträngningar som går för att försöka se till att det hela inte blir försenat och att det inte blir problem med administrationen. Det skulle också ge signalen att detta inte är en bra politik.

Återigen angående stämmingsläget bland landets lantbrukare: Självklart ska vi försöka att lyfta fram det som är positivt. Vi har ett bra koncept för svenska livsmedelsprodukter: miljömässigt och djurskyddsmässigt bra produkter. Men då måste man också få chans att komma ut på en exportmarknad och chans att producera livsmedel hemma i Sverige.

Jag undrar om ministern har ett bra svar på frågan: Hur kommer det sig att vi nu tappar ett antal lantbruk varje dag – dessvärre mindre lantbruk? De som avgår från näringen känner ju inte denna framtidstro. Varför kan inte ministern nu i dessa sista skälvande dagar av detta årtusende försöka att ge lite nytt mod och inspiration genom att lägga fram ytterligare förslag som kan möjliggöra ett bibehållande av jordbruksproduktionen med de kvalitetskrav som vi har? Det är detta som näringen och de enskilda lantbrukarna behöver nu.

Anf. 72 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det nya regelverket blir enklare för bönderna. Det blir färre program, och därmed blir det enklare att administrera när programmet är utbyggt. Men nu är det i inledningsskedet. Det ska sjösättas ett nytt program. Det kostar pengar, personal och tid. Men för bönderna blir det enklare, och det var det som var syftet från min sida och – som jag har förstått det – från Dan Ericssons sida.

Vi satsar 10 miljoner på exportmarknaden, det har näringsministern utlovat. Det ska användas för att saluföra svensk mat i andra länder och detta sker med en viss framgång. Jag deltar själv i olika typer av mässor och annat.

Beträffande tappade lantbruk, hur är det i Finland? Läggs det möjligtvis ned några lantbruk där? Svaret är ja, och det går rasande fort.

Anf. 73 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! I mitt anförande yrkade jag bifall till reservationerna 9 och 33. Reservation 33 ska bytas ut mot reservation 23. Visserligen gör jag Eskil Erlandsson ledsen, men så ska det vara.

Folkpartiets uppfattning är att man kan minska på byråkratin. För mig i opposition är det omöjligt att utan grundliga utredningar ange det exakta beloppet. Men vi har angett en nivå för vad vi tycker att man ska åstadkomma.

Det var mycket i ministrerns anförande som jag gillade. Det är viktigt att vi debatterar inriktningen och långsiktigheten, något som vi debatterar på tok för lite i den här kammaren. Här handlar det mera om de nära och små frågorna som i och för sig är betydelsefulla, men de löser inte de långsiktiga problemen.

När det gäller konkurrenskraften är det inte genom sänkta miljöskatter som vi ska åstadkomma den, utan svenskt jordbruks konkurrenskraft består av kompetens, kvalitet och miljöanpassning.

Jag vill ställa en fråga, fru talman, till miljöministern. Ett stort problem är kompetensfrågorna på lång sikt och möjligheten att nyrekrytera till jordbruket. Vilka åtgärder anser ministern krävs från politiskt håll – jag ser inte särskilt mycket av dem – för att öka kompetensen och för att åter locka unga människor till detta yrke? Nu flyr unga människor från detta yrke, vilket är ett av de största problem som vi står inför när det gäller svenskt jordbruk.

Anf. 74 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Så länge vi har det nuvarande jordbrukspolitiska systemet, och det tror jag att vi får leva med rätt länge, måste detta ha ett regelverk. Detta regelverk måste skötas av någon, och det måste också kontrolleras.

Vi har ju sett de olika skandaler som har skett, som till slut ledde till att kommissionen tvingades att avgå. Det som kom fram var kanske lite perifert, men det stora ligger ju på jordbrukets område. Det som blev fel i arbetet med pengarna – jag vill inte säga att det var medvetet, för det kan ha varit både medvetet och omedvetet – ligger ju på jordbrukets område. Det är därför som kontrollen skärps. Det drabbar också Sverige, även om vi kanske tycker att vi sköter oss. Men vi får också öka vår byråkrati för att kunna ha en skarpare kontroll. Är det så att det blir fel, drabbas vi därmed av sanktioner och stora kostnader.

Dessvärre är nog mitt besked att de 50 miljonerna är omöjliga att dra in, i varje fall om man ska dra in dem från Jordbruksverket.

Kompetensfrågorna är väldigt viktiga. Det finns i landsbygdsutvecklingsprogrammet en del som heter kompetensutveckling. Det finns också utvecklat i det program som har skickats ned till Bryssel. Därutöver vet vi att Folkpartiet i sin motion och i sin reservation vill att lantbruksskolorna ska omvandlas till någon typ av företagskolor. Det ligger säkert många goda tankar i det, för de gamla lantbruksskolorna behöver göras om. Men nu ska vi också komma ihåg att på många håll har de gjorts om till naturbruksgymnasier. Det är också en god tanke i det. Men detta ligger utanför mitt kompetensområde, så jag kanske inte ska uttala mig mer om det.

Anf. 75 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Det ligger inom vårt område att driva på i de här frågorna. Det här gäller inte bara lantbruksskolorna och gymnasienivån utan också den högre utbildningen. Jag tycker att det är viktigt att jordbruksministern för samtal med både skolministern och utbildningsministern för att åstadkomma den här typen av utbildning. Ska vi kunna klara konkurrensen i framtiden, måste vi börja satsa på den här typen av utbildning nu.

Anf. 76 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag delar helt den uppfattningen. Till det kan man lägga att det också är viktigt att vårt eget universitet, SLU, skapar den här goda profilen som inriktar sig på miljö- men också på landsbygdsutveckling. Enligt vad jag förstår är man i full färd med att göra det.

Anf. 77 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Margareta Winberg bekymrar sig för ryggsäcksdebatten. Hon säger att den är gammal och att den är trött. Men, Margareta Winberg, vi har väl aldrig haft någon trött debatt om dessa frågor?

Det är bra, det erkänner jag, att regeringen nu äntligen efter två års debatt har börjat att ta i den här ryggsäcken. Frågan är bara hur man ska gå vidare, för den debatten kommer jordbruksministern inte att bli fri från, det lovar jag. Men det behöver inte bli en trött debatt, utan jag hoppas att den kan vara konstruktiv.

Glöm inte att det är ett lönsamt jordbruk som ger de bästa effekterna både för konsumenterna och för landet, inte minst för bönderna. Det råder inga motsatsförhållanden där. Det är mot den bakgrunden viktigt att vi ser verkligheten bakom de problem som trots allt är relevanta i dagens jordbruks- och livsmedelsproduktion.

Sedan tog jordbruksministern upp ansvaret att gå vidare i EU. Vi delar den uppfattningen, och jordbruksministern vet att vi faktiskt prioriterar östutvidgningen. Vi är också angelägna om att få en konstruktiv och saklig debatt om hur man ska kunna lösa de problem som onekligen kommer att finnas när vi går in i en större europeisk gemenskap.

Hur kan vi gemensamt verka för ett bättre debattklimat? frågar jordbruksministern. Ån en gång: Vi får se verkligheten som den är. Då tror jag att vi kan få en bättre gemensam debatt.

Till sist vill jag ställa en fråga. Det är uppenbart, jordbruksministern, att vi bör föra en fördjupad och bredare debatt om miljöskatterna och dess relevans till miljön. Är jordbruksministern beredd att medverka till en sådan?

Anf. 78 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det som känns tröttsamt är att det aldrig handlar om något annat än om ryggsäcken, bördorna, stöden, mer och dåligt – just de signalord som leder så fel. Det handlar väldigt sällan om marknad, matvanor, konsumenternas val, matpriser osv. Jag skulle önska en sådan debatt. Vart vill vi? Hur ser vårt svenska jordbruk ut om tio år? Hur kan vi mota den koncentration som vi nu ser i Sverige? Svaret just i dag är det landsbygds- och miljöprogram som vi debatterar.

Det är bra att ni prioriterar östutvidgningen. Men svara mig då på frågan hur ekvationen ska gå ihop, Ingvar Eriksson. Vad har moderaterna för svar till de polska bönderna?

Anf. 79 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jag förstår att ryggsäcken inte är behaglig att resonera om. Men så länge som den är så tung som den är, kommer det att bli resonemang om den. Det är rätt naturligt.

När det sedan gäller framtiden, Margareta Winberg, är vi beredda att diskutera. Jag vet att det är stora svårigheter när det gäller den europeiska jordbrukspolitiken och att det är trögt att få förändringar till stånd. Men det viktigaste ur svensk synpunkt därvidlag är att vi medverkar till att skapa en mer marknadsinriktad jordbrukspolitik. Men, och det vill jag än en gång betona, det viktiga är att det inte ensidigt får gå ut över något lands jordbrukare – de svenska.

Låt oss ligga i frontlinjen i dessa diskussioner. Det är vi villiga att göra. Jag medger att problemen är svåra att lösa med hänsyn till läget. Vi är beredda att diskutera det, men inte genom att offra Sveriges möjligheter att hänga med i den konkurrens som vi för närvarande har med EU:s produktion. Det är viktigt att få detta sagt. Vi är för en förändrad jordbrukspolitik, men den får inte leda till att vi i Sverige ensidigt hamnar i skymundan.

Jag vill gärna fråga jordbruksministern om hon också är beredd att hävda det svenska jordbrukets ställning i en rättvis och rimlig konkurrenssituation. Det är det som är nödvändigt om vi ska klara landsbygden

och finna nya människor som vill satsa på livsmedelsproduktion i Sverige.

Anf. 80 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Vi vinner aldrig landsbygden. Vi kan inte hålla kvar människor i landsbygden genom att på det traditionella sättet öka stödet till jordbruket. Vad vi arbetar för i EU är att förändra stöden från direktstöden, interventionsstöden till den s.k. gröna boxen, dvs. gröna stöd till gröna investeringar och landsbygdsutveckling.

Vad Ingvar Eriksson säger är: Gärna sänkt stöd – för jag måste ju förstå det så – bara det drabbar alla lika. Det är ju precis det som vi arbetar med. Vi måste få ned stödnivån inom den europeiska unionen och utforma stöden på ett annat sätt, om vi menar allvar med solidariteten med de länder som nu vill bli nya medlemmar.

Anf. 81 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! För det första tycker jag att vi ska reda ut detta med den nationella finansieringen av miljöprogrammet. Vi måste ju vara överens om att den regering som tillträdde 1994 valde att inte ta hem det som den tidigare regeringen hade förhandlat fram.

När vi, dvs. Centerpartiet, kom in på arenan i slutet av 1995 hämtade vi successivt hem det som var framförhandlat av den regering som fanns före valet 1994. Jag hoppas att vi därmed har rätt ut den delen av debatten.

För det andra skulle jag vilja säga att det ju gäller att skapa möjligheter och förutsättningar för produktionen så att konsumenten får ett egentligt val. I dag faller produktionen i Sverige, vilket innebär att det jag talade om i mitt huvudanförande vandrar in på butikshyllorna, alltså det som många konsumenter inte vill ha: saker som är framtagna under vad vi i Sverige tycker inte är etiskt och djurskyddsmässigt bra förhållanden.

För det tredje skulle jag vilja ha jordbruksministerns syn på något som jag i flera debatter har försökt ta upp, nämligen det förhållandet att så många kommuner och så många landsortsområden tappar människor. Jag är alldeles övertygad om att ett av skälen till att så många kommuner tappar människor som nu är fallet är att jordbruket inte ges de förutsättningar och möjligheter som man har på andra delar av den europeiska kontinenten.

Anf. 82 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Låt mig börja med det sista. Jag ser det naturligtvis också som ett stort problem att koncentrationen av befolkningen fortsätter på ett sådant sätt som nu sker. Det måste mötas med olika typer av insatser. Det kan aldrig mötas med enbart jordbrukspolitik, för därtill är ju jordbrukarnas antal alltför litet. Men jag delar uppfattningen att jordbruket på ett sätt är en motor i landsbygdsutvecklingen. Vi är ju många som kanske inte bor på landet, men när vi är där vill vi att vi ska kunna se öppna landskap. Vi vill se levande djur, och vi vill ha en biologisk mångfald när vi vistas där.

Därför tycker jag att det är så viktigt att försöka komma bort från den konflikt som i dag finns mellan stad och land och få stadens och landets

befolkning att förstå att man är ömsesidigt beroende av varandra. Man måste få stadens befolkning att förstå att om de t.ex. går på krogarna här i Stockholm och dricker öl och äter mat så produceras inte ölen här i innerstan, utan den kommer på något vis ändå från landet, precis som maten gör. Och landsbygdens befolkning måste förstå att de stora pengarna och makten tyvärr ofta ligger i tätorterna och städerna. Där har vi en gemensam uppgift att försöka överbrygga den konflikt som finns i dag och få denna förståelse.

Sedan är det så att när vi arbetade tillsammans 1995 ställde Centern upp på att inte fullt ut ta hem alla pengar. Det är i den meningen jag menar att Centerpartiet ju därmed också är delansvarig för det som sker i dag, eftersom dagens nivå bygger på historiska siffror, och ni i Centerpartiet var med på de historiska siffrorna. Det var så jag ville förklara Eskil Erlandssons inlägg tidigare.

Anf. 83 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi dels då har rätt ut det här med miljöprogrammet, dels har fått bekräftat att jordbruket är en motor i modern landsbygdsutveckling. Jag tycker också, i likhet med jordbruksministern, att det är viktigt att stad och land går hand i hand.

Men där vill jag lägga till att det behövs väldigt mycket mer för att landsorten ska få nytt liv och ny kraft, inte minst på det infrastrukturella området, och jag vill gärna avsluta den här debatten för min del med att säga att vi i Centerpartiet är positiva till att medverka i den utveckling som jag tror och hoppas att majoriteten i den här kammaren vill ha, nämligen en positiv utveckling i hela vårt land.

Anf. 84 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag kan bara säga med anledning av det sista att jag noterar med glädje den inviten.

Anf. 85 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! Jag får tacka jordbruksministern för hennes ambition att höja nivån på debatten lite. Det uppskattar jag.

Jämställdhetsfrågan är en prioriterad fråga för jordbruksministern och också för Vänsterpartiet. Jämställdhetsaspekten på landsbygdsförordningen har ju jordbruksministern lyft upp på EU-nivå också. Jag uppskattar dessa initiativ från jordbruksministern.

Om jag ska vara lite självkritisk måste jag säga att den överenskomelse som vi har om landsbygdsförordningen inte är tillräckligt präglad av jämställdhetsaspekten. Visst nämns det att hänsyn ska tas till både kvinnor och män på landsbygden, men de konkreta förslag som vi för fram har en del brister på det området. Det känns som om det inte är tillräckligt prioriterat. Jag skulle vilja höra om jordbruksministern har en annan syn på det som kanske kan muntra upp mig lite.

Anf. 86 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Dessvärre kan jag i det här avseendet inte vara så uppmuntrande. Vi har börjat med det som kallas *mainstreaming*, dvs. att alla politikområden ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. På Jord-

Prot.

1999/2000:43

9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

bruksdepartementet, precis som på alla andra departement, är detta arbete i sin linda. Jag vill nog hävda att det blev rätt så bra till slut i programmet, men till det kan man ju lägga att i instruktionen och i regleringsbrevet till myndigheterna, i det här fallet Jordbruksverket, tar vi ju upp det igen. Det är ju viktigt att de verk som så att säga handhar alla dessa stöd också tittar på stödets utdelning ur ett kvinno- respektive mansperspektiv, och det får de i uppdrag att göra.

Anf. 87 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! Låt mig vidga diskussionen till resten av jordbrukspolitiken också.

Även om både kvinnor och män har varit och är sysselsatta i jordbruket så är normen om hur bonden ska vara väldigt starkt präglad av den manlige lantbrukaren. Ska vi öka jämställdheten inom jordbruksnäringen tror jag att det är nödvändigt att jordbruket präglas av en betydligt större mångfald än i dag där det finns utrymme för olika produktionsinriktningar och där normen om den traditionelle bonden inte spelar så stor roll som den faktiskt gör i dag. Det tror jag vore frigörande för kvinnor inom jordbruksnäringen men också för oss män på landsbygden.

Vad gäller hela jordbrukspolitiken är jag skeptisk till om utvecklingen går åt rätt håll. Å ena sidan har vi talet om diversifiering. Det är ju ett steg i rätt riktning för att öka mångfalden, men å andra sidan har vi en strukturrationalisering som går rasande fort i dag. Lite förenklat kan man väl säga att den leder till större gårdar, större traktorer och mindre utrymme för avvikelser inom jordbruket. Jag skulle vilja höra jordbruksministerns reflexioner över den utvecklingen.

Anf. 88 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det är en utveckling som sker inte bara i Sverige, utan kanske ännu mer i andra länder. Vår stora rationalisering gjordes ju under 60-talet och i början av 70-talet. Men helt klart har Jonas Ringqvist rätt i att utvecklingen nu och framöver går mot koncentration och mot större gårdar och storskalighet. Det är ju marknadskrafterna och konkurrenssituationen som driver fram detta. Det tror jag är mycket svårt att förhindra, om ens önskvärt.

Men ska man då fortsätta att hävda små och så att säga lite mindre stora gårdar får man möta den koncentrationen med just det vi diskuterar i dag, landsbygdspolitik, både inom ramen för jordbruket och kanske framför allt inom ramen för strukturfonderna och inom ramen för den infrastruktur som Eskil Erlandsson talade om tidigare.

När det sedan gäller normen är det så att normen också inom jordbruket är manlig. Också bland jordbruksministrarna i EU är det mycket manligt, 14-1!

(forts. 9 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.57 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

7 § Frågestund

Frågestund

Anf. 89 TALMANNEN:

Får jag be regeringens representanter att inta sina platser.

Regeringen representeras i dag av vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, statsrådet Ingela Thalén, statsrådet Leif Pagrotsky, statsrådet Lars-Erik Lövdén och utrikesminister Anna Lindh. Statsrådet Mona Sahlin har förhinder på grund av sjukdom.

Vice statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras respektive ansvarsområden.

Äldrevården

Anf. 90 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag försökte ställa denna fråga förra veckan när Lars Engqvist var här, men jag fick aldrig ordet då. Men det får jag gudskelov i dag. Då ställer jag frågan till statsrådet Ingela Thalén.

Den 20 november såg vi följande rubrik i en av våra kvällstidningar: Gamla får vänta flera år på att borsta tänderna. Det var professor Björn Klinge på Karolinska institutets odontologiska institution som kom med denna rapport. Det visade sig att gamla människor på institutioner inte fick borsta tänderna på månader. Jag trodde att det var ett falsarium. Jag trodde inte att det var möjligt att något sådant kunde ske i Sverige.

Jag är ledsen om det är förfärliga missförhållanden som avslöjas. Men han rapporterar vidare om stinkande munnar med bakteriehårdar som har ett starkt samband med hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes och sjukdomar i andningsorganen.

Min talartid är slut, men jag kommer tillbaka i nästa inlägg. Men, statsrådet, vad kan vi göra?

Anf. 91 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag reagerade personligen naturligtvis mycket starkt på beskrivningen i den tidningen. Och det får inte förekomma sådana missförhållanden. Nu är det inte jag som är socialminister, men jag är övertygad att om socialministern hade stått här så hade han sagt samma sak som jag, nämligen att man då får gå in från Socialstyrelsen och bevaka att arbetsmetoder och annat är på ett sådant sätt att gamla människor får hjälp med all sin hygien på ett tillfredsställande sätt, också sin tandhygien.

Jag ska tillägga att jag personligen, eftersom jag är i den åldern, har erfarenhet av föräldrar som har omvårdnad. Och jag har sett att det också finns goda exempel.

Anf. 92 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag noterar i artikeln att Socialstyrelsen kände till detta, och ändå har tydligen inte Socialstyrelsen reagerat tillräckligt starkt.

Jag är glad över statsrådets uttalande här om att Socialstyrelsen ska få en reprimand. Jag vet inte om det kallas så, men i detta fall vill jag kalla det för reprimand. Jag hoppas nämligen verkligen att detta genast tas om hand av ansvariga.

Anf. 93 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag har inte så mycket mer att tillägga. Jag är precis lika upprörd som Elisabeth Fleetwood när det gäller denna fråga.

Garantipensionen

Anf. 94 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till vice statsminister Lena Hjelm-Wallén. Den gäller den uteblivna kompensationen för garantipensionen.

Den här veckan har regeringen gett två diametralt olika besked till de 700 000 pensionärer som drabbas. Dels har finansministern sagt att det inte kan bli tal om någon kompensation alls, dels har ansvarigt statsråd i Socialdepartementet sagt att det möjligen kan tänkas att man ska titta på de sämst ställda pensionärernas situation. Vilken linje gäller för regeringen, och vilket besked får de från regeringen?

Anf. 95 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Om vi ska gå närmare in i den diskussionen tänker jag överlåta detta till socialförsäkringsministern som är den som kan frågan ordentligt. Men regeringens besked är detsamma, nämligen att det förvisso finns skäl att titta på situationen för pensionärer som i dag har en mycket låg pension. Och det har framhållits av bl.a. socialförsäkringsministern många gånger. Men när det gäller denna uppskjutna del av pensionsreformen, garantipensionen, har det inte fattats något beslut om kompensation. Det har inte utlovats någon kompensation. Låt oss i stället så snart som möjligt lösa frågorna i denna del av pensionsreformen. Det är det som vi ska sätta in våra krafter på.

Anf. 96 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag utgår från att vi ska kunna lösa alla frågor i pensionsreformen och så att säga sätta den i sjön. Men det är ju rimligt att man ger dessa pensionärer en kompensation. Nu har det getts två olika besked. Men beskedet från regeringen är detsamma, säger vice statsministern. Ska jag då uppfatta detta som att vi är beredda att tillsammans kompensera dessa människor för denna försening, eftersom det är rimligt?

Anf. 97 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Dessa pensionärer som vi nu talar om har alltså än så länge inte fått denna förändring som pensionsreformen innebär, utan den har blivit framskjuten. Men det som det framförs önskemål om är att

dessa pensionärer ska få kompensation för någonting som faktiskt inte har drabbat dem. Dessa pensionärer får ju samma pension fram till dess att detta förändras.

Prot.
1999/2000:43
9 december

Anf. 98 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag måste fråga regeringen om man anser att det är rimligt att man inte ska kompensera människor för en förmån som de kommer att få. Det är de sämst ställda som gynnas av detta. Regeringen och staten tjänar ungefär 900 miljoner kronor i ränteinkomster varje år på förseningen. Det är väl rimligt att dessa pengar tillfaller pensionärerna i stället?

Frågestund

Anf. 99 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Denna del av pensionsreformen förskjuts. Vi visste att det innebar en viss kostnad för staten när denna del av pensionsreformen skulle genomföras. Men det är ju ingenting som pensionärerna har drabbats negativt av. De får ju inte mindre pension därför att denna del av pensionsreformen har förskjutits. Däremot är vi helt överens om att vi behöver se över situationen för de pensionärer som har det besvärligt. I den frågan är vi från regeringen öppna. Men vi vet alla att sådant här kostar pengar.

Tobaksrökningen

Anf. 100 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ingela Thalén, och det är också en fråga som också lyftes fram i pressen i förra veckan. I Dagens Nyheter uttrycker 21 medicinprofessorer stark oro över den politiska situationen när det gäller att begränsa tobakens hälsofarliga effekter. Det finns 1,4 miljoner rökare i landet, och 25 000 nya tillkommer varje år, främst ungdomar och barn. Kunskaperna finns, men det görs inte särskilt mycket för att ändra på detta.

Jag undrar: Delar ministern professorernas oro över utvecklingen av tobaksrökningen?

Anf. 101 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det finns alltid anledning att vara orolig när unga människor börjar röka. De insatser som görs handlar om information och om att efterleva den lagstiftning som vi har fattat beslut om. Då handlar det också om alla vuxnas ansvar för att efterleva lagstiftningen. Det pågår information i skolorna, och det pågår projekt där man tar upp denna typ av information. Det görs även en del arbete genom Folkhälsoinstitutet och skolorna. Det hindrar naturligtvis inte att man gör mer från vuxenvärldens sida och att man behöver föra en ordentlig debatt om tobakens hälsofarliga effekter. Så i den meningen kan jag hålla med om att det alltid finns anledning att vara orolig över en utveckling som inte går i den takt som vi själva vill att den ska gå.

Anf. 102 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Jag är glad över att statsrådet delar vår oro. Men Tony Blair har lanserat ett nytt program för att begränsa tobaksbruket och menar att det är deras sätt att ta ansvar.

Hur vill den svenska regeringen ta ansvar för detta? Bl.a. vill jag peka på, vilket vi alla märker, att vi stöter på barn och ungdomar ute på gatorna och att de väldigt ofta röker. Denna lag om att man inte får sälja tobak till ungdomar måste ha dålig efterlevnad. Jag undrar vad regeringen tänker göra åt det.

Anf. 103 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag vill koppla tillbaka till det inledande svaret. Det handlar naturligtvis alltid om att från vuxenvärlden vara uppmärksam på den lagstiftning vi har. Det handlar om information och det handlar om offentlig debatt som vi också involverar barn och ungdomar i genom skolan, genom deras fritidsaktiviteter och på andra sätt.

När det gäller frågan om de övriga länderna vill jag ändå kanske lite försynt påpeka att Sverige i en jämförelse mellan Storbritannien, Sverige och en del andra länder som inbegrips i analyserna står sig förhållandevis väl. Jag tycker att det är bra att Storbritannien tar det här initiativet. Sverige har under lång tid arbetat på det sätt som man nu i Storbritannien börjar arbeta på.

Samverkan kring rehabilitering

Anf. 104 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Också jag har en fråga till statsrådet Ingela Thalén. Regering och riksdag har öppnat väg för en frivillig samverkan mellan myndigheterna på rehabiliteringsområdet i syfte att stödja alla som är i behov av särskilda stödinsatser.

Många människor riskerar att hamna i en gråzon mellan myndigheterna eftersom problembilden inte faller inom en viss myndighets ram. Därför är det angeläget att en bättre samordning kommer till stånd i arbetet med rehabilitering av personer i utsatta grupper. Jag vill därför fråga statsrådet: Hur går det med arbetet kring samarbetet och vilka initiativ tar regeringen?

Anf. 105 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! När det gäller samverkansformerna finns det ett antal olika försök. Det finns också fria medel, som vi kan kalla för smörjmedel, för att initiera en samverkan.

När det gäller rehabiliteringsområdet har regeringen tidigare tillsatt en särskild utredare som ska gå igenom rehabiliteringsaktiviteterna och ansvarsfrågorna hos de olika aktörerna på rehabiliteringsområdet.

Skälet till utredningen var att vi fick ett antal rapporter som beskrev att just samverkan kring rehabilitering inte fungerade bra. Nu förväntar vi oss en rapport från denne utredare som ger oss ett underlag för att kanske skärpa en del regler men också för att ändra på en del sätt att arbeta när det gäller rehabilitering, framför allt kopplat till frågor som rör arbetsplatser och möjligheterna att komma tillbaka till arbete.

Anf. 106 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Som Ingela Thalén säger har rehabiliteringsarbetet inte fungerat så bra.

Mindre än hälften av LO-kollektivets medlemmar klarar inte av att arbeta fram till sin ålderspension. I åldersgruppen 55–59 år är risken att förtidspensioneras fem gånger större för arbetare än för tjänstemän. Där tror jag att detta med rehabilitering är väldigt viktigt. Största risken att behöva förtidspensioneras löper LO-kvinnor.

Vad anser statsrådet? Borde det inte satsas mer resurser på rehabilitering för att få bort några av orättvisorna?

Anf. 107 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jo, det är förmodligen så. Men ett av de viktigare skälen till att rehabiliteringsutredaren tillsattes var att signaler kom om att de insatser som ändå gjordes inte gav den förväntade effekten. Det har alltså uppenbarligen gjorts en lång rad insatser som inte gav det stöd som man hade tänkt sig när det gäller möjligheterna att komma tillbaka till arbete. Innan man går in med ökande anslag jämfört med vad vi har i dag är det således viktigt att veta vilken typ av rehabiliteringsinsatser som ska göras. Då är bakgrunden den som Sjöstrand själv beskriver och, inte minst, att vi får ett *gender*-perspektiv på det arbete som ska ske.

Internationella utvecklingsmål

Anf. 108 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja rikta min fråga till statsrådet Pagrotsky.

I budgetpropositionen för år 2000 talas det under avsnittet om de internationella utvecklingsmålen om att partnerskapets princip är allmänt erkänd men mycket återstår för att genomföra det i praktiken. Lite senare står det att de fattiga länderna måste få stöd att identifiera och analysera sina intressen.

I fjolårets budgetproposition talas det mer konkret om att man ska kartlägga samarbetsländernas behov och därmed möjligheterna för svenska företag och företag från sydländer att delta i det svenska internationella utvecklingsarbetet.

Jag undrar vad som har gjorts under mellantiden och vad regeringen planerar att göra.

Anf. 109 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! För mig låter det som att frågan i första hand riktar sig till biståndsministern, som kommer att vara här nästa vecka. Men i några avseenden finns det saker här som faller också på mig som handelsminister.

Vi jobbar mycket med utvecklingsländernas chanser att ta vara på de möjligheter som finns i det internationella handelssystemet att slåss för sin rätt, att kräva sin rätt i tvister med t.ex. stora starka industriländer eller industriländer som USA eller EU. En sak som vi arbetar med, faktiskt så sent som förra veckan, är att med biståndsmedel inrätta ett rättscentrum i Genève dit utvecklingsländer kan vända sig för att få rättshjälp när de har rättstvister i handelsfrågor med t.ex. rika länder. Det är mycket angeläget

eftersom u-länderna har stora rättigheter men det krävs väldigt mycket resurser och väldigt mycket juridisk expertis för att kunna tillgodogöra sig detta. Det tycker vi är en viktig sak att hjälpa till med.

Detta är ett konkret exempel på den typ av partnerskap som efterlyses.

Anf. 110 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Vad jag efterlyser är egentligen den landinventering som utlovats där man skulle kunna få reda på vilka behov som finns för företag i utvecklingsländer så att de kan matchas med de möjligheter och kapaciteter som finns hos företag i Sverige; detta för att de inte ska behöva famla i blindo om de vill göra en utvecklingsinsats inom sitt område och samtidigt få en exportfunktion av det hela.

Anf. 111 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag beklagar men så konkret kunskap om Maj-Inger Klingvalls arbetsområde har jag inte att jag kan ge ett rakt, tydligt och begripligt svar på frågan, utan jag vill nog hänvisa Ingegerd Saarinen till att återkomma med en skriftlig fråga som får ett utförligt och genomarbetat svar eller till att återkomma för att få ett ännu mer utförligt och genomarbetat svar vid nästa veckas muntliga frågestund.

F-skattsedel

Anf. 112 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Lövdén, till skatteministern.

Jag hämtar en starkt komprimerad bild ur verkligheten om vilken man den 5 december kunde läsa i Dagens Nyheter.

Byggföretaget A har fått sitt F-skattebevis indraget. En privatperson som tänkt använda sig av det s.k. ROT-avdraget vid en ombyggnation av badrummet anlitar företaget B, med F-skatt, som i sin tur – dock utan beställarens vetskap – anlitar byggföretaget A, alltså det utan F-skattebevis. Nu riskerar privatpersonen att bli skattskyldig för ett arbete som han redan har betalt; detta på grund av att det vidareanlitade byggföretaget A, alltså det utan F-skattebevis, utfört ett svart jobb.

I hur många led anser statsrådet Lövdén att man rimligen kan begära att en ursprungsbeställare ska undersöka i vad mån anlitate underleverantörer eller underentreprenörer innehar F-skattebevis eller ej?

Anf. 113 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag vill först påpeka för Henrik Järrel att jag inte är skatteminister, utan jag är ansvarig i regeringen för kommunernas ekonomi, för länsstyrelserna, för bostadsfrågorna och för konsumentpolitiken.

Det är naturligtvis en viktig fråga som Henrik Järrel tar upp. Det finns ju en undersökningsplikt när det gäller F-skattsedeln. F-skattsedeln är tillkommen för att vara ett instrument också för att kontrollera att det är seriösa näringsidkare.

På den konkreta frågan om hur långt undersökningsplikten, undersökningsskyldigheten, går vill jag svara Henrik Järrel med att be honom återkomma med en fråga till det för skattefrågor ansvariga statsrådet.

Prot.
1999/2000:43
9 december

Anf. 114 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag förväxlade Lars-Erik Lövdén med Bosse Ringholm. Men herrarna sitter ju båda i Finansdepartementet och har hand om den fiskala verksamheten på ett eller annat sätt. Jag tycker att detta är en fråga som statsrådet skulle kunna ta med sig till sin departementschef för att grunna lite på. Jag ska gärna också direkt återkomma till honom i ett annat sammanhang.

Den här frågan är angelägen att ställa sig. Hur långt ska egentligen undersökningsplikten sträcka sig för den enskilde? Det är inte alldeles klart att den bör sträcka sig så väldigt långt. Man bör förutsätta att anlitade företag har F-skattebevis.

Anf. 115 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag ska naturligtvis ta med mig den frågeställning som Henrik Järrel har väckt här i dag. Jag ska undersöka frågan och tillämpningen av regelverket.

Jag vill dock understryka att det är viktigt att vi har denna undersökningsplikt så att vi håller undan de oseriösa näringsidkarna så långt som möjligt från marknaden.

Vården för överviktiga

Anf. 116 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till Ingela Thalén. Vi har tidigare här i kammaren hört diskussioner om hur man ska motverka rökningen eftersom den är en så stor hälsofara för befolkningen.

Näst efter rökning är övervikt ett stort bekymmer. Utifrån de behoven finns verksamhet både i Nynäshamn och i Tranås – i min valkrets. Hur man ska kunna säkra vården för de överviktiga är en fråga som har diskuterats under det senaste halvåret. Jag undrar om vi har kommit fram till någonting. Har jag något att ta med mig och tala om för de anställda i Tranås och för dem som är beroende av denna vård för att få ett bättre hälsotillstånd? Vad har hänt, Ingela Thalén?

Anf. 117 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Man ska komma ihåg utgångspunkten, nämligen att riksdagen har beslutat att Riksförsäkringsverkets båda sjukhus inte längre ska vara centrala sjukhus med verksamhet inom sjukvård och rehabilitering. Skälet till detta är att landstingen anser att landstingen på hemmaplan ska sköta just den verksamhet som finns där när det gäller rehabilitering och vård. Man har varit väldigt tydlig på den punkten.

Däremot har sjukhusen haft en del frågor som rör forskning. Dessa kommer att fortsätta.

De överviktigas problem tillhör ett område som vi kommer att följa särskilt. Det pågår en diskussion mellan departementet, Riksförsäkrings-

verket och Landstingsförbundet om på vilket sätt man ska kunna ge just den gruppen ett alldeles särskilt uppföljningsansvar.

Beträffande verksamheterna i övrigt pågår den omställning som tidigare har planerats. Såvitt jag är underrättad rullar detta på enligt de planer man har tänkt sig.

Anf. 118 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill börja med att något kommentera det som statsrådet Thalén talade om när det gäller forskningsdelen. Jag uttrönte i går att i de skrivningar som finns om forskningen poängterar man uttrycket "tills vidare". I Tranås upplevde man inte att detta var någon trygghet, utan att det mer var tänkt som en övergångslösning. Detta vill jag alltså skicka med.

När det gäller de överviktiga tycker jag att det är viktigt att understryka att den undersökning som de överviktigas förening har låtit göra inte på något sätt tyder på att landstingen varit uppmärksamma på problemen. Dessutom hade inga åtgärder vidtagits för att möta behovet av vård.

Vi vet ju att 30 % av befolkningen lider av övervikt. Jag tror att det har funnits en övertro på att det bantningspillret som lanserades för inte så länge sedan skulle lösa problemen. Men jag tror att man fortfarande måste ha de här enheterna med spetskunskap och utveckling. Jag tycker inte att jag fick ett tillräckligt bra svar från Ingela Thalén på hur läget är i dag. Har jag något positivt besked till personalen i Tranås?

Anf. 119 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! De försäkringsmedicinska center som Carina Hägg inledningsvis talade om kommer att finnas – ett i Tranås och ett i Nynäshamn. Utvecklingen därefter handlar, enligt det uppdrag som givits, om att möjligen lägga ut ytterligare något center i en annan del av Sverige. Men först och främst handlar det om att utveckla dessa båda center i Tranås och i Nynäshamn.

Det pågår en diskussion om att vi ska försöka ge ett stöd under en längre period där man följer upp de överviktigas problem för att ge landstingen ett utrymme att bygga upp sin egen verksamhet. Där ska man kunna följa denna speciella problematik. Denna diskussion pågår mellan departement, landstingsförbund och riksförsäkringsverk.

Tobaksrökningen

Anf. 120 MAGDA AYOUB (kd):

Fru talman! Jag fortsätter med samma sak. Det gäller tobak. Det är visserligen två stycken som har tagit upp detta, men jag har tänkt väldigt mycket på det här under tiden.

Det som bekymrar mig är att man inte tar rökningen på allvar i skolorna. Jag vill gärna hävda att det säljs alldeles för mycket tobak, och att forskarna har kommit fram till att rökningen ökar bland ungdomar. Det gäller dem som är under 15 år, och speciellt flickor. Jag undrar om man kan vidta extra åtgärder för att kunna förhindra detta på något sätt.

Anf. 121 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag har inte något annat svar att ge än det jag gav tidigare, nämligen att detta är ett vuxenansvar. Det finns ett mycket tydligt ansvar ute i skolorna för att ge information. I samma takt som alla vi övriga vuxna för en diskussion om det hälsofarliga kring tobaksanvändning ökar naturligtvis också engagemanget hos föräldrar och hos organisationer.

Jag menar att det inte enbart går att skylla detta på skolorna. Vi som vuxna; föräldrar, grannar eller vänner har också ett ansvar för att föra en diskussion. Vi måste också ta på oss ansvaret att följa den lagstiftning som finns. Unga människor ska inte börja röka.

Anf. 122 MAGDA AYOUB (kd):

Fru talman! Jag tänkte kolla en sak till. Det är ju egentligen vi politiker som har möjlighet att fatta de beslut som resulterar i minskad rökning och förbättrad folkhälsa. Vi måste vidta några åtgärder för att kunna gå vidare.

Jag vet att detta är vårt ansvar som vuxna, men jag tror att barn också får signaler från skolan. Jag vet själv att skolan en gång skickade till mina barn ett avtal som man skriver på om vilka regler som gäller i skolan. Där stod: Man får inte röka i klassrummet. Jag reagerade jättestarkt. När jag pratade med rektorn sade han: Ja, det här har man missat. Det är förbjudet att röka över huvud taget i skolan – och inte bara i klassrummet.

Jag tycker att man ska sätta in extra åtgärder för detta.

Anf. 123 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! När det gäller den sista speciella frågan är det dessutom väldigt angeläget av alla möjliga andra skäl att poängtera att vi ska ha rökfria arbetslokaler. Ska vuxna människor röka ska de göra det i speciellt ordnade och ventilerade lokaler. Det har lika mycket att göra med annan hälsa som just att man inte ska börja röka.

Vi ska föra en bra diskussion. Vi ska följa upp den lagstiftning vi har och vi ska alla uppfylla vårt ansvar gentemot unga människor. Vi ska stödja de föreningar som arbetar mot rökning bland unga, och över huvud taget arbeta med föreningsliv och med dem som arbetar med barn och ge dem stöd. Jag vidhåller att allt detta trots allt är det som skapar den bästa förutsättningen för att unga människor ska avstå från att börja röka, vilket de ska göra. De ska avstå från att röka när de är unga.

Bostadssituationen i Stockholm–Uppsala-regionen

Anf. 124 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Lövdén.

Det behövs fler bostäder i Stockholm–Uppsala-regionen. Det är ett budskap som vi nås av allt oftare. Jag delar den uppfattningen. Det är populärt, och det är t.o.m. trivsamt att bo i den här delen av Sverige. Jag gör det själv.

Men marknadsföringen av Uppsala–Stockholm-regionen tycker jag görs alltför snäv. Jag tycker att det verkar som att det enda som finns är

själva stadskärnorna – det som finns inom de gamla stadsgränserna. Men om man bara går fem mil norr eller öster om Uppsala finns det två kommuner – Östhammar och Tierp – där lägenheter står tomma. Det är inte långt bort från Stockholm! Det finns bortåt 800 tomma lägenheter i den här regionen. Jag skulle vilja veta hur bostadsminister Lövdén ser på det problemet.

Anf. 125 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag kan dela Rigmor Stenmarks uppfattning att det inte går att titta på bostadsförhållandena i Stockholm–Uppsala-regionen utifrån ett väldigt snävt synsätt.

Den efterfrågan som vi har på bostäder kan inte tillgodoses genom bara bostadsbyggande och en ökad tillgång till bostäder i centrala Stockholm eller i Uppsala tätort. Det är ju frågan om att man ska se regionerna som en större bostadsregion.

Jag har i debatter kring bostadssituationen, särskilt när det gäller Stockholmsförhållanden, påpekat att det är oerhört viktigt att regionen som helhet har en gemensam planering för hur man ska tillgodose det behov och den efterfrågan som finns när det gäller bostäder i den här regionen.

Min enkla reflexion – utan att jag går in på Östhammars och Tierps speciella situation – är att man när det gäller den planering som ska ske måste ta sikte på att se bostadsfrågan i ett större regionalt perspektiv. Staten måste naturligtvis också medverka via länsstyrelser och det särskilda uppdrag som vi har gett Ulf Adelson.

Anf. 126 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack så mycket! Jag tycker att det så här inledningsvis var ett bra svar. Men vi måste diskutera lite djupare.

Det handlar också om att vi lagstiftningsvägen inte kan beordra människor att flytta hit och dit. Däremot kan vi ge förutsättningar, så att det finns en neutralitet och en valfrihet. Då kommer man osökt in på kostnaderna för boendet. Det handlar om kostnaderna för boendet utanför den snäva regionen Stockholm–Uppsala. Det är trots allt lite svårare för dem som bor längre bort. Jag undrar vad bostadsministern har för planering när det gäller att minska kostnaderna för boendet.

Anf. 127 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det är inte bara en åtgärd som måste till för att vi ska kunna pressa tillbaka boendekostnaderna. Det är ju ett spektrum av åtgärder. Det handlar om neutralitet i fastighetsbeskattningen och om en fokusering på produktionskostnaderna. Byggkostnadsdelegationen är just nu mitt uppe i ett arbete med detta. Det finns förutsättningar att pressa ned produktionskostnaderna, enligt de pilotprojekt som vi har bedrivit. Och jag vill poängtera att det finns ett kommunalt ansvar för att det är rimliga avgifter och markprissättningar.

Det här är en fråga som är högaktuell. Man måste se den i detta breda perspektiv. Regeringens arbete är klart inriktat på att man ska samla de olika aktörerna på bostadsmarknaden, så att de tar ett gemensamt ansvar för att pressa tillbaka boendekostnaderna.

Sedan är det ytterligare en fråga som naturligtvis har betydelse när man ser det här som en större bostadsregion. Det handlar om att man måste lösa infrastrukturproblemen, så att kommunikationerna fungerar på ett bra sätt. Det gör ju att bostadsregionerna också kan vidgas.

Prot.
1999/2000:43
9 december

Frågestund

Moms på lokalhyror

Anf. 128 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till vice statsministern, Lena Hjelm-Wallén, eller möjligtvis till Lars-Erik Lövdén, om han tycker att det är hans fögderi. Det är inte alltid så lätt för oss riksdagsledamöter att veta vem som hanterar vilka frågor.

En statlig utredning har nyligen föreslagit att hyresvärdar ska kunna ta ut moms vid uthyrning av lokaler till ideella föreningar. Det här förslaget har varit ute på remiss. Jag förmodar att ärendet just nu bereds i Regeringskansliet. I utredningen saknas en beskrivning av effekterna för studieförbunden, folkbildningsverksamheten och stora delar av det ideella föreningslivet. Det handlar om idrottsföreningar, handikappföreningar och pensionärsföreningar.

Jag menar att det skapar radikalt förändrade förutsättningar för föreningslivet om det här förslaget genomförs. Studieförbunden har exempelvis beräknat att det här skulle innebära en merkostnad på 75–100 miljoner kronor årligen. Det skulle i sin tur betyda verksamhetsnedskärningar och färre i folkbildningsarbete. Totalt beräknas det kosta 3 miljarder för föreningslivet, en kostnadsövertäckning från staten.

Min fråga är: Kommer utredningen att resultera i en proposition där man kvarstår vid kravet på att man ska momsbelägga uthyrning av lokaler? Eller kommer möjligtvis förslaget, vilket jag hoppas, att skrinläggas?

Anf. 129 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Som frågeställaren säger är det här ett ärende som just nu är under beredning i Regeringskansliet, efter det remissarbete som vi har haft. De synpunkter som frågeställaren tar upp och som också har kommit fram under remissarbetet kommer naturligtvis att vägas in i regeringens beredning av frågan. Men jag kan inte ge något definitivt svar, eftersom vi just nu håller på att bereda ärendet i Regeringskansliet.

Anf. 130 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att man ibland är tidigt ute i politiken. Jag inser att ärendet är under beredning. Men jag vill passa på att skicka med något från riksdagen: Jag tror att vi är många här som menar att oerhört många skulle förlora på den förändring som finns föreslagen i utredningen. Förlorarna skulle vara väldigt många, och de skulle förlora väldigt stort. Jag hoppas att regeringen tänker sig för många gånger innan man lägger fram en proposition i den här riktningen. Det skulle få förödande konsekvenser för fortbildningen och för föreningsverksamheten. Det skulle svälta ut ett föreningsliv där i dag tusen blommor blommar.

Jag skulle önska att ministern kunde peka i vilken riktning det kommer att gå. Jag gissar att ni har hunnit ta del av remissvaren. Det vore bra med ett litet klarläggande. I morgon ska nämligen fastighetsförbundet

träffa folkbildningsrörelsen här i Stockholm. Man är naturligtvis intresserad av en liten fingervisning.

Jag skickar gärna med ytterligare en liten fråga: Varför har antalet statsråd som kommer hit på torsdagarna krympt? Tack!

Anf. 131 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Än en gång säger jag att vi bereder frågan i regeringen. Men det är inte obekant att regeringen är sammansatt av representanter för ett parti som har stark anknytning till folkrörelsetraditionen. Vi tar naturligtvis hänsyn till de aspekter som frågeställaren tar upp när vi ska utforma det slutliga förslaget.

Östersjömiljarden

Anf. 132 ANNE LUDVIGSSON (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Leif Pagrotsky. Den rör den andra Östersjömiljarden.

Jag undrar på vilket sätt statsrådet tänker verka för att *gender*-perspektivet ska få genomslag också i de projekt som gäller Östersjömiljard nr 2. Jag vet ju att den har fått en inriktning just på näringslivet. Det är kanske just därför som jag tycker att den här frågan är intressant och vill höra statsrådets åsikt.

Anf. 133 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Som bekant är jämställdhetsperspektivet väl integrerat i den samarbetsverksamhet som vi har med länderna på andra sidan Östersjön. Riksdagen har bett om det. Och vi själva har skrivit fast i alla riktlinjer och i strategierna för vart och ett av de länder som vi samarbetar med att jämställdhetsperspektivet ska genomsyra det arbete som vi bedriver. Vi har dessutom en lång rad konkreta projekt som tar sikte på jämställdhetsfrågor.

Den andra Östersjömiljarden, som man precis nu har börjat arbeta med, kommer att få en tydligare näringslivsinriktning. När det kommer upp ärenden av olika slag till behandling kommer jag att vara extra uppmärksam på att man ska försöka främja kvinnligt företagande, t.ex. genom att följa upp det exempel som vi redan har gjort med en kvinnlig företagardelegation till Polen. Vi ska ha en särskild inriktning på mindre och medelstora företag. Det är en sektor som inte är lika förgubbad som storföretagen. Därför räknar jag med att vi kommer att ha fler och bättre projekt med kvinnlig inriktning att välja mellan när vi ska bestämma vad vi ska stödja med hjälp av den andra Östersjömiljarden.

Men min bestämda inriktning är att pengarna ska användas så att det ytterligare förstärker jämställdhetsprofilen i vårt samarbete med länderna på andra sidan Östersjön.

Anf. 134 ANNE LUDVIGSSON (s):

Fru talman! Det gläder mig att höra det svaret.

När det gäller Östersjösamarbetet har det fått ett väldigt genomslag med jämställdhet och *gender*-perspektivet. Men det var intressant att

höra statsrådets svar just när det gäller den andra Östersjömiljarden, som är näringslivsinriktad.

När det gäller näringslivet är vi inte heller i Sverige så duktiga just i ett *gender*-perspektiv. Därför undrar jag om statsrådet också kan se att det har en positiv inriktning för svenskt näringsliv och att det är viktigt att signalerna om dessa tankar när det gäller Östersjömiljard nr 2 går ut.

Anf. 135 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Det sista tycker jag var en bra idé som vi ska ta fasta på. Om vi blir bättre på att informera om just denna aspekt av politiken får vi förhoppningsvis fler, bättre och intressantare ansökningar som vi då också får större möjligheter att bevilja.

Låt mig peka på en speciell sak som vi har jobbat med hittills och som jag gärna vill fortsätta med. Mycket av det vi gör handlar ju om utbildning och kunskapsöverföring. Vi har verksamheter med utbildning i entreprenörskap speciellt riktat till kvinnliga företagare i Ryssland, Polen och Baltikum. Det är en verksamhet som jag gärna skulle vilja satsa mer på och fortsätta med.

Men även om vi nu diskuterar näringslivsfrågor ska vi inte glömma det viktiga som finns på t.ex. den politiska sidan. Vi satsar också på stöd och utbildning till kvinnliga politiker i t.ex. Ukraina, där det ju inte är riktigt lika jämställt som i den svenska riksdagen – för att inte tala om den svenska regeringen. Det är också ett område som jag tycker att vi bör jobba mera på, och det kommer vi att fortsätta att göra.

Barentsområdet

Anf. 136 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! I utrikesdebatten måndagen den 6 december berörde statsrådet Pagrotsky på ett mycket positivt sätt Barentsområdet, som ju omfattar norra Norge, norra Sverige, norra Finland och nordvästra Ryssland. Området rymmer förutom ca fem miljoner invånare också mycket stora naturtillgångar och rikedomar och därmed också stora utvecklingsmöjligheter. Samtidigt finns där några av de största miljöhot vi har i vårt närområde.

Det här säger jag inte därför att jag inte tror att statsrådet Pagrotsky vet det utan kanske mer som en upplysning, då jag tror att Barentsområdet ibland är ett okänt begrepp.

Inför det svenska ordförandeskapet i Barentsrådet våren 2001 antyde statsrådet att den svenska profilen i Barentsområdet skulle höjas. Dörren för mer resurser öppnades om inte mycket så i alla fall på glänt.

Med tanke på att Sveriges insatser via Nordiska ministerrådet hittills stöttat en uppbyggnad av det regionala samarbetet skulle jag vilja fråga statsrådet Pagrotsky om det finns några konkreta idéer om hur regeringen ytterligare ska stärka det regionala samarbetet i Barentsområdet.

Anf. 137 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Min politiska vilja är att intensifiera banden mellan regionerna i norra Sverige och nordvästra Ryssland. Jag vill gärna stödja olika initiativ, lokala idéer och uppslag som kommer på detta område,

Prot.
1999/2000:43
9 december

Frågestund

såsom vi har gjort i det förflutna och såsom vi gärna vill fortsätta att göra framöver. För mig är det väldigt viktigt att detta tar sin utgångspunkt i lokalt engagemang – samarbetsprojekt mellan universitet, mellan län, mellan näringslivsorganisationer m.m. Dessa är lite olika utvecklade i olika regioner. Jag vill gärna att de breddas och blir mer inriktade mot t.ex. Karelen – inte bara mot Murmask utan också mot Arkhangelsk.

Det grundläggande för mig är dock att helheten är för liten och att det bör vara mer. Bra initiativ och bra idéer som kommer fram vill vi gärna vara med och stödja.

Men glöm inte att staten är med i flera egenskaper. Staten är också med i egenskap av länsstyrelserna i de berörda länen. Det är lika mycket staten som det som regeringen gör direkt, även om vi har decentraliserat vårt beslutsfattande och fördelat våra pengar så att en del redan ligger i regionerna för vidare prioritering och fördelning. Även där sker mycket aktivt statligt arbete.

Anf. 138 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Det gläder mig att statsrådet Pagrotsky nämnde Karelen. Jag kommer ju från ett län som heter Västerbotten och som har ett ganska utvecklat samarbete med just Karelen. Ibland finns en tendens att Barentssamarbetet framstår som ett samarbete riktat mot Murmansk. Men Barentssamarbetet innehåller så mycket mer.

Efter de olika kontakter som vi har haft med företrädare inom den här regionen tror jag mig veta att ett mycket viktigt område är att underlätta det ryska deltagandet i samarbetet. Jag tror mig också veta att statsrådet Pagrotsky delar den uppfattningen. Även om vi nu har en statsmakt som företräds på regional nivå av länsstyrelsen vore det intressant att veta på vilket sätt den svenska regeringen arbetar i sina kontakter med den ryska regeringen för att underlätta det ryska deltagandet i detta regionala samarbete.

Anf. 139 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Det är inte bara i kontakterna med den ryska regeringen i Moskva som det här sker utan kanske i första hand i kontakterna med provinsmyndigheterna i t.ex. Murmansk, Karelen eller Arkhangelsk. Jag har själv träffat guvernörerna för alla dessa områden och fört samtal med dem om detta. Jag tror att det är den viktigaste nivån att arbeta med på den ryska sidan.

En verksamhet som jag är speciellt förtjust i inom det område som Lennart Gustavsson nämner är att locka ryska ungdomar att studera vid svenska läroanstalter. Jag var nyligen i Luleå och träffade de ryska studenter som studerar vid universitetet där. Det var en rolig upplevelse. Jag tror att det gör en väldig nytta inte bara att ryssar kommer till Sverige och får studera utan också att de återvänder med intryck av Sverige och erfarenheter av svenskt samhällsliv, svenska medier, svensk journalistik, demokrati och annat som jag tror kan bära frukt när de kommer hem. Jag gissar att de kommer att vara goda Sverigeambassadörer under resten av sina yrkesverksamma liv om de blir väl behandlade i Sverige, och det finns ingen anledning att tro någonting annat.

Jag delar uppfattningen att det är viktigt att få ryssarna att komma hit, inte bara att få våra företag och andra att åka till Ryssland.

Anf. 140 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ingela Thalén, som har det politiska ansvaret för sjukpenningkostnaderna i socialförsäkringen.

Ett stort problem som vi har att brottas med just nu är de snabbt ökande kostnaderna för sjukskrivningar i landet. Vi får dagligdags rapporter om hur stress och utbrändhet breder ut sig bland anställda i både privat och offentlig sektor. Inför 1999 års budget kalkylerade regeringen med att sjukskrivningarna skulle kosta ungefär 18 miljarder, men det blev i stället 25 miljarder. För nästa år anslår regeringen ännu mer pengar, nämligen 29 miljarder kronor, till sjukpenningkostnader.

Är det inte märkligt att regeringen inte ser mer allvarligt på situationen än man gör? På ett år höjs alltså anslaget från 18 miljarder till 29 miljarder, och det enda man gör i det svåra läget är att tillsätta en utredare som ska se över saken.

Min fråga är: Anser statsrådet Ingela Thalén att regeringen kan fortsätta att sitta med armarna i kors och vänta på en utredning som kommer nästa år? Är det inte akut nu att ta itu med de skenande kostnaderna inom sjukförsäkringen?

Anf. 141 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Hade regeringen med ett pennstreck kunnat minska frånvaron på arbetsplatserna hade regeringen självklart gjort det. Men det krävs faktiskt betydligt bredare insatser än så. En av de saker som krävs är att man går igenom de olika saker som påverkar sjukfrånvaron. Utredarens uppdrag är att gå igenom hela perspektivet på sjukförsäkringen och komma tillbaka med en delrapport i juni nästa år och en slutrapport i december nästa år.

En del av sjukfrånvaron bygger dessutom på att vi har sjuka arbetsplatser och sjuka arbetsorganisationer. Där pågår också ett arbete som har att göra med arbetslivets villkor, den stress och utbrändhet som Desirée Pethrus Engström själv tog upp och hur man ska komma åt arbetsorganisationer som inte fungerar bra.

Socialdepartementet och Näringsdepartementet kommer gemensamt att ha en hearing i mitten av denna månad för att gå igenom de forskningsresultat och de kunskaper man har när det gäller både arbetslivsfrågor och skador och sjukdomar i anslutning till arbete. Det pågår alltså en lång rad olika insatser för att komma till rätta med den ökande sjukfrånvaron.

Anf. 142 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Min poäng är just att det pågår en massa utredningsarbete. Jag tycker dock att det är synd att regeringen inte satsar på att få i gång rehabiliteringsarbetet via försäkringskassorna. I er budget skriver ni själva att försäkringskassorna i dag bara hinner betala ut sjukpenningen. De hinner inte med rehabiliteringsarbetet för att få folk i jobb igen.

Borde man inte då, som vi i Kristdemokraterna gjort, ge försäkringskassorna extra medel för att kanske arbeta av sjukskrivningsköer? Jag tror att det skulle vara värdefullt att göra det redan i dag för enskilda och

för arbetsgivare, men också med tanke på samhällets kostnader. Jag anser att vi inte har råd att vänta till slutet av nästa år.

Finns det inga akuta åtgärder som Ingela Thalén kan tänka sig redan nu?

Anf. 143 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! När det gäller rehabiliteringsarbetet var det för en liten stund sedan en diskussion om just själva sättet att rehabilitera. Det är nog dessvärre så att det gjorts en lång rad insatser som inte har lett till att personer har kommit tillbaka till arbetet, vilket har varit ett stort problem. Av just det skälet tillsatte regeringen redan långt tidigare en utredare för att gå igenom vad det är inom rehabiliteringsområdet som behöver göras för att de miljarder som sätts in i rehabiliteringen verkligen ska ge önskad effekt.

Det är inte så att det saknas resurser för rehabilitering. Vi har visserligen fått en del signaler att man har ökat ansträngningarna så att man har problem på några kassor. Detta ser nu Riksförsäkringsverket över. Men det är klart att det fortlöpande pågår insatser, på en hel del håll också med *mycket* goda resultat. Vårt problem är att det på alldeles för många områden visar sig att de insatser som görs inte leder till bra resultat.

De här utredningarna är inte något pappersarbete, utan de går ut på att samla kunskap och erfarenhet, så att man plockar fram de bästa exemplen för att alla, i alla kassor ska man kunna ge de rätta insatserna så att människor kommer tillbaka i arbete.

Anf. 144 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag undrar bara varför det står i er egen budget att försäkringskassorna under året har fortsatt att föra över personalresurser från rehabiliteringsarbetet till utbetalningar av ersättningar på grund av det ökade antalet sjukanmälningar.

Det visar att ni själva erkänner att ni inte jobbar med rehabiliteringen via försäkringskassan. Den personalen hinner bara jobba med utbetalningar av sjukpenning.

Anf. 145 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det som lästes upp ur budgeten är ett konstaterande. Med anledning av bl.a. det konstaterandet och med anledning av tre mycket intressanta rapporter som belyser rehabiliteringsarbetet har regeringen tillsatt en utredning för att mycket noggrant se till att man får de rätta insatserna, de rätta verktygen för att man ska kunna arbeta med rehabilitering på ett sätt som leder till ett adekvat resultat.

Trafiksituationen i Stockholmsområdet

Anf. 146 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Den 4 november betonade statsrådet Lövdén behovet av att man löser infrastrukturproblemen i Stockholmsregionen. Han sade också att regeringen gärna vill medverka i detta.

Han fortsätter: ”Ska vi lyckas få till stånd ett kraftigt ökat bostadsbyggande i Stockholmsregionen måste vi också lösa infrastrukturproble-

men i denna region. Om vi inte gör det ligger många av korten mörkade och vi står utan riktigt bra förutsättningar för bostadsplanering och stadsplanering.”

Men, fru talman, jag läste i DN i förrgår och där säger regeringens miljöminister: ”Trafiksituationen i våra tre storstäder, inte minst i Stockholm, har kommit till ’vägs ände’, om uttrycket tillåts.” Han fortsätter: ”Även om vi skulle sätta sprätt på hela landets väganslag enbart i huvudstadsregionen – vilket i och för sig är en orimlighet – skulle vi inte lyckas ’bygga bort’ bilköerna. Det skulle också tyvärr vara ganska fruktlöst att enbart satsa på utbyggnad av kollektivtrafiken; det leder bara till att de som redan nu väljer buss och tunnelbana ökar sitt kollektivåkande medan resten framhårdar i att ta bilen, – – –.”

Mot denna bakgrund, fru talman, vill jag ställa frågan till vice statsministern: Vilken av de här starkt motsatta uppfattningarna delar regeringen?

Anf. 147 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Trafiksituationen är förvisso komplicerad i Stockholmsområdet. Vad det handlar om nu är att se efter vad vi kan göra strukturellt för att underlätta, inte minst för regionen själv att hantera en hel del av problemen. Men samtidigt måste vi också arbeta med avgiftsfrågan och titta närmare på miljöproblemen i sin helhet. Där är avgifter en möjlighet.

Det måste föras en diskussion om det här. Det tycker olika statsråd i regeringen. Sedan för vi fram lite olika aspekter av den diskussionen i debatten. Det hoppas jag ska stimulera debatten.

Anf. 148 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Miljöministern uttrycker ju att det inte är någon idé att bygga vägar och att det inte heller är någon idé att satsa på kollektivtrafiken. Hur ska man då kunna utveckla trafiksituationen? Vilket av statsråden avser regeringen att köra över?

Anf. 149 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vi måste först komma ihåg vilka det är som styr i Stockholmsregionen. Det är faktiskt de borgerliga partierna. Jag tycker att man först ska komma ihåg var ansvaret ligger någonstans.

Vi är väl medvetna om att det måste till en hel del strukturella grepp vad gäller trafiken i Stockholmsområdet. Men att tro att det bara går att blåsa på vad gäller väganslagen är heller ingen lösning.

Jag tror att vi kan diskutera det här och ha högt i tak, men jag tror inte riktigt att Carl-Erik Skårman har tolkat miljöministern rätt.

Sydafrikaresan

Anf. 150 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Anna Lindh.

Jag vill knyta an till Sydafrikaresan. Jag tycker att det talas för mycket om procentsatserna i stället för om innehållet när det gäller biståndspengarna. Jag skulle vilja fråga utrikesministern om hon kan ge en bild

av inriktningen av biståndspengarna, vilka erfarenheter ministern har av resan.

Anf. 151 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag var inte med i Sydafrika i höst. Jag var däremot i Sydafrika i våras. Vi hade då en mycket bred diskussion om det svenska samarbetet med Sydafrika.

Vi kan se en förändring, från att det var ett stöd i kampen mot apartheid till att det blev biståndssatsningar, som handlade väldigt mycket om utbildning, hjälp till de allra fattigaste och demokratiuppbyggnad, till att vi nu försöker kombinera insatser för de grupper som har det allra svårast med att hitta projekt där vi gemensamt vill satsa på framtiden.

Det är en mycket bred skala. Det handlar om småföretagande. Det handlar om hur man ska kunna få näringslivet att investera och utvecklas i Sydafrika. Det handlar om gemensamma utbildningsprojekt. Det handlar inte minst om mitt eget område, att samarbeta med Sydafrika när det t.ex. gäller kampen mot kärnvapen.

Det är oerhört spännande att se hur det som har utvecklats från att ha varit ett antiapartheidengagemang till att bli ett traditionellt biståndsen-
gagemang nu handlar väldigt mycket om att hitta ett gemensamt politiskt arbete som kan låta två länder på olika sidor om jordklotet också samarbeta kring sådana frågor som t.ex. antikärnvapenkampen.

Anf. 152 TALMANNEN:

Det fick bli det sista inlägget i dagens frågestund, som därmed är avslutad.

Jag tackar regeringens och kammarens företrädare för era insatser.

8 § Information från regeringen om WTO-mötet i Seattle

Anf. 153 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Nu lämnar statsrådet Leif Pagrotsky information om WTO-mötet i Seattle. Efter statsrådets information ges ledamöterna möjlighet att göra inlägg i ämnet om högst 2 minuter. Om det blir något ytterligare inlägg så kommer det att bli högst 1 minut.

Anf. 154 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Öppen handel – rättvisa spelregler var namnet på den handelspolitiska skrivelse som regeringen lämnade till riksdagen i mars i år. Öppen handel och rättvisa spelregler var också målen för Sveriges deltagande i WTO:s ministermöte i Seattle i förra veckan. Men resultaten från Seattlemötet uteblev. Vi fick inte öppnare handel som följd av att 135 handelsministrar träffades, och vi fick tyvärr inte fler och rättvisare spelregler.

En ljuspunkt i den mörka Seattleveckan var att Sverige och ungefär 30 andra WTO-medlemsländer undertecknade ett avtal om att upprätta ett särskilt rättscentrum som ska ge u-länderna bättre möjligheter att hävda sin sak i handelstvister i WTO. För att WTO-reglerna ska möta respekt måste vi se till att alla medlemmar kan utöva de rättigheter som

medlemskapet ger dem och inte bara vara tvungna att sköta sina skyldigheter. Detta var en positiv händelse lite vid sidan av de egentliga förhandlingarna.

Inför Seattlemötet var det många som sade att förberedelserna var för dåliga. Det fanns t.ex. inte ens en gemensam text att förhandla kring när vi kom dit. Vad detta beror på kan man ha många teorier om. Men det vore konstigt om inte striden om vem som skulle vara generaldirektör i WTO bidragit. Den striden lämnade organisationen utan ledarskap mellan april och september i år, en period då förberedelsearbetet borde ha varit intensivt.

De dåliga förberedelserna till trots hoppades vi alla att när ministrar från 135 länder kommer samman skulle viktiga knutar kunna lossna. Mirakel har skett förut. Nu hann man bara förhandla en enda fråga nägorlunda långt, jordbruket. Det tog lång tid. Att det tog så lång tid beror givetvis mycket på EU:s inställning. Som det såg ut när förhandlingarna avbröts i fredags hade vi faktiskt en text som ur svenskt perspektiv såg mycket lovande ut.

Den innebar att en framtida jordbruksförhandling skulle handla om både marknadsöppningar för utvecklingsländerna och en gradvis avtrappning av exportbidrag och andra former av subventioner. Skulle EU-länderna ha kunnat skriva under en sådan uppgörelse som del av ett paket? Det kommer vi aldrig att få veta. Motsättningarna mellan EU och USA och mellan USA och viktiga u-länder om de övriga frågor som skulle ha ingått i paketet var för stora.

Det blev aldrig någon helhet att ta ställning till. EU:s välvilja sattes aldrig på prov. U-ländernas kritiska hållning blev aldrig testad. Ansvaret för detta vilar enligt min mening tungt på USA. Vårdarna var väldigt kategoriska i vissa frågor och gjorde knappast några eftergifter alls. I stället bestämde man sig för att ge upp. Det innebar att ett tillfälle har gått förlorat.

Jag är rädd för att vi politiker för en tid framöver har av sagt oss möjligheten att flytta fram våra positioner vad gäller att styra den internationella ekonomiska utvecklingen. Vi som anser att världsekonomin underpresterar är givetvis besvikna. Vår uppgift är nu att se till att perioden av inaktivitet blir så kort som möjligt. Ministerkonferensen är suspenderad. Enligt ordföranden och WTO:s generaldirektör ska arbetet återupptas i Genève snarast möjligt.

Mot bakgrund av den amerikanska inställningen befarar jag att det kan bli svårt att nå resultat före det amerikanska presidentvalet, och vi behöver procedurer som garanterar u-ländernas delaktighet i processen. Jag menar att EU och Sverige i detta läge bör verka för att ett meningsfullt WTO-arbete ska komma i gång så snart som möjligt.

Förhandlingar om handel med jordbruksvaror och tjänster ska börja efter årsskiftet. Dessutom ska översyner ske av flera WTO-avtal. EU bör vara en aktiv deltagare i dessa processer. Men vi måste samtidigt vara realistiska. Det kommer att bli svårt för EU att hantera en isolerad jordbruksförhandling. Bl.a. av detta skäl behöver vi fortfarande en bredare WTO-process som ger större möjligheter att nå balanserade resultat.

Min slutsats är att hade viljan att komma överens varit tillräckligt stor hade vi kommit överens i Seattle, de dåliga förberedelserna till trots. Hade tillräckligt många av världens länder, och framför allt de stora

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Information från
regeringen*

spelarna EU och USA, varit tillräckligt angelägna om öppnare handel och rättvisare spelregler hade vi haft en uppgörelse om det i dag.

Bilden av ett stort, starkt och skräckinjagande WTO, så mäktigt att det drar till sig våldsamma protester, har alltså visat sig vara fel. Utan politisk vilja i medlemsländerna är WTO ingenting. FN:s generalsekretärare Kofi Annan, som var på plats i Seattle men som hindrades från att tala, skrev i en artikel i förra veckan: Ekonomin har blivit global, men politiken är i stor utsträckning fortfarande lokal. En tydligare bekräftelse på det än misslyckandet i Seattle är enligt min mening svår att hitta.

Anf. 155 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Jag ingick i regeringsdelegationen i Seattle. Jag har ingen anledning att erinra mot vad statsrådet Pagrotsky här har redovisat. Misslyckandet blev onekligen stort. I stället för att gräva ned oss tycker jag kanske att vi ska fundera över vad vi kan göra i framtiden.

Vad kan förklaringen vara till att WTO och frihandel – som är bra för alla, och inte minst för u-länderna – har kommit att framkalla så starka negativa reaktioner? Jag tror faktiskt att WTO har blivit sin egen framgångs fånge. Förr var handelspolitik ett snävt avgränsat område för specialister som verkade med tyst diplomati.

När WTO inrättades med tvistlösningsmekanismer och sanktioner upptäckte olika intressegrupper att man kunde få genomslag för sina krav på ett helt annat sätt än inom t.ex. ILO eller miljövårdsarbetet genom att gå via WTO. Perspektivet vidgades på det viset i handlingsförhandlingarna genom att man förde in frågor som arbetsrätt, djurskydd och livsmedelssäkerhet. Beslutsprocessen där alltså mer än 135 länder måste komma överens blev därmed än mer komplicerad.

Jag tror för min del att ökad transparens både inåt och utåt är nödvändig. Internt kan man tänka sig en starkare organisation med styrorgan och större resurser. Utåt är det viktigt att söka en bättre förankring. Hittills har den strävan mest gått gentemot påtryckningsorganisationer av olika slag. Men vi har sett att detta verkar splittrande.

Till andra organisationer – t.ex. till EFTA, OSSE, VEU och Nato – har vi exempelvis knutit parlamentariska församlingar där man tar ett mer helgjutet ansvar för hela området. Jag skulle vilja fråga statsrådet om han har någon kommentar till min analys och dessutom om han är beredd att verka för att få en mer markerad parlamentarisk förankring som ett sätt att säkerställa livsdugligheten hos WTO.

Anf. 156 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Om jag får börja med idén om den parlamentariska församlingen, skulle jag vilja understryka betydelsen av parlamentarisk förankring av det arbete som regeringarna bedriver i WTO. För mig är den viktigaste parlamentariska förankringen den som sker i varje medlemslands eget parlament. När regeringarna träffas i sådana här organisationer är de därmed väl förankrade. I Sverige, och i många andra länder, har vi mer parlamentariker i delegationen och har därmed en förankringsmöjlighet på plats när förhandlingarna äger rum.

Att införa någon sorts gemensamt WTO-parlament, som är en idé som har väckts, är däremot någonting som jag vill avvakta att bedöma, åtminstone tills jag har sett förslagen mer i detalj med konturer. Jag är

snarast skeptisk till den idén. Ett problem vi har är att 135 länder med delegationer redan är en så enormt stor församling att det har visat sig vara väldigt svårt att komma fram till effektiva arbetsmetoder. Att det skulle underlättas av att vi hade en församling till, som med nödvändighet måste vara ännu mycket större, tror jag inte. Jag tror att det är väldigt svårt.

Vi måste ändå åstadkomma en bredare politisk förankring och en bredare förankring i samhällena utanför det normala politiska livet vad gäller organisationer, medborgare, allmän opinion och intresseorganisationer. Men vi måste också skapa förtroende mellan länderna i WTO, mellan i-länder och u-länder, mellan jordbruksländer och industriländer. Jag ser förtroendefrågan som det grundläggande problem som vi har att brottas med i WTO. En opinionsbildning till förmån för frihandeln och upplysning om frihandelns fördelar skulle vara välkommet. Det får vi jobba mer med.

Anf. 157 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! WTO-parlament tror jag inte heller på. Jag medger att det här är svårare än när det gäller de mer avgränsade organisationer som jag exemplifierade med. WTO-området är större – 135 medlemsländer.

Vi har ändå ett försök till parlamentarisk förankring. På många håll låter man parlamentariker ingå i regeringsdelegationerna. Inte bara Sverige gjorde det, utan även Danmark, som hade ännu fler riksdagsmän, och Europaparlamentet hade ett tiotal företrädare där. Jag tror att detta är något att bygga på just i strävan att bättre förankra arbetet.

När man, som hittills, vänder sig till de här påtryckningsorganisationerna – det var en särskild dag för konferens med dessa, även om den kom av sig genom oroligheterna – är det närmast ett sätt att understödja splittande krafter. Vi får ändå förutsätta att politiker verkar för helheten, att de inte bara kan ta ett ansvar för delar utan också försöker göra de avvägningar som måste komma till stånd mellan olika delar av handelspolitiken, i synnerhet när den nu har breddats till att omfatta helt nya områden.

Anf. 158 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag tycker att det är en fördel med det parlamentariska inslag som vi har i delegationen. För mig som förhandlare var det en klar fördel att ha parlamentarisk förankring i delegationen. Jag är inte främmande för att utvidga den till kommande ministermöten när sådana här förhandlingar ska äga rum.

Delegationen är väldigt stor, och vi får också ha en effektivitetsaspekt på detta. Jag välkomnar gärna fler parlamentariker i delegationen. Jag ser ingen motsättning i detta, utan jag tycker, precis som Lars Tobisson, att det tillför kvaliteter i arbetet som är viktiga också för mig som regeringsrepresentant.

Låt oss fundera på det när vi ser konturerna av nästa möte. Jag tror allmänt att vi på ett ödmjukt sätt måste värdera erfarenheterna av förberedelserna den här gången, eftersom det ju gick så snett. Jag tänker inte låsa fast mig i några positioner om detta nu, mindre än en vecka efter mötets avslutande, utan det här är en av de frågor som jag tänker ta med mig på ett konstruktivt sätt för fortsättningen.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Information från
regeringen*

Anf. 159 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag vill inledningsvis understryka att handel för mig inte är värderingsfritt. Handel kan inte betraktas bara som någonting som handlar om teknikaliteter. Frågor om barnarbete, arbetsmiljö, miljö osv. kommer oerhört nära. Sedan är vi väl medvetna om att olika länder har kommit olika långt och har olika lagstiftning när det gäller att hantera detta inom landet.

Jag uppfattade att man från svensk sida hade ett förslag om att balansera de olika delarna genom att ha ett organ mellan WTO och ILO, där man mer djupgående kunde penetrera de här frågeställningarna. Det kunde ha varit en bra lösning. Med den utgång som det blev i Seattle vet jag inte om den här vägen hade varit möjlig, men det är en fråga som jag skulle vilja ställa till Leif Pagrotsky.

Anf. 160 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Det förslag som Carina Hägg syftar på var ett av de mer kontroversiella områdena i förhandlingarna i den här församlingen. EU:s förslag, som Sverige stöder, var ett gemensamt forum mellan WTO och ILO för studier, diskussion och analys av arbetsvillkoren, där frågor om barnarbete, tvångsarbete, organisationsfrihet och sådant kan komma upp. Jag tror att det var utformat på ett sätt som var mindre provocerande och mindre skräckinjagande för de länder som traditionellt har varit starkt emot det här. Jag tror att det hade haft förutsättningar att få acceptans inom ramen för en gynnsam helhet, inte på egna ben och inte ensam, men som ett element i en bred uppgörelse.

Nu kom förhandlingarna aldrig så långt att vi fick något riktigt prov på om det var på det sättet. Men detta är mitt intryck efter omfattande kontakter med kolleger från just de här länderna.

USA:s agerande under veckan, som var att använda den här frågan som ett hot om protektionistiska åtgärder, innebar inte någon tjänst för att föra frågan framåt utan medförde snarare att de länder som var emot grävde sig djupare ned i sina skyttegravar. Det minskade utrymmet för samtal.

Vårt förslag från EU:s sida hade kunnat vara en bra kompromiss, som kanske på ett konstruktivt sätt hade löst upp knuten.

Jag delar åsikten att handelsförhandlingar inte kan äga rum i ett vakuum. Vi måste visa medborgarna att vi också klarar av att hantera viktiga frågor som människor uppfattar hör till handeln. Det här är ett bra exempel på detta, och vi var en god bit på väg. Nu får vi se hur vi ska agera framåt när det här har havererat.

Anf. 161 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Vi brukar ofta här i kammaren använda ordet globalisering. När vi talar om globalisering innebär det bl.a. att vi får större kännedom om avarter på arbetsmarknaden och inom handelspolitiken, inte minst genom medier och kanaler man själv kan bygga upp. Nackdelen är att alltfler medborgare, inte minst barn, riskerar att dras in i arbetsmiljöer och arbeten som inte är positiva. Det finns alltså två sidor av globaliseringen.

Samtidigt kan vi kanske också skymta en ökad protektionism i flera länder. Jag skulle vilja understryka hur viktigt det är att vi ägnar än mer energi åt arbetsmiljöfrågorna och barnarbetet.

Jag vill också ställa en slutlig fråga till statsrådet Pagrotsky, om det är så att vi inte bara i USA utan även i andra delar av världen kan skymta tendenser till en ökad protektionism i det globaliserade samhället.

Anf. 162 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag vill gärna säga för min del att om jag ser till utvecklingen under det senaste året är jag positivt överraskad av att protektionisterna inte har varit mer på offensiven. När Asienkrisen briserade var jag orolig för att den skulle utlösa vågor av protektionism, men det gjorde den inte. Den oro jag känner i dag gäller just att protektionisterna har fått mer luft under vingarna just i USA, i det politiska livet i USA inför presidentvalet.

Det går inte att kalla USA ett protektionistiskt land. Vi ska inte glömma att USA har ett enormt stort importöverskott, ett enormt stor underskott i sin handel med omvärlden. Det är omöjligt att kalla ett land protektionistiskt som har ett underskott i handeln på 300 miljarder dollar.

Däremot tycks det som om protektionistiska politiker gör framsteg i kongressen. De klavbinder administrationen, och de får administrationen på defensiven och försvarar för hela världen att göra framsteg vad gäller ökad rättvisa i handeln och bättre spelregler för handeln.

Anf. 163 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Det var en dyster rapport vi fick höra, även om vi kände till den. Vi som såg bilder från Seattle kunde inte låta bli att uppröras, för det märktes ganska tydligt att det var amerikanska aktivister som stod för det mesta av bråket och som hindrade mötet.

När man känner till lite grann om den opposition som har funnits från vissa u-länder mot WTO-förhandlingarna när det gäller miljöfrågor och sociala frågor, är det intressant att se att det som stoppar det hela kommer från ett annat håll. Jag delar den uppfattningen.

Då undrar jag hur man ska kunna agera. Jag håller med om att vi måste bli mer aktiva och försöka göra den passiva tiden så kort som möjligt. Hur ska man få u-länderna att gå samman lite tydligare? Detta är ju någon sorts läxa för dem också. Eftersom de protesterade så mycket hjälpte de till att stoppa det som många u-länder egentligen vill ha, fast man kanske har synpunkter på vissa delar. De som förlorar mest på detta är väl egentligen de fattiga människorna i de fattiga länderna. Det är de som till syvende och sist förlorar mest på detta. Hur ska man få dem att bli mer enade så att man kan sätta ett större tryck på USA?

Anf. 164 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det var u-länderna som förlorade mest på detta. Det är de som i dag utestängs mest från möjliga exportmarknader på grund av restriktiva regler. Vår handel med industrivaror är mycket mer befriad än den handel som är viktigast för dem, nämligen handeln med mat och kläder. När vi nu inte gjorde några framsteg och allt blir vid status quo är det min mening att u-länderna är de som förlorade mest.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Information från
regeringen*

Jag tror att man kan säga att u-länderna är mer aktiva och bättre organiserade än tidigare. Men de är fortfarande, precis som Marianne Andersson säger, inte tillräckligt välorganiserade och väl förberedda för att klara av att göra sin röst tillräckligt hörd.

Jag har lite svårt att se vad vi kan göra för att åstadkomma detta för dem. Det måste nog vara deras eget verk. Men ett viktigt initiativ är det som vi tog under förra veckan, och som jag nämnde under frågestunden, nämligen att sätta av resurser för ökat stöd till u-länder att höja sin kapacitet på det här området. Det handlar om utbildning, överföring av kunskap och stöd till rättshjälp. Det är frågor som jag tror kommer att bli allt viktigare i framtiden. Jag tror också att vi i de enskilda länderna i den rika världen ska inrikta mer av vårt bistånd på den här typen av stöd. Det kan också bädda för mer samarbete.

Jag tror att vi redan är på väg att se mer och mer av samordning och samarbete inom u-världen mellan utvecklingsländer. Men vi ska inte glömma att utvecklingsländerna inte är en homogen och sammanhållen grupp. De har väldigt olika intressen inbördes. När de kommer samman allesammans har de väldigt lite gemensamt att argumentera för. Jag tror att vi får räkna med att de grupperar sig i flera olika konstellationer i olika sakfrågor.

Anf. 165 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är bra att stödja dem med utbildning och sådant för förhandlingar. Men då kvarstår den synpunkten att de ändå på något vis, även om de grupperar sig olika och har olika intressen, måste inse att det är viktigt att gå samman i vissa övergripande frågor för att få fram en minsta gemensam nämnare i de frågorna. Det får inte till slut bli en motsättning mellan nord-syd eller öst-väst. Det är viktigt att de kan ena sig i vissa frågor.

Finns det några speciella åtgärder som regeringen eller handelsministern avser att vidta direkt med anledning av detta?

Anf. 166 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Vi har inte nu omedelbart några konkreta åtgärder på lager. Jag vill inte säga att vi är lamslagna. Det låter så dramatiskt. Men fiaskot i Seattle har väl inte riktigt blivit en vitamininjektion för idéproduktionen på det här området. Det får jag väl medge om jag ska vara lite självkritisk.

Min inställning är att vi nu måste försöka samla ihop det här och få upp vagnen på rälsen igen för att se om vi kan börja baxa den framåt. Jag tror att det som vi från svensk sida har drivit under ganska lång tid för att föra processen framåt för u-länderna står sig väl fortfarande. Det handlar om att markera kompromissvilja, generositet och flexibilitet gentemot u-länderna i de frågor som är av störst vikt för dem, nämligen öppnandet av deras marknader för det som är viktigt för dem, dvs. mat och kläder. Om vi kan ge de signalerna tror jag att de blir mer intresserade och mer angelägna att få i gång förhandlingarna igen. Det tror jag vi behöver. Jag tror att det skulle ge resultat.

Anf. 167 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Många, och däribland handelsministern, har ju med rätta skylt misslyckandet på USA. I sitt anförande uttryckte handelsministern också besvikelse över EU:s agerande. Är det riktigt att tolka handelsministern på det sättet att EU inte visade någon kompromissvilja och att en förklaring till misslyckandet ligger här också?

Anf. 168 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Det stämmer att jag tydligt har sagt att jag tycker att USA får ta på sig en viktig del av ansvaret för att det gick som det gick. De hade den dubbla rollen att vara värd för mötet och ordförande för förhandlingen, ansvarig för organisation och process. Samtidigt var de huvudaktörer på den ena sidan av förhandlingsbordet. Det var inte lätt för dem att klara ut den rollfördelningen, och de lyckades inte särskilt väl.

Men jag tycker också att det är viktigt att vara ödmjuk och att inte avstå från självkritik på andra håll. Min åsikt är att vi i EU var bland de mer konstruktiva, de som har mindre att klandras för än andra. Men jag vill hellre betona att också vi har varit med och gjort saker som man i efterhand kanske ska vara ödmjuk inför.

Det gäller framför allt de förberedelser som ägde rum under ett par månader i Genève där inte heller EU visade någon särskild flexibilitet och inte lockade andra att öppna sina kort och röra sig framåt. Den förhandlingsvilja och den flexibilitet som EU faktiskt visade, den visade man i Seattle. Det var bra, men det hade nog varit bättre om den hade kommit tidigare. Det hade kanske satt i gång en dynamik så att fler hade börjat röra på sig och avstånden hade kunnat krympas i förtid.

Min bedömning kvarstår att ansvaret faller tyngst på den amerikanska parten. Men inte heller vi i EU har anledning att säga att vi står helt utan skuld, även om jag tycker att vi skötte oss hyggligt.

Anf. 169 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Vilken linje kommer regeringen att följa fortsättningsvis inom WTO för att rädda frihandeln?

Anf. 170 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag kommer att ha en ödmjuk attityd framöver och kritiskt och självkritiskt pröva vad vi själva kunde ha gjort annorlunda för att få detta att bli bättre. Man jag kan för dagen inte riktigt se några element i detta som omedelbart anmäler sig som kandidater till omprövning i den svenska politiken.

Vi har från början drivit en linje att vi ska förhandla generöst gentemot u-länderna och att vi inte ska utesluta någon enda förhandlingsfråga från dagordningen. Vill någon förhandla om någonting ska inte EU från start säga att man inte vill vara med om det. Det är en öppen och flexibel attityd. Därutöver har vi velat se tydliga signaler till utvecklingsländerna om total tullfrihet på de allra fattigaste ländernas export till EU och den rika världen som en förtroendeskapande åtgärd.

Jag tycker att den strategin står sig. Den skulle kanske ha blivit mer framgångsrik om den hade sjuöatts tidigare och med större kraft. Men jag vill inte låta självkritisk, och därför avstår jag från att dra den slutsatsen

för dagen. Inriktningen är nog att fullfölja den politik vi har slagit in på, men jag lovar det inte.

Anf. 171 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Med anledning av att en del av de frågor som jag hade tänkt ställa redan har kommit upp, tänkte jag fråga om organisationens öppenhet. Det har varit ganska mycket diskussion under de gångna åren om att WTO är en av de mer slutna globala organisationer vi har. Det skulle i sin tur vara en orsak till ett svagt folkligt stöd. FN har ju ett relativt sett starkt folkligt stöd. Det ger naturligtvis regeringarna en starkare position.

Jag vill fråga Leif Pagrotsky: Vad kan man göra för att öka öppenheten i WTO och därmed dess folkliga acceptans och stöd?

Anf. 172 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag delar Berndt Ekholms bedömning att organisationens slutenhet är en delförklaring, ett bidrag, till den brist på legitimitet och respekt som organisationen lider av i dag.

Jag tror att organisationen är beslutsamt inriktad på att öka öppenheten radikalt och att man är beredd att gå så långt som medlemsländerna tillåter den att gå. Vissa medlemsländer vill ännu inte att alla dokument i samband med tvistlösning ska bli offentliga, och det kan inte organisationen ensam ändra på. Men vad gäller organisationen tror jag inte att det är några problem. Möjligen är det problem för ett och annat medlemsland. Tendensen är dock solklar. Den går i den riktningen, och den kommer att gå längre.

Jag tror också att det underlättas av att allmänhetens och mediernas intresse är mycket större, så att det är lättare att få ut den bild som redovisas. När det gäller den bild som är hemlig kommer den ju inte ut om ingen journalist är intresserad av att skriva om den. Och intresset från medierna var enormt mycket större nu än vid något tidigare ministermöte i WTO:s hägn.

Anf. 173 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! En av de viktigare punkterna när det gäller öppenheten är väl det som vi tidigare var inne på här under frågestunden, nämligen parlamentariskens roll och organisation. Vi har faktiskt också snuddat vid frivilligorganisationernas roll. Det har kanske framstått som om de är något negativt i handelsprocessen. Och visst finns det väl sådana inslag, det ska medges. Men i huvudsak ser jag det som något positivt att vi har fått ett starkt engagemang från frivilligorganisationernas sida.

Då är min nästa fråga: Hur kan man inom ramen för en öppenhetsprocess på ett bättre sätt ta vara på frivilligorganisationernas potential? Om man nu ska tala om att organisera, hur ska man komma in på vägar som gör att man kan få glädje av frivilligorganisationernas enorma kunskaper? Kanske kan det ske genom bättre förberedelse inför de här mötena, osv.

Anf. 174 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Vi har ju under förberedelseprocessen inför det här mötet och även under själva mötet haft en ny öppenhet i våra relationer till enskilda organisationer. Vi har haft kontinuerlig kontakt, och det har varit en vidgad krets av organisationer som har deltagit i våra möten till vilka vi har kunnat ge information. I gengäld har vi fått synpunkter, kommentarer och kunskaper som har gjort att vi har fått bättre positioner och en bättre politik.

Det här är ett ömsesidigt givande och tagande i det avseendet, som jag tror är till ömsesidig nytta. Det är inte tal om en enkelriktad information och sedan är det färdigt. Det handlar ju om en dialog som ger en bättre politik och på köpet också en bättre förankrad politik.

De enskilda organisationerna har också varit representerade av en gemensam representant i delegationen i Seattle, som har följt allt arbete och haft full insyn i stort sett i allting vi har gjort – i alla diskussioner, i delegationen när vi har förberett våra positioner, osv. Det är en väg som vi ska fortsätta på. Det vågar jag lova redan nu. Det har varit väldigt bra, och vi ska se hur vi kan utveckla det ytterligare.

Anf. 175 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Det har varit uppe många frågor, men jag har en direkt enkel fråga: Inverkade de protester vi såg på TV och det slagsmål som förekom i Seattle på utfallet? Eller var det dåliga förberedelser och dålig vilja?

Sedan till institutionella frågor. Som Berndt Ekholm säger är det en sluten organisation. EU-förslaget om att ha något slags samråd mellan WTO och ILO är en sak. Men finns det någonting som Sverige har drivit av institutionell karaktär för att förbättra situationen?

Och sedan rent allmänna frågor. Det finns naturligtvis en konflikt mellan öppen handel och rättvisa, som det ofta ser ut i dag, även om öppen handel också är en källa till tillväxt och bättre levnadsvillkor för många. Och det är väl vad många i NGO:er yttrar. De säger att det är den starkes frihet som organiseras, dels genom protektionism när det passar de rika, dels genom att man vill ha frihet när det gäller patent, teknologi, finanser, osv., för att få ett utomordentligt stort inflytande på de nya marknader som uppkommer i utvecklingsländer. Det finns naturligtvis en konflikt mellan kapitalets frihet och nya nationers självständighet och demokratiska utveckling.

Vad finns det för konstruktiv strategi för att bryta detta? Det tror jag är den helt fundamentala frågan. Det kan också göra att frågan blir politiskt mer förankrad i svensk demokrati och folkrörelse.

Anf. 176 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Påverkade demonstrationerna förhandlingarna, eller var det dåliga förberedelser och bristande vilja?

Min åsikt är nog att demonstrationerna säkert påverkade mycket i amerikansk opinionsbildning och i opinionsbildningen i världen. Men själva förhandlingsförloppet tror jag inte påverkades av demonstrationerna. Det är min bild av detta, inte minst av det skälet att demonstranterna inbördes var väldigt olika. Å ena sidan drev man krav på att organisationen ska avvecklas och läggas ned därför att den är för mäktig, å andra

sidan hävdades att organisationen är tandlös och att den måste göra väldigt mycket mer på olika angelägna områden, t.ex. när det gäller arbetsrätt och att skydda amerikanska jobb. Demonstrationerna var i det avseendet bara ett samlat uttryck för missnöje, men man var missnöjd från helt olika utgångspunkter.

Jag tror inte att de påverkade förhandlingarnas förlopp. Jag tror inte att jordbruksförhandlingarna eller förhandlingarna om mänskliga rättigheter i arbetslivet hade fått ett annat förlopp utan demonstrationer.

Vad gäller strategier för att få frihandel och rättvisa att bli mer förenliga menar jag att det var precis det som vår skrivelse till riksdagen i våras tog sikte på. Den tog sikte på att beskriva en strategi för detta. Min syn, som jag också menar fick stöd i riksdagen, är att rättvisa i handelsystemet bygger vi genom att ha bra regelsystem där alla, stor och liten, rik och fattig, behandlas enligt samma måttstock och samma regler. Alternativet är ju den starkes rätt.

Vi behöver fler regler. De regler vi har behöver täcka fler områden, och det behövs bättre kapacitet för de svaga att hävda sin rätt enligt de regler som finns i dag.

Otillräcklig rättvisa har vi därför att de fattiga ländernas produkter inte är föremål för samma frihandel som de utvecklade ländernas produkter och industrivaror. Det är orättvist. Det ville vi göra något åt i Seattle. Det vill vi fortsätta att göra något åt på längre sikt. Se det gärna som en strategi. Det tycker jag är viktigt.

Anf. 177 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag kan väl instämma i en del. Men det är naturligtvis inte alldeles enkelt när man säger att vi måste ha samma regelverk för att gynna både starka och svaga.

Vi har lärt oss i den svenska demokratin och den svenska fördelningpolitiken att man ofta måste ha särskilda insatser för att de svaga ska kunna utveckla sig och också bli starka. Förment objektiva och neutrala regler brukar faktiskt ofta favorisera den starka.

Jag tror att det finns utrymme för både självkritik och ett konstruktivt samarbete. Det ligger mycket i att det fanns många bra saker i skrivelsen. Men det gäller att verkligen göra reda för vad som var utslag av protektionism från USA och EU, vad som var uttryck för sunda principer om fackliga rättigheter och miljöhänsyn och vad som mera var ett allmänt missnöje som resulterade i att man ville riva hela klabbet.

Vi ser fram emot en analys men därefter en rejäl strategi för att kombinera rättvisa och handel, som jag tror kan gynna alla parter.

Anf. 178 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Regler ska tillämpas lika för alla. Det är en grundläggande rättvisefråga. När EU och Bangladesh möts för att slita en rättstvist ska man ha lika rätt till prövning av sina argument.

Däremot behöver ju inte reglerna vara exakt likformiga på alla områden. Men problemet i dag är ju att olikformigheten i reglerna missgynnar de fattiga länderna, eftersom jag har åsikten att de låga tullar vi har på industrivaror gynnar industriländerna och de höga tullar vi har på jordbruksvaror och tekovaror missgynnar de länder som producerar sådana varor i u-länderna.

Detta är ett uttryck för att vi faktiskt inte har lika regler över hela världen. Förhandlingarna har lett olika långt och gett olika resultat. Vad gäller det förhållandet att reglerna inte är uttryck för att rik och fattig har exakt samma regler kan man generellt säga att fattiga länder har mycket högre skyddsåtgärder runt sina ekonomier än vad rika länder har. Jag är inte säker på att det t.ex. i fallet Argentina har varit till fördel för utvecklingen under de senaste 50 åren.

Anf. 179 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Jag delar Leif Pagrotsky's besvikelse över att WTO-mötet havererade. När Clinton så klart krävde att arbetsvillkor skulle ingå i WTO-regelverket gjorde han det i direkt konfrontation med u-länderna.

Jag är inte säker på att EU:s förslag skulle vara mindre provocerande. Jag är inte säker på att inte även detta skulle upplevas som protektionism.

Inför en förhandling om frihandeln är det viktigt att inte bara allmänheten utan även u-länderna känner förtroende för det arbete som görs. Leif Pagrotsky har själv sagt att man borde bereda bättre möjligheter för dem att exportera de varor de är bra på, nämligen mat och kläder.

Därför frågar jag Leif Pagrotsky: I EU skulle man mycket väl kunna snabbavveckla de restriktioner på tekovaror som vi har snabbare än till 2005. Jag tycker att det är en viktig uppgift för Sveriges regering att i EU påverka att detta sker. Kommer Leif Pagrotsky att ta något initiativ i den vägen?

Anf. 180 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Svaret på frågan är: Ja, det är möjligt för EU att snabbavveckla sådana tullar. Vi behöver inte fråga någon om lov om vi vill sänka tullarna ensidigt. Som bekant hade Sverige inga sådana tullar alls på plats när vi blev medlemmar i EU, och Sverige är inte någon stark anhängare av just den här tullpolitiken på kläder.

Jag tror emellertid att vi måste konstatera att om det är i stort sett omöjligt att få EU att sänka de tullarna ens i utbyte mot annat i en stor förhandling, tror jag att det skulle uppfattas som ren demonstrationspolitik att försöka förmå EU:s länder att gå med på att göra detta helt frivilligt ensidigt.

Det är ett förslag som det vore helt orealistiskt att få stöd för. Därför är det inte meningsfullt för mig att bland mina kolleger provocera med detta krav, även om jag skulle tycka att det vore en bra sak att genomföra. Det vore bra för Europas konsumenter, inte minst för barnfamiljer, men också en viktig gest mot de länder som lever på att producera denna typ av varor.

Anf. 181 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Jag är nog något mer optimistisk när det gäller EU. Jag tycker att även EU borde inse att man bör stärka förtroendet bland u-länderna efter det som har skett i Seattle. Diskussionen om hur viktigt det är att få till stånd en ny förhandlingsrunda och få upp de här frågorna igen kräver att man visar god vilja gentemot u-länderna. Med den diskussionen tycker jag att det borde gå att försöka få upp frågorna och få förståelse inom EU för en snabbare avveckling av tekohindren.

Anf. 182 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Om jag skulle drista mig till att ge de tekoexporterande länderna ett råd – det är inte så ofta jag gör sådant, och jag kanske inte ska göra det i dag heller – skulle det vara att erbjuda EU att öppna marknaderna i båda riktningarna.

I de länder som vill exportera mer till EU har man ju normalt sett väldigt stängda egna marknader samtidigt som man har en väldigt stark konkurrenskraft på de här områdena. Jag tror att det skulle vara lättare att förmå dem i EU som vill ha tullbarriärer kring Europas tekoindustri till kompromissande om tullsänkningarna kunde bli ömsesidiga. Jag tror inte att italienska Armanikostymer och andra högförädlade tekoprodukter som vi gör i Europa skulle konkurrera ut trikåindustrin i Bangladesh, men det vore en ömsesidighet i detta som skulle göra hela förhandlingssituationen annorlunda samtidigt som jag är övertygad om att detta skulle vara till ordentlig fördel också för u-länderna.

Jag tycker att det är svårt att förstå hur länder som Kina och Indien kräver frihandel av EU, men inte erbjuder ett uns av egna marknadsöppningar på exakt samma område där de själva hävdar att de har en överlägsen konkurrensförmåga.

Anf. 183 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är informationen om WTO-mötet i Seattle avslutad, och jag tackar handelsministern för att han har velat komma hit och besvara kammarens frågor.

9 § (forts. från 6 §) Jord- och skogsbruk m.m. (forts. MJU2)

Anf. 184 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jordbruket hänger ihop med WTO så övergången känns logisk. Jordbrukssektorn är verkligen en sektor där det finns anledning att se över bestämmelserna i olika länder för att öka möjligheten till handel.

Jag har i mitt anförande talat ganska mycket om den satsning som nu görs på ekologiskt lantbruk. Jag är glad över att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har kunnat enas i den skrivelse som är en av grunderna för betänkandet i dag. Sverige ska ha som mål att 20 % av den odlade arealen ska vara ekologiskt odlad till år 2005, och att 10 % av antalet mjölkkor och slaktdjur av nöt och lamm ska vara ekologiska.

Jag har också beskrivit vilken satsning man gör i Danmark, och också att man gör en satsning i Frankrike. I Danmark satsar man alltså under de kommande åren ca 500 miljoner på forskning och utveckling. Man satsar också stort på marknadsföring av ekologiska livsmedel.

Delar jordbruksministern min uppfattning att vi måste fundera på hur satsningen på forskning och utveckling inom den ekologiska sektorn ska kunna bli bättre för att vi ska kunna nå de mål vi själva har satt upp, och för att det svenska lantbruket i en omställning som jag ser framför mig ska kunna marknadsföra sina produkter på ett så effektivt sätt som möjligt?

Anf. 185 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det är klart att också forskningsfrågor och marknadsföringsfrågor i anslutning till ekologisk produktion är viktiga. Men jag tror att det också är angeläget att skilja på vem som gör vad.

När det gäller forskningen är det inga konstigheter. Där har ju samhället ett ansvar, kanske inte att styra forskningen, men att se till att det också finns resurser som går in på de här områdena. Det blir en fråga i den forskningspolitiska proposition som vi håller på att förbereda, och där jordbruket har sin del. Eftersom vi har ett eget universitet och ett forskningsråd finns det också anledning att ta in de här frågorna i det sammanhanget.

När det gäller marknadsföring är det primärt näringens eget ansvar. Det tycker jag är en princip att hålla på. Dock har vi i nästa års budget avsatt 10 miljoner från mitt departement och från Näringsdepartementet 10 miljoner för marknadsföring av svensk produktion framför allt på andra marknader än Sverige.

Jag har för dagen inga andra pengar som jag kan bedriva marknadsföringsinsatser med.

Anf. 186 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Från Miljöpartiet anser vi att den satsning på ekologiskt lantbruk som nu ska följas och som dels handlar om målen, dels om miljöstöden, måste kompletteras med rejäla satsningar på forskning, utveckling och information. Här börjar Sverige ligga efter. Jag vill hävda att det faktiskt är rätt så bråttom.

Vi kan se att under 1997–1999 anslogs från regeringens sida 47 miljoner kronor till ekologisk forskning, men år 1999 är det inte många dagar kvar av. Det blir ett glapp mellan slutet av år 1999 och den forskningsproposition som ska tas.

Risken är uppenbar att de forskare som funnits under några år inte har någon möjlighet att fortsätta sin forskning under våren 2000, och att de helt enkelt är tvungna att sluta och börja med annat.

Det kommer ett ramprogram för forskning för ekologisk produktion som Centrum för uthålligt lantbruk på SLU, CUL, håller på att ta fram. Man påpekar just att det måste fram pengar ganska snart. Det finns många forskningsobjekt där pengarna försvinner den 1 mars eller den 1 juni.

Hur tänker jordbruksministern lösa den problematiken?

Jag delar också jordbruksministerns uppfattning att det är bra att jordbruket jämföras skattemässigt med annan verksamhet. Det är också därför vi har sett till tillsammans i propositionen att jordbrukets el- och oljeskatter för den enskilde lantbrukaren jämföras med annan produktion. Men det innebär också att en sådan sak som dieselskatten måste vara gemensam och lika för alla verksamheter.

Jordbruksministern antydde att man i Danmark är på väg att höja några miljöskatter. Vad är det?

Anf. 187 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag har när det gäller forskningen inget annat besked att ge än det som jag tidigare sade om den forskningspolitiska propositionen.

Vad sedan beträffar de skatter och annat som vi så länge har diskuterat har vi sagt att vi ska jämställa jordbruket med andra näringar. Om vi ska hålla på den principen ska vi inte särbehandla jordbruket när det gäller dieselskatten. Andra näringar får ju en höjning av dieselskatten. Frågan är om jordbruket när det passar jordbruket ska jämföras på något annat sätt – inte med andra näringar utan kanske med andra länder. Det är en principdiskussion som måste föras.

Det har här i dag också sagts att vissa partier skulle vilja sänka avgifterna på andra insatsvaror. Jag vill helt klart deklarerat att jag inte är beredd att göra det. Man kan säkert se över om t.ex. handelsgödselavgiften uppfyller de mål som vi har satt upp eller om den kan konstrueras på ett annat sätt. Jag är villig att undersöka det, men det skulle aldrig falla mig in att reducera avgifter rakt av bara för att lätta det ekonomiska trycket på jordbruket. Något sådant förslag kommer jag inte att lägga fram.

Anf. 188 PER-SAMUEL NISSER (m):

Herr talman! Det har under dagen förts en jordbrukspolitisk debatt som har berört både det ena och andra. Den har varit intressant och naturligtvis mycket viktig. Det som jag tänkte ta upp berör bara en del av detta men en del som är nog så viktig för många enskilda.

Jag tänker uppehålla mig vid den del i detta betänkande som rör landsbygdsprogram för hållbar utveckling. Regeringen lade under hösten fram en skrivelse som skulle presentera inriktningen av svensk landsbygd för perioden 2000–2006. Den skrivningen har behandlats i miljö- och jordbruksutskottet och finns med i detta betänkande.

En del gäller vad som kallas ”kompensationsbidrag i mindre gynnade områden”. Det är ett stöd för aktivt utnyttjade arealer av vall och betesmark inom de mindre gynnade områdena i norra och södra Sverige.

I utskottstexten står det att detta kompensationsbidrag behövs även i fortsättningen för att säkerställa att de ekonomiska förutsättningarna för jordbruksproduktion ska finnas kvar trots de nackdelar som finns i många områden vad gäller klimat, nordligt läge, höjd över havet, dålig arrondering osv. Man betonar vidare vikten av att skapa förutsättningar för att bevara biologisk mångfald och kulturmiljövärden. Detta stöd ska i första hand riktas till aktiva jordbrukare med mjölk- och animalieproduktion.

Utskottsmajoriteten skriver att gränserna för dessa områden i princip ska förbli oförändrade. Dock finns det ett område där man föreslår att gränserna ändras. Det gäller stödområde 4 och södra Värmland. Om det förslaget går igenom här i dag kommer hela södra Värmlands jordbruk att flyttas så att det får kraftigt lägre ersättningsnivåer.

I Jordbrukets utredning om de regionala stöden, som ligger bakom det förslag till förändring som utskottsmajoriteten står för, sägs att stödområde 4 har heterogen karaktär. Det finns en skillnad mellan de sämre regionerna i norra delen och områden kring Vänerkusten, där förutsättningarna mer liknar det mindre gynnade område som omfattar de sydsvenska skogs- och mellanbygderna.

I delar av det södra området är det främst förutsättningarna för spannmål som kan vara jämförbara. Återväxten när det gäller vall och betesmark är sämre i dessa områden. Att försämrade ersättningsnivåerna för dessa områden löser inte några problem.

Den besparing som utskottet nu vill göra genom att försämra ersättningarna i södra Värmland kan inte påstås vara stor. Däremot kan effekterna för den enskilde lantbruksföretagaren vara av mycket större mått. Det här förslaget kommer att slå mot lantbrukare med animalieproduktion vilka inte bor på den direkta slätten vid Vänerkusten och inte har så mycket spannmålsodling. Jag tycker inte att de effekter som i detta fall kan drabba den enskilde är acceptabla. Det måste finnas en långsiktighet i de förutsättningar som ges för lantbruksföretagare. Det är förutsättningen för att investeringar ska göras och för att nya generationer ska våga satsa på en framtid inom lantbruksnäringen.

Jordbruket är en av de viktiga näringarna i Värmland. Landsbygdens framtid är beroende av hur lantbruksföretagen kan överleva och utvecklas. Man kan inte nog betona vikten av lönsamma lantbruksföretag för möjligheterna att upprätthålla öppna landskap, en bra miljö och ett levande kulturlandskap. De ger sysselsättning för de lantbrukare och anställda som finns på gårdarna, för företag som servar maskiner, för verkstäder och för byggfirmor, och de ger underlag för affärer och skolor. Även turistnäringen påverkas om landskapet växer igen och lantbruk läggs ned.

I dag är en stor del av landsbygden i fara. Lönsamheten är svag inom svin-, mjölk-, kött- och spannmålsproduktion. Grunderna för en levande landsbygd är att det på gårdarna finns djur som producerar mjölk och kött och håller markerna öppna. Mjölkgårdar läggs nu ned i accelererande fart i Värmland. Vi tycker att detta är mycket oroande.

Som jag här har beskrivit kan jordbrukets betydelse inte nog betonas för ett län som Värmland, speciellt i de områden som kommer att drabbas av den försämring som förslaget till ersättningsnivåer innebär. Vänerbygdens lantbruk är motorn för hela länets lantbruk. Försörjningen när det gäller transporter, veterinärer, rådgivning och service är avpassad för hela länet. En neddragning av ersättningarna i detta område, med sänkt konkurrenskraft som följd, kommer även att drabba övriga delar av länet.

Jag vill avslutningsvis, herr talman, säga att jag inte har något yrkande, men jag stöder naturligtvis de reservationer som Moderata samlingspartiet har avgivit i detta betänkande.

Anf. 189 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Värmland har för Miljöpartiet varit en mycket viktig fråga. Vi skulle inte kunna tänka oss att minska möjligheterna för lantbruket i södra Värmland. Där finns ett lantbruk som vi från Miljöpartiets sida tycker är bra. Man har där både spannmålsodling och djurdrift. Det finns mycket djur i området, och många marker påminner mycket om mina hemmamarker i Sörmland.

Vi blev väldigt glada när vi fick på gårdsnivå framtagna siffror som visar att gränsen för 20 kor försvinner. Också flera andra saker gör att de enskilda gårdarna trots att man sänker stödet i de här områdena kommer att tjäna på reformen. Det var för oss oerhört viktigt att de reformer som genomförs inte på något vis missgynnar de enskilda lantbruken i södra Värmland, snarare tvärtom.

Om man räknar på gårdsnivå kan man se att de här gårdarna kommer väl ut och faktiskt, jämfört med tidigare förslag, tjänar på reformen. Jag vill alltså från Miljöpartiets sida säga att vi har varit mycket angelägna

om att södra Värmland inte missgynnas, och så sker inte heller med det förslag som nu är framlagt.

Anf. 190 PER-SAMUEL NISSER (m) replik:

Herr talman! Jag kan bara utgå från det material som finns i betänkandet. Visserligen nämns där den gräns vid 20 kor som Gudrun Lindvall pekar på, men jag vet inte vad Gudrun Lindvall menar när hon hänvisar till andra saker. Vi har ännu inte fått se något konkret om detta.

Med utgångspunkt i det material som finns är det alltså fråga om ett drastiskt slag mot de södra delarna av Värmland. Vi borgerliga har tidigare fått kritik för att många av oss är för negativa och inte tar fram något positivt, men om Gudrun Lindvall i egenskap av företrädare för stödpartierna till Socialdemokraterna kan garantera att de enskilda i de här områdena inte kommer att drabbas, lovar jag att åka hem till Värmland med ett positivt besked till dem.

Anf. 191 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag får erkänna att jag just nu inte hittar igen mina papper om detta. De beräkningar som vi har fått för enskilda gårdar visar att södra Värmland med den stödnivå de får och med de andra förändringar som sker i landsbygdsprogrammet inte kommer att missgynnas utan snarare kommer att vinna på omläggningen.

Jag delar gärna med mig av materialet när jag hittar igen det. Det här har varit en hjärtefråga för Miljöpartiet, och vi har drivit den mycket i det samarbete som vi har haft. Jag är övertygad om att man också från v och s var väldigt angelägen om att det inte fick ske en försämring för södra Värmland. Det är absolut min uppfattning att södra Värmlands bönder inte kommer sämre ut i framtiden än i dag, utan bättre.

Anf. 192 PER-SAMUEL NISSER (m) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att det beskedet var riktigt övertygande. För regionen som helhet är det möjligt att man kan räkna miljoner på så sätt att det blir en balans, men min fråga gäller hur den enskilde påverkas. Jag får avvakta tills vi får materialet och kan se vad som gäller. Till dess står kritiken på grundval av det nuvarande materialet kvar.

Anf. 193 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har tillgång till materialet och kan lämna över det efter vår debatt. Det visar att varje gård som har kor kommer att tjäna på reformen.

Det har under de senaste fem åren väckts många motioner där det hävdats att olika LFA-stöd har varit för låga. Därför tillsatte regeringen en utredning omkring det här 1996. Den var klar i april förra året. Då konstaterade man ju att det råder stora skillnader i Värmland. Det finns två områden där som på ett orättvist sätt har haft för höga stöd, medan man på andra ställen i vårt land har haft lägre stöd än vad man skulle ha haft.

Därför kan det nu bli så att man kan höja på andra ställen, vilket kanske inte framkom i den här skrivningen. Det är orter som Ydre, Godgård och Borgholm på Öland exempelvis som kanske regeringen nu i

EU-förhandlingar kan få upp, eftersom man kan ta från ett ställe till ett annat.

Det som gör att Värmland, och över huvud taget stödområdena 4 och 5, får en bättre ekonomi är i första hand att man tar bort den här begränsningen på 20 kor. Man fick alltså bara ersättning, djurbidrag, för 20 kor. Nu släpper man det här helt fritt. Så det är klart att om någon där uppe i Värmland t.ex. skulle ha 100 kor får de en inkomstförstärkning på över 98 000 kronor. Men det är det inte alla som har.

Jag har siffror för olika gårdar. Det här har departementet noggrant gått igenom eftersom vi ville ha en noggrann undersökning av det.

Anf. 194 PER-SAMUEL NISSER (m) replik:

Herr talman! Det är möjligt att det kan vara så som Inge Carlsson säger, att det har varit olika stödformer, eller olika nivåer rättare sagt, som inte har varit exakt lika. Det är ju svårt när man drar gränser. Men underlaget i det här ärendet gäller ju att skördeskadenivåerna har varit rätt jämförbara med områden söder om Väneren. I det här fallet handlar det dock om vall och betesmarker, och där är det inte jämförbart. Det är mycket sämre återväxt i de södra delarna av Värmland. Så det håller inte riktigt, tycker jag.

Om det nu är så som Inge Carlsson säger, att det inte är någon som kommer att drabbas utan att varje enskild kommer att tjäna på den här reformen, då tar jag med mig det hem – om det är så som Inge Carlsson säger, alltså. Jag får lita på det, så får vi se.

Anf. 195 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att Per-Samuel Nisser kan lita på mig. Det är även så att det kombinationsbidrag vi har haft tidigare nu också blir ett arealbaserat stöd. Så det är helt klart att det blir bättre.

När man ser på Agenda 2000, och där kan man dra en slutsats om hur regeringen ser på det här, kommer man alltså att dra ned ersättningar på slättbygden. Det är ju mest nere i Skåne, Östergötland och andra landskap. Det är en total summa på 410 miljoner minus i de områdena. I områdena 4 och 5, som ju Värmland tillhör, blir det däremot en total förstärkning på ca 230 miljoner. Enbart de grova siffrorna ger ju ändå en bild av att just områdena 4 och 5, som Värmland tillhör, kommer att få en ganska betydande förstärkning på bekostnad av slättbygderna.

Anf. 196 PER-SAMUEL NISSER (m) replik:

Herr talman! Jag kommer från ett län, Värmland, där vi tappar befolkning varje år. Nettot har minskat med över 2 000 personer varje år sedan många år tillbaka. Man flyttar bort från landsbygden, och denna urholkas ännu mer. Det är många som är oroad. Det är den bild jag har, och jag träffar mycket folk. Man är oroad, framför allt inom lantbruksnäringen.

Den jämförelse som jag tog upp förut gällde lönsamheten. Det är *en* del. En annan del är att man oroad för vilka som ska ta över de här lantbruken och hålla i gång landsbygden framgent. De yngre flyttar också från bygderna. Därför är jag glad om jag kan få ta med mig det beskedet att ingen enskild kommer att drabbas i södra delarna av Värmland. Jag avlutar med det.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

Anf. 197 ROY HANSSON (m):

Herr talman! Jag kommer i detta anförande i huvudsak att uppehålla mig vid motion MJ1 med anledning av regeringens skrivelse. Inledningsvis kommer jag dock också att beröra MJ217 om möjligheten till s.k. svart träda.

Jag beklagar att det inte var möjligt att samla en utskottsmajoritet bakom att tillstyrka yrkandet och undersöka om det i vissa fall skulle vara möjligt med s.k. svart träda. Jag tror att detta skulle gynna miljön i de fall där denna trädesform skulle vara lämplig. Som det nu är på vissa jordar måste det användas mer bekämpningsmedel, eller också kan odla- ren inte övergå till ekologisk odling eftersom det är svårt med bl.a. ogräsbekämpningen. Fördelarna med denna trädesform är utvecklade på ett bra sätt i reservation 19.

Herr talman! Jag övergår nu till att debattera motion MJ1. Denna motion berör i huvudsak jordbruket på Gotland. Det kan tyckas att det är en något "smal" motion. Själv tycker jag av naturliga skäl inte detta. Jordbruket på Gotland har en större betydelse för näringslivet än vad jordbruket har i andra län. Det är ungefär 8 % av befolkningen som är direkt beroende av jordbruk mot ungefär 2 % i övriga delar av Sverige. Läger man därtill produktionen inom livsmedelssektorn kommer man upp i över 30 %. Jordbruksproduktionen har alltså stor betydelse för Gotland.

Herr talman! Inledningsvis vill jag säga att jag tycker att min motion är relativt väl behandlad av miljö- och jordbruksutskottet. Naturligtvis är jag dock inte helt nöjd, så det finns anledning av återkomma.

Det första jag vill säga är att jag tycker att det är bra att fortsatt stöd till miljövänlig odling av sockerbetor är säkerställt. Det kan dock finnas några kvarstående svårigheter. Denna odling har följt regelverket när det gäller REKO-stöd. När nu REKO-stödet försvinner blir odlingen av med det regelverk som hittills har funnits. Jag utgår emellertid från att rege- ringen utarbetar former för att detta stöd ska kunna fortsätta. Det vore bra om det i dag kom besked om detta här i kammaren.

Ett bekymmer som inte är löst vad gäller denna odlingsform handlar om tillkommande odlare som vill odla miljövänligt. Jag vet att det på Gotland finns intresse för detta. Jag försökte för några dagar sedan kontrollera vilka regler som gäller för tillkommande sockerbetsodlare som vill odla miljövänligt. Det gick inte att få besked om detta i förra veckan. Det vore naturligtvis bra om det gick att redovisa vad som gäller för tillkommande odlare. Möjligen kan jordbruksministern i dag ge besked om detta. Det är viktigt att det kommer ett besked, för odlingssäsongen närmar sig snabbt.

Herr talman! Stöd till vallodlingen är en annan sak som har stor betydelse för det gotländska jordbruket. Jag hade här hoppats på bifall till min motion, men jag känner mig ganska nöjd med det som utskottet har anført på s. 93 i betänkandet. Jag utgår från att regeringen gör den om- prövning som finns angiven, att regeringen beslutar om förlängt stöd till vallodling av miljöskäl och att det kommer att gälla för samma områden som i dag, dvs. hela Gotland, Öland och Öar utan vägförbindelse.

Herr talman! Ett område där jag inte har anledning att vara nöjd gäller stödet till oljevaxter som omväxlingsgröda. Det gäller särskilt behand- lingen av det jag anför i motionen om senapsodling. För att ta det senare

först var det så att för några år sedan återupptogs senapsodlingen på Gotland – detta med ganska gott resultat.

Det här är inte någon ny gröda. Redan 1861 stod det att läsa i en gotländsk tidning: ”Gotlandssenap är den bästa under solen!” Vidare fanns en beskrivning av hur den gotländska jorden framalstrar ”godt och utmärkt inhemsk ypperlig Gotlandssenap” – ”godt” stavat på det sätt som man gjorde 1861.

De senaste åren har odlare på Stenstu försöksgård på Gotland fått fram senapssorter av god kvalitet som det inte behövs bekämpningsmedel för att odla. Nu odlar man alltså även Kravsenap på detta sätt.

Än mer besviken är jag eftersom jag för några veckor sedan tillsammans med utskottsledamoten Inge Carlsson deltog vid ett möte anordnat av Martebo LRF-förening på Gotland. Nog uppfattade jag, och flera med mig som var i Martebo bygdegård den kvällen, att Inge Carlsson skulle stödja att senapsodling skulle betraktas som avbrottsgröda och att det därmed skulle kunna utgå miljöersättning för odlingen.

Odling av senap är alltså inte ekonomiskt lönsam utan miljöstöd. Nu är det tydligen så att utskottsmajoriteten över huvud taget inte kommer att ge något miljöstöd till oljeväxtodling. Det innebär såvitt jag förstår att denna odling kommer att minska dramatiskt i Sverige trots att vi vet att detta med avbrottsgrödor är värdefullt för ett miljövänligt jordbruk.

Detta finns anfört i reservation 50. Där finns även detta med senapsodling upptaget. Inge Carlsson kan ju stödja den reservationen, så löser han detta med löftet han gav i Martebo bygdegård.

Herr talman! Vad gäller LFA-stöd har jag viss förståelse för att utskottet nu inte föreslår någon förändring. Det är en komplicerad förändring, och jag hoppas därför att regeringen senare kommer med ett förslag om detta. Det är i vissa fall på Gotland svårt att förklara varför en lantbrukare kan få möjlighet till LFA-stöd medan grannen på andra sidan stängslet inte får någonting, trots att betingelserna är likartade.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag ta upp frågan om mitt yrkande 5 om etableringsstöd. Enligt den information jag har fått har min motion behandlats väl i det avseendet, vilket innebär att det kommer att bli möjligt att öka investeringarna inom jordbruksnäringen på Gotland. Det är viktigt för att säkerställa råvarutillgången för den gotländska livsmedelsindustrin, där så många som 30 % är beroende av näringen.

Jag vill avsluta med att tacka utskottet för en välvillig behandling av min motion MJ1. Det hade dock varit bättre om majoriteten även stött mitt yrkande om avbrottsgrödor där även senapsodling skulle ingå. Det är ännu möjligt för Inge Carlsson m.fl. att stödja reservation 50.

Anf. 198 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det är någon som har yrkat bifall till den reservationen, men jag kan ha varit uppmärksam.

Mycket riktigt var jag på ett trevligt möte på Gotland. Jag blev fångad av en jordbrukare som heter Lars Ansén. Han hade under fem års tid arbetat tillsammans med SLU för att få fram mera Kravodlade produkter. Lars Ansén jobbar med senap, och han hade för avsikt att börja arbeta med kryddor.

Jag har tillsammans med Lilian Virgin pratat med jordbruksministern och statssekreteraren. Men att i det läget betrakta detta som en avbrotts-

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

gröda är för sent i och med denna skrivning. Men öppningen finns att de som på Gotland eller andra ställen i landet producerar Kravodlad senap har möjlighet att få ersättning. Ambitionen hos Lars Ansén var att fortsätta att jobba för att det ska bli en total Kravprodukt. Då är det inga problem. Jag stöder inte detta på det sätt Roy Hansson har talat för och lagt fram i reservationen.

Anf. 199 ROY HANSSON (m) replik:

Herr talman! Inge Carlsson har en replik kvar. Det finns möjlighet att yrka bifall till reservation 50, så kan den saken lösas också.

Det är rätt att Lars Ansén är en driftig jordbrukare som har varit en motor i framtagandet av nya produkter. Han har även utvecklat dem så att det inte behövs bekämpningsmedel för denna form av odling. Därmed är det möjligt att framställa Kravsenap.

Kravsenap är en liten del av senapsodlingen. Den största produktionen är fortfarande vanlig senap. Vad jag förstår av Inge Carlssons anförande är det inte möjligt med den lösningen. Det hade varit möjligt att få med en skrivning i utskottsbetänkandet som hade säkerställt detta. Det ville man över huvud taget inte göra. Det är en så liten kvantitet. Det gick enbart att få fram detta i en reservation. Jag beklagar detta.

De som har hållit på med innovationen och fått fram nya miljövänliga grödor är nog ganska besvikna, inte minst efter det löfte Inge Carlsson gav i Martebo bygdegård. Jag var inte ensam om att uppfatta detta som ett löfte.

Anf. 200 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte ge några löften. Jag sade att de idéer som SLU och Lars Ansén jobbat med i fem år för att få fram Kravsenap är positivt. Naturligtvis vill jag vara med och medverka till något sådant.

I jordbruksutskottet var det ingen av Roy Hanssons kamrater, eller någon annan, som över huvud taget tog upp frågan. Det är ärligt sagt till dig. Jag kan inte utvinna löften, men jag kommer att fortsätta att försöka jobba för att SLU tillsammans med Lars Ansén kan komma fram till att detta kan bli en Kravodlad produkt. Alla råvarorna i den franska senapen kommer inte från Europa utan de kommer från Kanada. Det skulle bli lönsamt om vi i Sverige fick fram den Kravodlade senapen. Då finns det möjlighet att få över 2 000 kr per hektar i stöd. Det är något jag kommer att jobba med. Jag tror att även jordbruksministern, som har tagit emot uppvaktningar i ämnet, ser att detta kan bli en positiv sak framöver.

Anf. 201 ROY HANSSON (m) replik:

Herr talman! Det är rätt! När man träffar lantbrukare ska man vara försiktig med löften så att man inte uppfattar något som klartecken – allrahelst när frågan diskuterades. Det fanns i motion MJ1 angivet hur det skulle hanteras. Vad jag förstår har mina partikamrater klarat ut detta i reservation 50.

Det låter lite märkligt när Inge Carlsson säger att man ska behandla detta positivt. Det är alldeles utmärkt. Men när instrumentet finns i handen, frågan diskuteras i utskottet, och frågan då negligeras så att det inte blir någon utskottsmajoritet för det som ska behandlas positivt, då har man misslyckats rejält.

Inge Carlsson ska fortsätta att jobba för frågan. Det blir ganska svårt efter det beslut som snart ska fattas. Oljeväxtodling kommer över huvud taget inte att komma in under miljöstödet. Det kommer att bli en dramatisk minskning av den odlingen. Möjligen, har det sagts mig, blir det kvar en del höstsådd oljeväxtodling i södra Sverige. Där går det möjligen att få lönsamhet i paritet med spannmålsodling. Men majoritetstexten i utskottsbetänkandet är tydlig, dvs. man tänker absolut inte se till att det blir något miljövänligt. Det blir upp till varje lantbrukare själv att hantera detta. Det är inte rimligt att lantbrukarna ska ta den belastningen i fråga om miljövänlig odling, där oljeväxtodlingen är en väsentlig del av denna miljövänliga odling.

Anf. 202 LENNART VÄRMBY (v):

Herr talman och gott folk! Jag har en himla otur. Varje gång jag skriver en fusklapp innan jag går upp och pratar skriver jag fru talman, och så sitter det en herr talman där! Då är chansen ändå bara en på fyra.

Inte nog med det! När jag tittar i talarlistan där jag står bland de sista talarna ser jag att jag är helt omringad av moderater. Jag känner mig inte bara otursförföljd utan också lite ensam. Då stärks jag av att det är det vinnande laget som har fört debatten här. Det är ett bra lag. Det känns som att tillhöra ett NHL-lag i ishockey och spela mot lingonlagen i Småland.

Gudrun Lindvall är engagerad så att det bara stänker om det. Inge Carlsson är inte bara god, generös och godhjärtad, han är också senaps-expert. Jonas Ringqvist, vår egen på vänsterkanten, är saklig så att det inte behövs mycket mer. Sedan kommer Margareta Winberg som minister och lyfter debatten – hon tar de stora greppen.

Då känns det med en gång återigen lite plump av mig att dunka ned i små enskildheter. Jag ska lyfta fram en enskild motion. I den hierarki som råder i det här huset är det nästintill, jag ska inte säga lagbrott, men det är inte populärt.

Motionen rör djurförsök. Jag har väckt en motion som går ut på att omfördela anslagen från de försök som görs med hjälp av djurförsök till alternativa försök utan djurförsök. Då har utskottet svarat att det mesta redan görs. För några veckor sedan antogs ett betänkande i ämnet i kammaren. Allt är i princip redan gjort.

Men, gott folk! Jag är lite otålig av mig. Dessutom vet jag att det vid vårt nyinstiftade universitet i Växjö finns studenter som studerar biologi. De karvar och skär i oskyldiga vaktlar och andra fåglar. Det är tusentals djur som i onödan utsätts för detta. I Växjöfallet är det för att studenterna ska vänja sig vid att umgås med döda djur. Ändå ska de inte bli veterinärer. Inte för att veterinärer enbart umgås med döda djur – det är inte så jag menar.

Jag tycker att det behövs ett program för en omställning i enlighet med det som står i motionen. Det är motion MJ532 som jag yrkar bifall till. Bifallet innebär inga ökade utgifter utan en omfördelning. Det är en nödvändig omfördelning. Status får man i takt med de pengar man har att röra sig med.

Det vore så här före jul inte så dumt att erinra om att Musse Pigg är en mus. Det är en pigg mus. Han skulle nog dansa och sjunga både en

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

och annan extra julsång om motionen bifalls. Än en gång yrkar jag bifall till motionen.

Jag känner ändå en liten otålighet även inom jordbruksområdet. Trots att jag har odlat både höns och får i fordom tider, långt innan EU och andra sådana fina bidragsregler fanns, vill jag förmedla, utan att yrka något, en otålighet från det småländska högländet. Där har vi faktiskt rent norrländska förhållanden. LFA syd är lite väl snålt. Ni får dribbla hur ni vill från det vinnande laget, som jag själv tillhör – och även andra i utskottet – vad det gäller bidragsregler och sådant, men bönderna på det småländska högländet känner sig alltså norrländska, men utan det norrländska stödet. Som ett bevis för att vi är i Norrland har vi haft en björn gåendes runt som rivit får oavbrutet det sista året. Varg har också varit synlig. Rent ekonomiskt känner sig bönderna som om de var i en begynnande ekonomisk istid, för att ta i lite grann.

Skogen växer, och inte bara uppåt. Sedan fälls den och blir exportinkomster – massa, virke och annat. Men arealen, gott folk, växer också. Vill vi behålla inte ett mörkt utan ett ljust och öppet Småland, åtminstone bitvis, kan vi inte fortsätta på denna väg. Det går bara inte.

Jag ska alltså inte göra något yrkande, men jag vill ändå skicka med en sak. Inte för att jag exakt begriper tekniken kring det hela, men jag för min personliga del tycker att man kunde modulera. Vad jag har förstått betyder det att man tar från de rika bönderna nere på den skånska slätten och i andra välmående områden och ger till de fattiga bönderna uppe i högländet. Gör man inte det kommer kanske Dacke tillbaka och marscherar mot Stockholm.

Anf. 203 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Herr talman! Jag skulle bara här i dag vilja säga några ord om min och Ingvar Erikssons motion MJ206.

Ett sätt att kombinera modernt lantbruk med föredömlig miljövard är att verka för införandet av ”beträdor” inom EU:s regler för arealersättning inom jordbruket. I stora delar av Skåne, liksom i andra delar av landets slättbygder, är tillgången på allmänrättslig mark starkt begränsad. Det är mark som allmänheten ska kunna använda bl.a. till rekreation.

I Staffanstorps kommun finns ett exempel på en lantmästare och hans son som på ett föredömligt sätt försökt att göra något åt saken. För tolv år sedan, 1987, införde han begreppet beträdor. ”Beträdor” innebar att mark som skulle läggas i träda gräsbesåddes i fyra meter breda remsor längs fältkanter. Dessa ”beträdor” uppfyller i dag på ett föredömligt sätt alla krav på modern miljövard. Det är i stor utsträckning placerade längs våtmarker och vattendrag, runt gårdens skiften och längs allmänna vägar.

Fördelarna är flera, men vi vill gärna peka på några punkter. Kväveurlakningen minskar. Igenslamningen av vattendrag minskar. Besprutning och gödsling sker inte intill våtmarker, vattendrag och allmänna vägar. Landskapet är tillgängligt för allmänheten. Viltet får skydd och föda. Den biologiska mångfalden ökar.

”Beträdorna” har ett mycket stort rekreativvärde för medborgarna i närheten, eftersom de öppnar naturen för bl.a. promenader, ridturer och cykelturer. De används mycket flitigt i vår bygd.

Vi väckte denna motion för att få till stånd en förändring av reglerna för hur EU:s arealersättning beräknas. Det tycker vi är väsentligt för att

man ska kunna kombinera konventionellt jordbruk och modern miljö-
vård.

Jag tycker att det vore intressant att höra med vilka motiv utskottsma-
joriteten utan kommentarer har avslagit motionen. Är det bara en allmän
slakt av en enskild motion utan tanke, eller kan det finnas ett intresse av
att undersöka hur ”beträdor” skulle kunna utvecklas? Finns det ett genu-
int intresse finns det stora möjligheter för mig att upprätta kontakter så
att ni övriga ska få se ”beträdorna” och se vilken fantastisk miljö som
öppnas.

Som boende i en kommun utan allmänrättslig mark tycker jag att
detta är väsentligt. Vi är ganska många som bor i liknande bygder runtom
i Sverige.

Jag skulle här vilja vädja till majoriteten att för framtiden ta sig en
allvarlig funderare över förslaget. Vi är många som skulle vinna på att
det gick att genomföra. En spridning av idén om ”beträdor” till fler plat-
ser inom och utom Sverige är synnerligen önskvärd. Det skulle vara både
möjligt och troligt om ersättningsreglerna för arealersättning ändrades så
att ”beträdor” kunde räknas som uttagen areal och därmed åtnjuta areal-
ersättning från EU. Ett sådant system skulle leda till betydande miljö-
vinster inom slättbygdens odlingslandskap.

Än en gång: Fundera över ert ställningstagande för kommande år.

Anf. 204 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Under 1900-talet har det levande fåbodbruket ansetts
kunna bli ett minne av svunna tider. Tvärtemot alla uppfattningar och
slutsatser lever dock fåbodarna kvar in på 2000-talet, och ett antal yngre
fåbodbrukare startar verksamhet byggd på äldre tiders traditioner.

Fåbodbruket är i dag en liten del av svenskt jordbruk. Ett åttiotal bru-
kare finns i Dalarna, ett femtiotal i Gävleborg, ca 45 i Jämtland och ett
femtontal i Västernorrland och Värmland – totalt 187 levande fåbod-
dar. Det är en verksamhet som trots sin relativt ringa omfattning är mycket
viktig för bevarande av den biologiska mångfalden, värdefulla natur- och
kulturmiljöer samt utrotningshotade husdjursraser.

Undre två dagar i september hade jag glädjen att få delta i fåbodriks-
dagen, i år förlagd till Älvdalen – den kommun i landet som har flest
fåbodvallar. Fåbodriksdagen är ett välbesökt arrangemang som är mycket
professionellt upplagt med bl.a. seminarier kring för fåbodbruket mycket
angelägna frågor. Som – hör och häpna – fåbodriksdagens talman fick
jag en mycket god bild av vilka frågor som är angelägna för att vi ska
kunna värna ett levande fåbodbruk.

Jag har tillsammans med två centerkolleger i två motioner – *Fåbod-
dar och miljöstöd* och *Fåbodbruk*, vilka behandlas i detta betänkande – ställt
mig bakom några av de mest angelägna krav som fåbodriksdagen ställde.
Det rör bl.a. att fåbodbetesstödet minst måste ligga kvar på nuvarande
nivå och att ytterligare brukare ska kunna ansluta sig även under år 2000.
Det rör sig om ägofredslagstiftningen, regelverk, vårdplaner, mark- och
byggnadsvård, m.m.

Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket och Jordbruksverket borde
få, tycker vi, ett gemensamt uppdrag att föreslå åtgärder som främjar ett
levande fåbodbruk. Åtgärder för att bevara utrotningshotade husdjursra-
ser är också angelägna.

Prot.
1999/2000:43
9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

Jag är inte helt nöjd, för att uttrycka mig försiktigt, med den behandling som utskottsmajoriteten har gett våra två motioner. Det är, tycker vi, väldigt angelägna frågor, och vi hade hoppats att vi skulle få en ökad förståelse för att detta måste tas på mer allvar om vi ska kunna värna ett fortsatt levande fåbodbruk och utveckla det. Men viktiga delar har i varje fall fått stöd av Eskil Erlandsson, vilket redovisas i reservation 42.

Jag har en fråga till jordbruksministern. Det handlar om det krav som vi har i motion MJ240 om en översyn av ägofredslagen. Det står i texten på s. 74 i betänkandet att ingen åtgärd kommer att vidtas med anledning av motionen därför att en översyn pågår i Regeringskansliet kring ägofredslagen. Enligt de uppgifter jag har fått är det en fråga som är tämligen lågt prioriterad på departementet och i Regeringskansliet. Jag skulle vilja fråga när vi kan se något resultat av översynen av ägofredslagen. Det är en fråga från mig, men också en fråga från fåbodriksdagen.

Anf. 205 DAN ERICSSON (kd):

Herr talman! Jag ska hålla mig inom två minuter. Det var med anledning av debatten mellan Inge Carlsson och Roy Hansson som jag reagerade. Vi har faktiskt ett förslag från Kristdemokraternas sida som skulle kunna öppna upp för att ansluta sig till miljöprogrammet när det gäller den här typen av grödor. Det finns redovisat i reservation 37 om beredskap för odling av grödor som kan anses ligga utanför huvudfåran och som också har en miljövänlig profil. Jonas Ringqvist raljerade lite över det tidigare i debatten. Det där skulle kunna vara en öppning för Inge Carlsson att ta sig ur den situation han tydligen har försatt sig i.

I och med att vi bara har stödet från eget parti är det rimligare att i det här läget yrka bifall till reservation 50, som också skulle täcka upp senapen.

Anf. 206 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Kort till Roy Hansson, jag hann tyvärr inte ta replik på honom.

Jag tycker att det är viktigt att även de ekologiska sockerbetorna får en framtid på Gotland. Vi kan säga att de producerades under den tid som Roma sockerbruk fanns kvar. Då hade man produktion av Kravsocker.

I det förslag som nu ligger ger en miljövänlig odling av sockerbetor på Gotland, dvs. den konventionella, 1 350 kr per hektar i stöd. Om man i stället väljer att producera ekologiska sockerbetor är stödet 2 200 kr per hektar. Det innebär att man inte kan kombinera stöden, men det lönar sig ändå att odla Kravsockerbetor framför konventionella sockerbetor. Det var för oss mycket viktigt när vi tittade på detaljerna i programmet.

Jag vill säga att det från Miljöpartiets sida är ganska självklart att konventionell rapsodling inte hör hemma i miljöstödet. Vi säger att den odling som bedrivs i Sverige ska ske enligt god lantmannased. Då är det god lantmannased att ha avbrottsgrödor.

Däremot kan man i dag konstatera att det finns en stor brist på ekologisk oljeväxtodling. Kalkylen på ekologisk oljeväxtodling är mycket god. Det är förvånande att inte fler har ställt om till ekologisk oljeväxtodling. Det är faktiskt så att man börjar importera från bl.a. Danmark för att kunna tillverka många ekologiska produkter. I det förslag som finns är

stödet för ekologisk oljeväxtodling 2 200 kr per hektar, alltså ett rejält stöd.

Trädesreglerna, som Ewa Thalén Finné talade om, är det visst problem med. Det är alldeles självklart. Miljöpartiet har också en reservation som handlar om det, reservation 20. Men vi skiljer oss på en punkt. Vi anser från Miljöpartiets sida att det ska vara tillåtet att gå ut och bekämpa marken mekaniskt före den 1 juli. Skälet till att man i EU är så strikt på den 1 juli är att man är rädd att någon ska ta en skörd på en mark som egentligen får stöd som trädesmark. Det viktigaste för oss är att man får gå ut och bekämpa mekaniskt för att inte tvinga fram en ökad användning av bekämpningsmedel. Jag tror att det här är ett av skälen till att användningen av bekämpningsmedel ökar i Sverige.

Jag har inte yrkat bifall till den reservationen, men naturligtvis ställer vi oss bakom alla de reservationer som vi har i betänkandet.

Anf. 207 ROY HANSSON (m):

Herr talman! Det var inte ekologiskt odlade sockerbetor som jag efterlyste besked om, utan det var det som man tidigare fick REKO-stöd för och som fortfarande finns kvar, vilket är mycket bra för de gotländska sockerbetsodlarna. Min fråga gäller närmast dels vilka regelverk som kommer att gälla efter REKO-stödet. Det fick jag inget svar på från utskottsmajoriteten. Kanske Gudrun Lindvall kan tillhandahålla detta. Dels frågade jag vad som gäller för dem som önskar börja med den här odlingen nästkommande år och den tid som finns kvar på programmet. Det kom inte heller något besked.

Vad gäller ekologiskt odlade oljeväxter har jag fått mig till del att det är väldigt svårt. Det är bara i vissa fall det är möjligt att odla det. Men jag vet att odlarna är mycket väl medvetna om det, och de gör det i den mån det är möjligt. Dessvärre är det fler som skulle vilja göra det med denna miljövänliga gröda men som inte kan.

Anf. 208 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! När det gäller miljövänlig odling av sockerbetor på Gotland klagas det väldigt tydligt i MPU, Miljöprogramsutredningen, hur det ska gå till. Det står ett helt eget kapitel om det. Man kan säga att man i utredningen tar bort REKO-stödet och plockar ut ett antal stöd som i stället införs som egna stöd. Det står klart och tydligt i regeringens skrivelse att regeringen avser att följa Miljöprogramsutredningen, och där finns regelverket klart och tydligt att läsa. Såvitt jag förstår ser det ut precis som det gör i dag.

Däremot är det helt riktigt att det enda stöd som är öppet för nyan slutning under 2000 är ekostödet. Det här har varit en svår problematik, och det har naturligtvis hängt samman med att Sverige begärde uppskov till år 2001 med att kliva in i det nya stödet. Vi från Miljöpartiet hade gärna sett att det hade varit flera stöd som hade varit öppna, men det har varit omöjligt. Däremot är ekostödet öppet, och det är också det enda stöd som är öppet. Jag hoppas att det här inte blir någonting som gör att det blir ett men för lantbruket, men så ser det tyvärr ut.

Prot.

1999/2000:43

9 december

*Jord- och skogsbruk
m.m.*

Anf. 209 ROY HANSSON (m):

Herr talman! Står det klart och tydligt ”stöd” är det i så fall bra, men jag undrar det verkligen är så. Enligt den information jag har fått är man tveksam till vilka regler som gäller. Skälet är att om REKO-odlingen, som var en uppskattad form för många odlare, försvinner står man utan regelverk. Jag hoppas verkligen att det här kommer fram. Jag har inte sett det, och dem jag har talat med har heller inte haft tillgång till det.

Sedan är det bara att beklaga att nytillkommande odlare inte har den här möjligheten. Jag tycker nog att det är ganska dåligt att man inte har tillgodosett dem. Det rör sig om kanske ett tiotal odlare, så man borde ha kunnat hantera detta på ett enkelt sätt. Om det nu finns ett så bra och tydligt regelverk som Gudrun Lindvall här talar om, vore det bra att låta dessa ansluta sig till det. Det är som sagt inte möjligt att odla ekoodling på alla sätt.

Jag hoppas verkligen att regeringen på något sätt kan utverka ett regelverk som tillgodoser dels dem nu som odlar, dels dem som tillkommer och att det är klara och tydliga regler. Odlingssäsongen börjar om några veckor.

Anf. 210 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Jag tycker att Roy Hansson ska studera MPU. Såvitt jag kan bedöma står det ganska tydligt och klart där att det stöd som heter stöd till miljövänlig odling av sockerbetor följer det gamla regelverket.

Samtidigt kan jag säga att om alla stöd hade varit öppna under år 2000 hade ni moderater hamnat i en besvärlig situation, för det hade nämligen rejält ökat på administrationen. Ett av problemen med att samtidigt ha det gamla stödet och införa ett nytt stödssystem är administrationen. Roy Hansson tillhör ju ett parti som i vanliga fall är väldigt noga med administrationen. Jag har svårt att förstå att han skulle vilja ha en ökad administration på Jordbruksverket under det året. Dessutom hade det varit i det närmaste praktiskt ogenomförbart att ha både gamla och nya system löpande parallellt under år 2000. Vi kan säga att även om vi hade önskat det hade det varit omöjligt.

Vi är hemskt glada över att ekostödet kan få finnas kvar just därför att det finns lantbrukare som ligger under karens och som strikt har räknat år för år hur man ska klara av en omställning till ekologisk produktion. För dem hade det varit ekonomiskt förödande att tvingas till ett tredje karensår. Det hade helt enkelt gjorts att man i många fall inte hade klarat av den omställningen. Därför känns det extra angeläget att just ekostödet var öppet.

Det finns ett litet stöd till som är öppet, nämligen det stöd som går till rennärings; det är exakt identiskt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 december.)

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Utbildningsutskottets betänkanden

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 9 december

1999/2000:341 av *Amanda Agestav* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Den svenska elförsörjningen

1999/2000:342 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Mona Sahlin

Familjehemmens ställning på arbetsmarknaden

1999/2000:343 av *Tuve Skånberg* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog

Svenska kyrkan

1999/2000:344 av *Charline Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Tandvårdsförsäkringen

1999/2000:345 av *Sten Tolgfors* (m) till statsminister Göran Persson

Koordination i Regeringskansliet

1999/2000:346 av *Kent Härstedt* (s) till socialminister Lars Engqvist

Transplanterade patienter

1999/2000:347 av *Alice Åström* (v) till justitieminister Laila Freivalds

ECHELON

1999/2000:348 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till utrikesminister Anna Lindh

Israel och tortyr

1999/2000:349 av *Ewa Larsson* (mp) till jordbruksminister Margareta

Winberg

Könsdiskriminerande reklam

1999/2000:350 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Skolornas arbete mot mobbning

1999/2000:351 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Skolor på entreprenad

1999/2000:352 av *Hans Karlsson* (s) till justitieminister Laila Freivalds

Verksamheten vid de mindre tingsrätterna

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 december.

Prot.
1999/2000:43
9 december

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 9 december

1999/2000:296 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Återställande av dieselskatt och fordonsskatt

1999/2000:300 av *Carl Erik Hedlund* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Oäkta föreningar

1999/2000:307 av *Sofia Jonsson* (c) till utbildningsminister Thomas Östros

Kompetenta högskolelärare

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 december.

13 § Kammaren åtskildes kl. 16.37.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 33 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 62 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. 7 § och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:43
9 december

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid	3
4 § Förnyad bordläggning.....	3
5 § Allmän miljö- och naturvård	4
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000:MJU1	4
Anf. 1 LARS LINDBLAD (m).....	4
Anf. 2 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	5
Anf. 3 ESKIL ERLANDSSON (c).....	8
Anf. 4 HARALD NORDLUND (fp).....	9
Anf. 5 GUDRUN LINDVALL (mp).....	11
Anf. 6 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	15
Anf. 7 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	15
Anf. 8 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	16
Anf. 9 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	16
Anf. 10 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	17
Anf. 11 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	17
Anf. 12 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	18
Anf. 13 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	18
Anf. 14 SINIKKA BOHLIN (s)	18
Anf. 15 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	21
Anf. 16 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	22
Anf. 17 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	22
Anf. 18 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	22
Anf. 19 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik.....	22
Anf. 20 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	23
Anf. 21 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik.....	23
Anf. 22 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	23
Anf. 23 LARS LINDBLAD (m) replik	24
Anf. 24 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	24
Anf. 25 LARS LINDBLAD (m) replik	24
Anf. 26 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	24
Anf. 27 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	25
Anf. 28 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	25
Anf. 29 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	26
Anf. 30 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	26
Anf. 31 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	27
(Beslut skulle fattas den 10 december.).....	29
6 § Jord- och skogsbruk m.m.....	29
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000:MJU2	29
Anf. 32 DAN ERICSSON (kd)	29
Anf. 33 INGVAR ERIKSSON (m).....	32

Anf. 34	JONAS RINGQVIST (v)	36
Anf. 35	DAN ERICSSON (kd) replik	40
Anf. 36	JONAS RINGQVIST (v) replik	40
Anf. 37	DAN ERICSSON (kd) replik	41
Anf. 38	JONAS RINGQVIST (v) replik	42
Anf. 39	INGVAR ERIKSSON (m) replik	42
Anf. 40	JONAS RINGQVIST (v) replik	42
Anf. 41	INGVAR ERIKSSON (m) replik	43
Anf. 42	JONAS RINGQVIST (v) replik	43
Anf. 43	ESKIL ERLANDSSON (c)	43
Anf. 44	HARALD NORDLUND (fp)	46
Anf. 45	GUDRUN LINDVALL (mp)	47
Anf. 46	INGVAR ERIKSSON (m) replik	51
Anf. 47	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	51
Anf. 48	INGVAR ERIKSSON (m) replik	52
Anf. 49	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	53
Anf. 50	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	53
Anf. 51	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	54
Anf. 52	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	54
Anf. 53	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	55
Anf. 54	INGE CARLSSON (s)	55
Anf. 55	DAN ERICSSON (kd) replik	58
Anf. 56	INGE CARLSSON (s) replik	59
Anf. 57	DAN ERICSSON (kd) replik	60
Anf. 58	INGE CARLSSON (s) replik	60
Anf. 59	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	61
Anf. 60	INGE CARLSSON (s) replik	61
Anf. 61	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	62
Anf. 62	INGE CARLSSON (s) replik	62
Anf. 63	INGVAR ERIKSSON (m) replik	62
Anf. 64	INGE CARLSSON (s) replik	63
Anf. 65	INGVAR ERIKSSON (m) replik	63
Anf. 66	INGE CARLSSON (s) replik	64
Anf. 67	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	64
Anf. 68	TALMANNEN	69
Anf. 69	DAN ERICSSON (kd) replik	69
Anf. 70	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	70
Anf. 71	DAN ERICSSON (kd) replik	70
Anf. 72	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	71
Anf. 73	HARALD NORDLUND (fp) replik	71
Anf. 74	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	72
Anf. 75	HARALD NORDLUND (fp) replik	72
Anf. 76	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	72
Anf. 77	INGVAR ERIKSSON (m) replik	72

Anf. 78 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	73
Anf. 79 INGVAR ERIKSSON (m) replik	73
Anf. 80 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	74
Anf. 81 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	74
Anf. 82 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	74
Anf. 83 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	75
Anf. 84 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	75
Anf. 85 JONAS RINGQVIST (v) replik	75
Anf. 86 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	75
Anf. 87 JONAS RINGQVIST (v) replik	76
Anf. 88 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	76
(forts. 9 §).....	76
Ajournering	76
Återupptagna förhandlingar	77
7 § Frågestund.....	77
Anf. 89 TALMANNEN.....	77
<i>Äldrevården</i>	<i>77</i>
Anf. 90 ELISABETH FLEETWOOD (m)	77
Anf. 91 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	77
Anf. 92 ELISABETH FLEETWOOD (m)	78
Anf. 93 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	78
<i>Garantipensionen</i>	<i>78</i>
Anf. 94 AGNE HANSSON (c).....	78
Anf. 95 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	78
Anf. 96 AGNE HANSSON (c).....	78
Anf. 97 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	78
Anf. 98 AGNE HANSSON (c).....	79
Anf. 99 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	79
<i>Tobaksrökningen</i>	<i>79</i>
Anf. 100 FANNY RIZELL (kd).....	79
Anf. 101 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	79
Anf. 102 FANNY RIZELL (kd).....	80
Anf. 103 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	80
<i>Samverkan kring rehabilitering</i>	<i>80</i>
Anf. 104 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	80
Anf. 105 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	80
Anf. 106 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	81
Anf. 107 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	81
<i>Internationella utvecklingsmål</i>	<i>81</i>
Anf. 108 INGEGERD SAARINEN (mp).....	81
Anf. 109 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	81
Anf. 110 INGEGERD SAARINEN (mp).....	82
Anf. 111 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	82

<i>F-skattsedel</i>	82
Anf. 112 HENRIK S JÄRREL (m)	82
Anf. 113 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	82
Anf. 114 HENRIK S JÄRREL (m)	83
Anf. 115 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	83
<i>Vården för överviktiga</i>	83
Anf. 116 CARINA HÄGG (s)	83
Anf. 117 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	83
Anf. 118 CARINA HÄGG (s)	84
Anf. 119 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	84
<i>Tobaksrökningen</i>	84
Anf. 120 MAGDA AYOUB (kd)	84
Anf. 121 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	85
Anf. 122 MAGDA AYOUB (kd)	85
Anf. 123 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	85
<i>Bostadssituationen i Stockholm–Uppsala-regionen</i>	85
Anf. 124 RIGMOR STENMARK (c)	85
Anf. 125 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	86
Anf. 126 RIGMOR STENMARK (c)	86
Anf. 127 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	86
<i>Moms på lokalhyror</i>	87
Anf. 128 MARIA LARSSON (kd)	87
Anf. 129 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	87
Anf. 130 MARIA LARSSON (kd)	87
Anf. 131 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	88
<i>Östersjömiljarden</i>	88
Anf. 132 ANNE LUDVIGSSON (s)	88
Anf. 133 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	88
Anf. 134 ANNE LUDVIGSSON (s)	88
Anf. 135 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	89
<i>Barentsområdet</i>	89
Anf. 136 LENNART GUSTAVSSON (v)	89
Anf. 137 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	89
Anf. 138 LENNART GUSTAVSSON (v)	90
Anf. 139 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	90
<i>Sjukpenningkostnaderna</i>	91
Anf. 140 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	91
Anf. 141 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	91
Anf. 142 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	91
Anf. 143 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	92
Anf. 144 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	92
Anf. 145 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	92
<i>Trafiksituationen i Stockholmsområdet</i>	92
Anf. 146 CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	92
Anf. 147 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	93
Anf. 148 CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	93
Anf. 149 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	93
<i>Sydafrikaresan</i>	93

Anf. 150	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s)	93
Anf. 151	Utrikesminister ANNA LINDH (s)	94
Anf. 152	TALMANNEN	94
8 §	Information från regeringen om WTO-mötet i Seattle	94
Anf. 153	FÖRSTE VICE TALMANNEN	94
Anf. 154	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	94
Anf. 155	LARS TOBISSON (m)	96
Anf. 156	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	96
Anf. 157	LARS TOBISSON (m)	97
Anf. 158	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	97
Anf. 159	CARINA HÄGG (s)	98
Anf. 160	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	98
Anf. 161	CARINA HÄGG (s)	98
Anf. 162	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	99
Anf. 163	MARIANNE ANDERSSON (c)	99
Anf. 164	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	99
Anf. 165	MARIANNE ANDERSSON (c)	100
Anf. 166	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	100
Anf. 167	HARALD NORDLUND (fp)	101
Anf. 168	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	101
Anf. 169	HARALD NORDLUND (fp)	101
Anf. 170	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	101
Anf. 171	BERNDT EKHOLM (s)	102
Anf. 172	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	102
Anf. 173	BERNDT EKHOLM (s)	102
Anf. 174	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	103
Anf. 175	HANS ANDERSSON (v)	103
Anf. 176	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	103
Anf. 177	HANS ANDERSSON (v)	104
Anf. 178	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	104
Anf. 179	KARIN FALKMER (m)	105
Anf. 180	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	105
Anf. 181	KARIN FALKMER (m)	105
Anf. 182	Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	106
Anf. 183	FÖRSTE VICE TALMANNEN	106
9 §	(forts. från 6 §) Jord- och skogsbruk m.m. (forts. MJU2)	106
Anf. 184	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	106
Anf. 185	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	107
Anf. 186	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	107
Anf. 187	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	107
Anf. 188	PER-SAMUEL NISSER (m)	108
Anf. 189	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	109
Anf. 190	PER-SAMUEL NISSER (m) replik	110
Anf. 191	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	110
Anf. 192	PER-SAMUEL NISSER (m) replik	110
Anf. 193	INGE CARLSSON (s) replik	110
Anf. 194	PER-SAMUEL NISSER (m) replik	111

Prot.
1999/2000:43
9 december

Anf. 195 INGE CARLSSON (s) replik.....	111
Anf. 196 PER-SAMUEL NISSER (m) replik.....	111
Anf. 197 ROY HANSSON (m).....	112
Anf. 198 INGE CARLSSON (s) replik.....	113
Anf. 199 ROY HANSSON (m) replik	114
Anf. 200 INGE CARLSSON (s) replik.....	114
Anf. 201 ROY HANSSON (m) replik	114
Anf. 202 LENNART VÄRMBY (v).....	115
Anf. 203 EWA THALÉN FINNÉ (m).....	116
Anf. 204 KENNETH JOHANSSON (c)	117
Anf. 205 DAN ERICSSON (kd)	118
Anf. 206 GUDRUN LINDVALL (mp).....	118
Anf. 207 ROY HANSSON (m).....	119
Anf. 208 GUDRUN LINDVALL (mp).....	119
Anf. 209 ROY HANSSON (m).....	120
Anf. 210 GUDRUN LINDVALL (mp).....	120
(Beslut skulle fattas den 10 december.).....	120
10 § Bordläggning.....	120
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	121
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	122
13 § Kammaren åtskildes kl. 16.37.	122

Elanders Gotab, Stockholm 1999